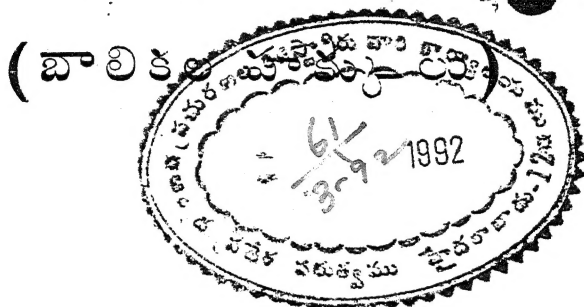

Acc No: 23204

మానవ హక్కులు మహిళల హక్కులు

రచన

మల్లాది సుబ్బమ్మ

స్త్రీల హక్కుల పరిరక్షణ కేంద్రం
(CENTRE FOR WOMEN'S RIGHTS)

9, ఎం.ఐ.జి.హెచ్, మెహిదీపట్నం,

హైదరాబాద్ - 500 028.

అంతేకాదు అమెరికను, రష్యను విప్లవాల ధర్మమా అని మానవహక్కులను పేర్కొని, ప్రకటించి స్పష్టికరించే ప్రయత్నాలు సాగాయి. ద్వితీయ ప్రపంచ సంగ్రామ కాలంలో మేధావులు, జిజ్ఞాసాపరులు హక్కులను పునర్విచారణ చేయ తలపెట్టారు. ఐక్యరాజ్యసమితి ఉద్భవించి మానవ శ్రేయస్సుకు సంబంధించిన విశ్వ మానవ హక్కుల ప్రకటన 1948 సంవత్సర డిశంబరు 10వ తేదీన వెలువరించింది. అది బహుళ ప్రచారాన్ని పొందింది. అందులో మానవులంతా స్వేచ్ఛాపరులుగా, సమానమైన హుందా కలవారుగా జన్మిస్తున్నారు. స్వేచ్ఛా, సమానత్వాలు వారి జన్మహక్కు, హేతుత్వం, అంతరంగ అస్తిత్వం (నీతి గురించి) వారి విశిష్ట లక్షణాలు. జాతి, మత, వర్ణ, భాష, లింగ, శాఖ, ప్రాంత కుల సిద్ధాంతాలు అడ్డు రాకుండా మానవులందరూ సోదరభావంతో మెలగాలి. మానవహక్కులలో పేర్కొనబడిన హక్కులను స్వాతంత్ర్యాలను అనుభవించగలగాలి, ఆస్తి, అంతస్తు, పుట్టుక, హోదా, తెగ ఇవేమీ వివక్షకు ప్రాతిపదిక కోరాదు. ఎవరినీ దుర్బాగ్గానికీ, అమానుషానికీ, అవమానానికీ పాత్రుల్ని చేయరాదు. ప్రతి మనిషి ఒక వ్యక్తిగా పరిగణించబడాలి. అంటే ఏ వ్యక్తిని (స్త్రీని కూడా) వస్తువుగా, రెండవ తరగతి మనిషిగా చూడరాదని విశ్వమానవ హక్కులు వక్కాణించాయి. శాసనం దృష్టిలో అందరూ సమానులే కనుక శాసనం ఇచ్చే రక్షణ సంచార స్వాతంత్ర్యం, నివాస స్వాతంత్ర్యం, సభా స్వాతంత్ర్యం. పత్రికా స్వాతంత్ర్యం అందరికీ ఉన్నాయి. భావ స్వాతంత్ర్యం, అంతరంగ స్వాతంత్ర్యాలతోపాటు జాతి, మతం, దేశం వేరయినా పెళ్ళాడేహక్కు కూడా స్త్రీ పురములకు ప్రసాదించాయి. అలాగే ఈ హక్కులన్నీ స్త్రీలకు కూడా వర్తిస్తాయని వేరే చెప్పాల్సిన పనిలేదు.

మానవహక్కులు పలు తెరగులు. ప్రకృతి సిద్ధమైన హక్కులు. రాజ్యాంగం లోకాని లేక ప్రకటనలలో కాని పొందుపరచబడిన వాటిని మౌలిక హక్కులంటాము. కొందరు వాటిని ప్రాథమిక హక్కులని కూడా పిలుస్తారు. తతిమ్మా హక్కులకు ఏవి ప్రాతిపదిక అవుతాయో వాటిని ఆలా పేర్కొనడం కద్దు. శాసనంవల్ల ఉద్భవించబడిన హక్కులను శాసనపరమైన హక్కులు అని పేర్కొంటాము ఇంక పుట్టుకతో వచ్చేవి ప్రకృతి సహజమైనవని (నేచురల్) చట్టపరమైన వాటిని లీగల్ రైట్స్ అంటారు. ఈ హక్కులన్నీ మానవ జీవితంతో ముడిపడి వుంటాయి. వాటి విలువ వర్ధనాతీతం. అలాంటి హక్కులకు తెలుసుకోవటం, ఆదరించటం, ప్రచారం చేయటం, అమల్లోకి తేవటం ప్రతి వ్యక్తియొక్క కనీస ధర్మం కావాలి. ఆనాడే హక్కులకు విలువ వస్తుంది.

విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన

మానవ హక్కులను నిరాకరించి, వాటిని నిరశించటంవల్ల అనాగరిక చర్యలకు, అవిచ్ఛిన్న పద్ధతులకు మార్గం కలిగి వ్యక్తి అంతరంగంలో ఖోభ పెరిగి ప్రపంచమంతటా అశాంతి వ్యాపించి మానవజాతి సంక్షోభంలో పడిపోయిందనే అందోళనే విశ్వమానవ హక్కుల ఆవిర్భావానికి నాంది పలికింది. స్వేచ్ఛ, న్యాయము, శాంతి మానవ హక్కులకు పునాదిరాళ్ళు. మానవుని సహజమైన హుందాతనాన్ని గుర్తించటానికి, కుటుంబ సభ్యుల సమానత్వ హక్కులను కాపాడటానికి, వాక్స్వాతంత్ర్యము, విశ్వాస స్వాతంత్ర్యములాంటి హక్కుల పరిరక్షణ కొరకు మానవ హక్కుల అవసరం ఏర్పడింది. భయం, దాద్ర్యం, నిర్బంధం లాంటి దుశ్చర్యం విముక్తికి అవకాశమిచ్చే ప్రపంచ ఆవిర్భావానికి మానవ హక్కులు పెట్టు కోటలు. స్వమానవులకు సమానంగా వర్తించే ఈ హక్కులను సర్దులూ అనుభవించకుండా చేసే హక్కు ఎవ్వరికీ లేదు. అందుకు వ్యతిరేకంగా ఎవరయినా దౌర్జన్యంగా, నిరంకుశంగా ప్రవర్తించి వాటిని అణచాలని ప్రయత్నిస్తే ప్రజలలో తిరుగుబాటు వచ్చే ప్రమాదం వుంటుంది. అలా జరగకుండా వుండాలంటే వారి హక్కులు పరిరక్షింపబడాలి.

మౌలిక మనవ హక్కులు, మానవుని హుందాతనం, ప్రయోజకత్వం, శ్రీ పురుష సమానత్వం, స్వేచ్ఛ, శాంతి వీటిని గౌరవించి తద్వారా మెరుగైన జీవన ప్రమాణాన్ని సాధించాలనే లక్ష్యంతో ఐక్యరాజ్య సమితి విశ్వమానవ హక్కులను ప్రకటించింది. ఐక్యరాజ్య సమితి ప్రకటించిన మానవ హక్కులను సభ్య దేశాలన్నీ ఆమోదించి, వాటిని అమలుపరచడానికి తమ వంతు సహకారాన్ని అందిస్తామని తమ అంగీకారాన్ని తెలియజేశాయి. ఐక్యరాజ్య సమితిచే ప్రకటించబడిన ఈ విశ్వమానవ హక్కులను అందరు వ్యక్తులు, అన్ని సంఘాలు అవగాహన చేసుకుని, తమ ప్రబోధం ద్వారా వాటిని ఫలవంతం చేయడానికి ప్రతిజ్ఞ పూనాలి. ఈ హక్కులు సమర్థవంతంగా అమలుపరచడానికి జాతీయ, అంతర్జాతీయ స్థాయిలలో అభ్యుదయ కరమైన చర్యలను చేపట్టాలి. ఇలా చేయాలంటే ముందుగా ఆ హక్కులేమిటో మనం వివరంగా తెలుసుకోవాలి.

ప్రకాశిక :

1. నూత్రము : మానవులందరూ స్వేచ్ఛా జీవులు. హుందాతనములోను, హక్కుల విషయంగాను సమానులు. వారికి హేతుత్వశక్తి, అంతరంగము సహజంగా వున్నాయి. వారు పరస్పరము సోదరభావంతో మెలగాలి.
2. జాతి, వర్ణ, లింగ, భాష, మత, రాజకీయ మరియు ఇతర అభిప్రాయాలు, దేశంలో వునికి, సంఘంలో వునికి, ఆస్తి, పుట్టుక, లేక హోదాలతో తారతమ్యంతో నిమిత్తం లేకుండా ప్రతి ఒక్కరూ ఈ ప్రకటనలో వుటంకించబడిన హక్కులను స్వేచ్ఛలను అనుభవించటానికి అర్హులయ్యివున్నారు. అంతేగాక ఏ మానవుడైనా ఒక దేశానికి, ప్రాంతానికి చెందివుండే— ఆ ప్రాంతం స్వతంత్రమైనా, లేక ధర్మకర్తృత్వం క్రింద వున్నా లేక స్వపరిపాలన లేనిదైనా లేక దాని నర్మసత్తాకస్యభావంపై ఆంక్షలున్నా—దానియొక్క రాజకీయమైన, న్యాయసంబంధమైన, అంతర్జాతీయ హోదాల ప్రాతిపదిక మీద ఆధారపడి మానవుల మధ్య వ్యత్యాసాలు చూడబడరాదు.
3. జీవించడానికి, స్వేచ్ఛకు, శారీరక భద్రతకు, ప్రతి మానవునికి హక్కున్నది.
4. ఎవరినీ బానిసత్వంలోగాని, దాస్యంలోగాని వుంచరాదు; బానిసత్వం, బానిస వ్యాపారం ఏ రూపంలో వున్నా నిషేధింపబడాలి.
5. ఎవరి యెడల అమానుషంగా, అవమానకరంగా ప్రవర్తించరాదు; ఎవరిని అలాంటి క్రూర శిక్షలకు, హింసకు గురిచేయరాదు.
6. శాసనం ప్రకారం ప్రతి వ్యక్తి మానవుడుగా గుర్తింపబడటానికి హక్కున్నది.
7. శాసనం దృష్టిలో అందరూ సమానులు. ఏ తేడా లేకుండా అందరికీ న్యాయ ప్రకారం సమానమైన రక్షణ వుండాలి. వివక్షత నుండి, అలాంటి వివక్షతను ప్రోత్సహించే చర్య నుండి రక్షణ కలిగివుండటానికి అందరికీ హక్కున్నది.
8. రాజ్యాంగంగాని, న్యాయవ్యవస్థగాని ప్రసాదించిన మౌలిక హక్కులకు భంగం వాటిల్లినప్పుడు ఆయా దేశాల జాతీయ న్యాయస్థానాల్లో న్యాయం పొందడానికి ప్రతి వ్యక్తికి హక్కున్నది.

9. అడ్డదిడ్డంగా ఎవరిని అరెస్టు చేయడంగాని, జైలులో వుంచడంగాని, ప్రవాసమునకు పంపుటకుగాని నీలులేదు.
10. తన హక్కుల విషయంలో, తన బాధ్యతలకు సంబంధించి లేక అతనిపై ఏదయినా నేరారోపణ చేయబడితే అతడు స్వతంత్రమైన, నిష్పక్షపాతమైన న్యాయస్థానం ఎదుట బహిరంగమైన, సమంజసమైన న్యాయవిచారణ సమానత్వ సిద్ధాంతముపై ఆధారపడిన హక్కును ప్రతి వ్యక్తి కలిగివున్నాడు.
11. (1) తన రక్షణకు అవసరమైన అవకాశాలు గ్యారంటీ చేయబడిన బహిరంగ న్యాయ విచారణలో లా ప్రకారం ఏ వ్యక్తినయినా దోషిగా నిర్ణయించే వరకు నేరారోపణ చేయబడిన వ్యక్తిని నిర్దోషిలాగానే పరిగణించాలి.
- (2) నేరం చేసిన సమయంలో జాతీయ లేక అంతర్జాతీయ శాసనాల ప్రకారము ఏ వ్యక్తి చర్యగానీ లేక ఉపేక్షా వైఖరిగాని నేరం కాకపోతే, అతన్ని నేరస్తుడుగా పరిగణించ వీలులేదు. నేరంచేసిన సమయంలో నిర్ణయించబడిన శిక్షకన్నా ఎక్కువ శిక్షను అతనిపై విధించడానికి వీలులేదు.
12. ఒక వ్యక్తి యొక్క ఏకాంతత, కుటుంబం, సంసారం, ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు వీటి విషయంలో అడ్డదిడ్డంగా జోక్యం కల్పించుకోరాదు; అలాగే అతని పేరుప్రఖ్యాతులపై దాడి చేయరాదు.
13. (1) ఏ దేశంలోనయినా, ఎక్కడయినా నివసించటానికి, సంచరించటానికి ప్రతివాసికీ హక్కు వున్నది.
- (2) తన దేశాన్ని లేక ఇతర దేశాన్ని వదిలిపెట్టడానికి తన దేశానికి తిరిగి రావటానికి ప్రతివారికీ హక్కు వున్నది.
14. (1) తనను వెంటాడి క్రూరంగా తన యెడల ప్రవర్తిస్తుంటే దానినుండి రక్షణ పొందడానికి, ఇతర దేశాల్లో ఆశ్రయం ఆడగటానికి, పొందడానికి ప్రతి వ్యక్తికీ హక్కున్నది.
- (2) రాజకీయేతర నేరాల విషయంలోనూ, ఐక్యరాజ్య సమితి సూత్రాలు, ప్రయోజనాలకు భిన్నమయిన చర్యల సందర్భంగాను ఈ పై హక్కును వాడుకొనడానికి వీలులేదు.

15. (1) ప్రతివానికి ఏదోఒక జాతీయ పౌరసత్వం కలిగివుండటానికి హక్కువున్నది.
- (2) ఏ వ్యక్తి యొక్క జాతీయ పౌరసత్వంను తీసివేయడంగాని, దానిని మార్చుకొనుటకు హక్కును నిరాకరించడంగాని, అడ్డదిడ్డంగా- అంటే న్యాయ సూత్రాలకు భిన్నంగా జరగరాదు.
16. (1) జాతి, మత, దేశ వివక్షతతో నిమిత్తం లేకుండా వయోజనులైన స్త్రీ పురుషుడు వివాహమాడటానికి, కుటుంబం నెలకొల్పుకోవటానికి హక్కువున్నది. వివాహం విషయంగాను, వైవాహిక జీవితంలోను, వివాహం రద్దు విషయంలోను స్త్రీ పురుషులకు సమాన హక్కులు వున్నాయి.
- (2) వివాహమాడదల్చుకున్న వధూవరుల స్వేచ్ఛాయుతమైన, సంపూర్ణమైన సమ్మతిపైననే వివాహము జరగాలి.
- (3) సంఘం ఒక సహజమైన, మౌలికమైన ప్రాతిపదిక భాగం (యూనిట్). కుటుంబము, సమాజము, రాజ్యము దానిని పరిరక్షించాలి.
17. (1) వ్యక్తిగతంగాగాని, ఇతరులతో కలిసిగాని ఆ స్త్రీ కలిగివుండటానికి ప్రతివానికి హక్కున్నది.
- (2) న్యాయసూత్రాలకు భిన్నంగా ఎవరి ఆస్తిని అతనికి లేకుండా చేయరాదు.
18. భావస్వాతంత్ర్యము, విశ్వాస స్వాతంత్ర్యము, మత స్వేచ్ఛ వీటిని ప్రతి వ్యక్తి కలిగివుండటానికి హక్కు వుంది. తన విశ్వాసాన్ని, మతాన్ని మార్చుకోవటానికి, తాను ఒక్కడుగాని, ఇతరులతో కలిసిగాని బహిరంగంగాను, రహస్యంగాను తన మతాన్ని లేక విశ్వాసాన్ని ప్రబోధించటానికి, ఆచరించటానికి, అమలుపరచటానికి, పూజల ద్వారా జరుపుకోవటానికి గల హక్కు పైన పేర్కొనబడిన హక్కులో అంతర్భాగమై వున్నది.
19. ఏ అభిప్రాయమైనా కలిగివుండటానికి, భావ ప్రకటనకు ప్రతివానికి హక్కున్నది. ఇతరుల జోక్యం లేకుండా భావస్వేచ్ఛ కలిగివుండడము, ప్రాంతీయ, దేశ పరిధులతో నిమిత్తం లేకుండా అన్ని సాధనాల ద్వారా భావాలను, సమాచారాలను అన్వేషించుట, పొందుట, ఆందించుట వైన పేర్కొనబడిన హక్కులో భాగమై వున్నది.

20. (1) శాంతియుతంగా సమావేశమగుటకు, సంఘ నిర్మాణము చేసుకొనుటకు ప్రతివానికి హక్కున్నది.

(2) బలవంతంగా ఎవరినీ ఏ సంఘంలో చేర్చటానికి వీలులేదు.

21. (1) ప్రత్యక్షంగాగాని లేక తమచే స్వేచ్ఛగా ఎన్నుకోబడిన ప్రతిసభ్యుల ద్వారా గాని దేశ పరిపాలనలో పాలుపంచుకోటానికి ప్రతి వ్యక్తికి హక్కున్నది.

(2) తన దేశంలో ప్రభుత్వోద్యోగాలలో పాల్గొనుటకు ప్రతి వ్యక్తికి హక్కు వున్నది.

(3) ప్రజల యొక్క సంకల్పమే ప్రభుత్వాధికారానికి ప్రాతిపదిక. నిర్ణీతమైన గడువులలో జరిగే వాస్తవమైన ఎన్నికల ద్వారా విధిగా ఈ ప్రజా సంకల్పం బహిర్గతం కావలసి వున్నది. సర్వలకు వర్తించే సమాన ఓటింగ్ హక్కు ద్వారా ఆ ఎన్నికలు జరగాలి; ఆ ఎన్నికలు రహస్య ఓటింగ్ పద్ధతిపైనగాని, అందుకు సమానమైన స్వేచ్ఛాయుత ఓటింగ్ విధానం పైనగాని ఆధారపడాలి.

22. సమాజంలో సభ్యుడుగా ప్రతి వ్యక్తికి సాంఘిక భద్రతకై హక్కు కలదు. తన హుందాతనానికి, తన వ్యక్తిత్వ స్వేచ్ఛాయుత వికాసానికి తప్పనిసరిగా ఆవసరమైన సాంఘిక, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక హక్కులను జాతీయ కృషి ద్వారాను, అంతర్జాతీయ సహకారంతోనూ పొందవచ్చు. అందుకు ఆయా దేశం యొక్క వనరులు సమాజ నిర్మాణాలను బట్టి అనుభవంలోకి తెచ్చుకోవడానికి ప్రతివారికి హక్కున్నది.

23. (1) పనిచేయుటకు, తన పనిని తాను ఎంపిక చేసుకొనుటకు, న్యాయమైన, అనుకూలమైన శ్రామిక స్థితిగతులు కలిగివుండుటకు, నిరుద్యోగ స్థితినుండి రక్షణకు ప్రతి వ్యక్తికి హక్కున్నది.

(2) వివక్షత లేకుండా సమానమైన పనికి సమాన వేతనము పొందుటకు అందరికీ హక్కు వున్నది.

(3) మానవ హుందాతనానికి తగిన జీవితాన్ని, గ్యారంటీ చేయగలిగే న్యాయమైన

న్యాయమైన అనుకూలమైన పరిహారాన్ని తన శ్రమకు ప్రతిఫలంగా పొందవచ్చు. ఇతరములైన సాంఘిక రక్షణ పద్ధతుల ద్వారా ఆ పరిహారమునకు యికా కొంత వరుమానం కలుపబడగలదు.

(4) తన శ్రేయస్సును పరిరక్షించుకోటానికి కార్మిక సంఘాలను నిర్మించుకొనుటకు, అట్టి సంఘాలలో చేరుటకు హక్కు వున్నది.

24. పనిగంటలను సహేతుకంగా తగ్గించటము, జీతముతో నిర్ణీత వ్యవధులతో సెలవులు మొదలగు వాటితో కూడిన విరామానికి, విశ్రాంతికి హక్కు కలదు.

25. (1) ఆహారము, దుస్తులు, ఇల్లు, వైద్య సహాయము, ఇంకా అవసరమైన సాంఘిక సేవా సదుపాయాలు మొదలగువాటిని తాను, తన కుటుంబం పొందగలిగే హక్కు, నిరుద్యోగము, అనారోగ్యము, ఆశక్తత, వైధవ్యము, వృద్ధాప్యము లేక తన ఆధీనములో లేని కారణాలవల్ల జీవనోపాధి లేకపోవటము ఇలాంటి పరిస్థితులలో భద్రత పొందే హక్కు వున్నది.

(2) మాతృత్వము, శైశవము ప్రత్యేక శ్రద్ధకు సహాయానికి అర్హమై వున్నవి. వైవాహిక స్థితిలోగాని, దానికి వెలుపలగాని కలిగే సంతానము విశ్రేణి లేకుండా సమానమైన సాంఘిక రక్షణ పొందగలదు.

26. (1) ప్రతివారు విద్యావంతులయ్యే హక్కు వున్నది. కనీసం ప్రాథమికదశలోనూ, మౌలికదశలోనూ వుచితంగా విద్య నేర్పించాలి. ప్రాథమిక విద్య నిర్బంధంగా వుండాలి. సాంకేతిక విద్య, వృత్తి విద్యలు అందరికీ సామాన్యంగా అందుబాటులో వుండాలి. ప్రతిభ ప్రాతిపదిక పైన వున్నత విద్య సర్దులకూ అందే స్థితిలో వుండాలి.

(2) వ్యక్తిత్వము యొక్క సంపూర్ణ వికాసము, మానవ హక్కులు, మౌలిక స్వచ్ఛల యెడ గౌరవాన్ని పెంపొందించుట అనేవి విద్యకు లక్ష్యాలుగా వుండాలి. విద్య అన్ని జాతులు, మతస్తులు, దేశాల మధ్య అవగాహన, సహనము, స్నేహములను అభివృద్ధి పరచాలి. శాంతిని నెలకొల్పుటకు ఐక్యరాజ్యసమితి చేసే కృషికి దోహదం చేయాలి.

(3) తమ పిల్లలకు గరవవలసిన విద్యను తల్లిదండ్రులు ప్రప్రథమంగా నిర్ణయించగలగాలి.

27 (1) సమాజం యొక్క సాంస్కృతిక జీవనంలో పాల్గొనుటకు, కళాకారులు కావటానికి, శాస్త్ర పురోభివృద్ధిలోను, దానివల్ల కలిగే లాభాలలోను భాగస్వాములు అగుటకు ప్రతివానికి హక్కున్నది.

(2) తాము రచించిన శాస్త్రీయ, సారస్వత, కళాత్మక రచనల వల్ల కలిగే నైతిక, భౌతిక సదుపాయాలను పొందడానికి, వాటిని రక్షించుకోవటానికి ప్రతివానికి హక్కున్నది.

28. ఈ ప్రకటనలో పేర్కొనబడిన హక్కులు, స్వేచ్ఛలను అనుభవంలోనికి తీసుకొనిరాగల సామాజిక లేక అంతర్జాతీయ వ్యవస్థను కలిగివుండటానికి హక్కు.

29. (1) తన వ్యక్తిత్వ వికాసం సంపూర్ణంగా, స్వేచ్ఛగా జరగటానికి అవకాశమున్న సమాజ లో మాత్రమే ప్రతి వ్యక్తికి విధులుంటవి.

(2) ఇతరుల హక్కులు, స్వేచ్ఛలను గుర్తించి గౌరవించటానికి మాత్రమే అవసరమైనవి. నీతి, ప్రజాశాంతి, ప్రజాస్వామిక సమాజంలో సార్వజనిన శ్రేయస్సు వీటికి మాత్రమే అవసరమైనవి. అందుకోసము లా ప్రకారం విధింపబడిన పరిమితులకు లోనై మాత్రమే మానవ హక్కులు, స్వేచ్ఛలు కుడింపబడాలి.

(3) ఐక్యరాజ్య సమితి సూత్రాలు ప్రయోజనాలకు భిన్నంగా ఈ హక్కులను కోరుటకు వీలులేదు.

30. ఈ ప్రకటనలో పేర్కొనబడిన హక్కులు, స్వేచ్ఛలకు భంగకరమైన చర్యలకు పాల్పడటానికి అలాంటి కార్యాచరణకు పూనుకోడానికి ఏ దేశానికి, ముఠాకు, వ్యక్తికి అధికారంలేదు. అలావున్నదని ఈ ప్రకటనలో ఎ భాగానికి భాష్యం చెప్పవీలులేదు అని విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన పునరుద్ధాటన చేసింది.

విశ్వమానవ హక్కుల వివరణ

ప్రకృతి పరిణామంలో మానవజాతి ఆవిర్భవించింది. ఈనాటికి మనగల్గు తున్న జీవులలో మానవులు ఉత్కృష్టజీవులు తమ మేధస్సు వలన వారు తమను గుర్తించగలుగుతున్నారు. చుట్టూ ఉన్న సమాజాన్ని అవగాహన చేసుకుంటున్నారు. ప్రకృతి రహస్యాలను వెలికితీసి ప్రకృతి శక్తులను వాడుకోగలుగుతున్నారు.

మానవులు సంఘజీవులు. సమాజంలోనే వారి శక్తియుక్తులు విలసిల్లుతాయి. సమాజంలో మానవ వ్యక్తి జీవిత విధాన సంవర్ధంగా ఆతనికి హక్కులూ బాధ్యతలూ ఏర్పడతాయి. అనేక విధాలయిన మానవ హక్కులు వున్నాయి. మానవ వ్యక్తికి పుట్టుక వల్ల వచ్చేవి ప్రకృతి సిద్ధమైన హక్కులు. రాజ్యాంగంలో కాని లేక ప్రకటనలకాలోని పొందుపరచబడిన వాటిని మౌలిక హక్కులంటాము. కొందరు ప్రాథమిక హక్కులని కూడా పిలిస్తారు. తతిమ్మా హక్కులకు వివిధ ప్రాతిపదిక అవుతాయో వాటిని అలా పేర్కొనడం వద్దు. శాసనం వల్ల ఉద్ఘాటించబడిన హక్కులను శాసనపరమైన హక్కులుగా పరిగణిస్తారు.

ఇన్నివేల సంవత్సరాలుగా సమాజం మానవుల బాధ్యతలను గురించి మాత్రమే శ్రద్ధ వహించింది. కాని ప్రైవేచి, అమెరికను, రష్యను విప్లవాల ధర్మమా అని మానవ హక్కులను పేర్కొని, ప్రకటించి స్పష్టికరించే ప్రయత్నాలు సాగాయి. ద్వితీయ ప్రపంచ సంగ్రామ కాలంలో మేధావులు, జిజ్ఞాసూ పండితులు హక్కులను పునర్నిర్వచారణ చేయతల పెట్టారు. ఐక్యరాజ్యసమితి ఉద్భవించింది. విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన 1949 సంవత్సరం డిసెంబరు 10వ తేదీన వెలువడింది. అది బహుళ ప్రచారాన్ని పొందింది. ఆ ప్రకటనలోని హక్కులు విశ్వమానవ హక్కులుగా ప్రసిద్ధికెక్కాయి.

విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటనకు శాసనపరంగా, రాజ్యాంగపరంగా ప్రాతిపదిక లేదు. దానిని ప్రతి రాజ్యమూ విధిగా అమలుపరచవలసిన అగత్యం లేదు. దాని విలువ ప్రబోధాత్మకం; నైతికం. అంతే. అయినా ప్రపంచ ప్రజానీకపు పిలుపుగా దానికి ఎనలేని ప్రాముఖ్యత ఉంది. పెక్కు దేశాల ప్రతినిధులు పలుమార్లు సమావేశమయి సునిశితంగా, తీవ్రంగా చర్చించి రూపొందించినది ఆ ప్రకటన.

విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన యొక్క ఉపక్రమణిక కూడా ప్రాధాన్యతను సంతరించుకున్నది. అందులో ఉటంకించిన అంశాలు, భావాలు ఎంతో కీలకమయినవి. మానవ కుటుంబ సభ్యుల స్వయం సిద్ధమైన హుందాను, తగ్గింప వీలులేని హక్కులను గుర్తిస్తేనే ప్రపంచంలో స్వేచ్ఛా, న్యాయమూ, శాంతి, సుస్థిరం ఆవుతాయి. మానవులు నియంతృత్వాన్ని, నిరంకుశత్వాన్ని కూలద్రోయటానికి తిరుగుబాటు చెయ్యవలసిన అవసరం తప్పిపోవాలంటే న్యాయసూత్ర పాలన ద్వారా మానవ హక్కులకు రక్షణ వీర్చుదాలి. అంతర్జాతీయ స్థాయిలో రాజ్యాల మధ్య స్నేహ సౌహార్దాలు కొనసాగాలంటే మానవ హక్కుల పరిగణన ఆత్యవసరం. ఐక్యరాజ్య సమితి వారి స్థాపక ప్రకటనలో పేర్కొన్న మానవహుందా, మానవ జీవిత సార్థక్యం, మౌలిక హక్కుల పట్ల విశ్వాసం, స్త్రీ పురుష సమానత్వం సామాజికాభ్యుదయానికి, జీవన ప్రమాణపు పెరుగుదలకు తద్వారా విస్తృత స్వేచ్ఛా వాతావరణ సృష్టికి తోడ్పడతాయి.

ఐక్యరాజ్య సమితి సభ్యదేశాలు మానవహక్కులను పరిరక్షించడానికి కృషినిశ్చయాన్ని వెలిబుచ్చటం వల్ల తమలో తమకు సహకారభావాన్ని పెంచుకున్నారు ఇట్టి పరిస్థితులలో మానవ హక్కుల సదవగాహన, వాటిని అనుభవంలోకి తేవాలనే సంకల్పం విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటనకు దారితీశాయి. ఎంత ఉదాత్తంగా వుందో ఈ ఉపక్రమణిక (Preamble).

విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన కేవలం రాజ్యాల కొరకు ఉద్దేశించబడినది కాదు. వ్యక్తులూ, సమాజాలూ, సంస్థలూ, రాజ్యాలు సర్వలూ పాటించటానికి తయారు చేయబడింది. ఈ హక్కులను విద్య ద్వారా, ప్రబోధం-ద్వారా ప్రచారం చేయటం వల్ల ఈ హక్కులపై శ్రద్ధా గౌరవాలను ఇనుమడింపజేయాలి. ప్రపంచ ప్రజల మన్నన చేకూర్చాలి. వీటికి వాస్తవ రూపం కల్పించేలా జాతీయ రంగంలో, అంతర్జాతీయ రంగంలో కృషి చేయాలి. ఈ ప్రకటనలో 30 అధికరణలున్నాయి. 29వ అధికరణంలో మానవ వ్యక్తికి సమాజం యెడగల బాధ్యతను గట్టిగా చెప్పడం జరిగింది. సమాజంలోనే మనిషి యొక్క వ్యక్తిత్వం స్వేచ్ఛగా, పూర్తిగా వికసించగలదనే సత్యాన్ని పునరుద్ఘాటన చేసింది ప్రకటన. 30వ అధికరణంలో ఒక హెచ్చ

రిక ఇమిడి ఉంది. 'ఏ వ్యక్తి గానీ, మానవ సమైదాయం గానీ, రాజ్యాంగం గానీ ఈ హక్కుల, స్వాతంత్ర్యాల విధ్వంసానికి పూనుకోరాదు' అనేది ఉద్దేశ్యం. దీని అంతరార్థాన్ని చాలమంది గ్రహించటం లేదు. ఎవరయితే ఇతరుల హక్కులను, స్వాతంత్ర్యాలను కాలరాస్తారో వారు తమ హక్కులను, స్వాతంత్ర్యాలను కోరతగదని భావి సారాంశం.

మానవుల హక్కులు స్వాతంత్ర్యాలు ఒకటి నుండి 28 అధికరణాలలో పేర్కొనబడినాయి. వాటిని కొంచెం వివరంగా ఎరుకపర్చడం విధిగా పరిగణించాలి.

మానవులందరు స్వేచ్ఛాపరులుగా, సమానమైన హుందాగల పౌరయుజులై ఉన్నారని. అంటే వారికి స్వేచ్ఛ, హుందా జన్మతః ప్రాప్తించిన హక్కులు వారికి హేతుత్వం, అంతరంగ అస్తిత్వం విశిష్ట లక్షణాలు. కనుక మానవులందరూ సోదరభావంతో మెలగాలి (1). జాతి, మత, వర్గ, భాష, లింగ, శాఖ, ప్రాంత, కుల, సిద్ధాంత భేదాలు ఆధురాకుండా ప్రతి మానవ వ్యక్తి ప్రకటనలో పేర్కొనబడిన హక్కులను, స్వాతంత్ర్యాలను అనుభవించగలగాలి. అలాగే ఆ స్త్రీ, అంతస్తు, పుట్టుక, మౌన, తెగ ఇవేమీ వివక్షతకు ప్రాతిపదిక కారాదు. సమాజ స్వభావం, భావజాలం లేదా చూపటానికి దోహదకారాలు కారాదు (2). జీవించడానికి స్వేచ్ఛగా మనటానికి, భద్రత కలిగి ఉండటానికి ప్రతి వ్యక్తికి హక్కు వుంది (3). ఎవరూ భానిసత్వానికి లోను కారాదు; తాబేదారుతనానికి లోను కారాదు. భానిసత్వం, ఆర్థ భానిసత్వం నిషేధించబడాలి (4). ఎవరూ క్రూర హింసకు తలవంగునైన పనిలేదు అలాగే ఎవరినీ దుర్మార్గానికి, అమానుషానికి, అవమానానికి పాత్రుని చేయరాదు. (5). ప్రతి మనిషి ఒక వ్యక్తిగా పరిగణించబడాలి. అంటే అతనిని ఒక వస్తువుగా, ఆస్తిగా, పరిగణించరాదని భావం. అంతేకాదు, రెండవ తరగతి మనిషిగా చూడరాదని ఆర్థం (6). శాసనం యొక్క దృష్టిలో అందరూ సమానులు. శాసనం ఇచ్చే రక్షణ అందరికీ సమానంగా వుండాలి. ప్రకటనలోని హక్కులు కాలరాయటం సంభవిస్తే బాధితులకు సమానంగా, వివక్ష లేకుండా రక్షణ యివ్వాలి (7). మౌలిక హక్కులకు భంగం కలిగితే పరిహారం ఇవ్వటానికి జాతీయ న్యాయస్థానాలు ప్రతి దేశంలోనూ ఉండాలి (8). ఏ వ్యక్తినీ అక్రమంగా అరెస్టు చేయరాదు; నిరవధిక బందీగా తీసుకోరాదు. దేశబహిష్కారం చేయరాదు (9). ఒక వ్యక్తి యొక్క

హక్కులు, బాధ్యతలు వీటిని నిర్ధారించుటకు అతనిపై నేరం విచారించడానికి స్వతంత్ర ప్రతిపత్తిగల నిష్పక్షపాత న్యాయవేదిక ఉండాలి. అచ్చట అతనిని బహిరంగంగా విచారించాలి. అతనిని వివక్షతో చూడకుండా అందరితో సమానంగా చూడాలి (10). ఎవరిపైన అయినా నేరం ఆరోపించబడితే నేరం రుజువు అయ్యే వరకు అతనిని నిర్దోషిగానే భావించాలి. అతను ఉత్తరసాక్ష్యం పెట్టుకోవడానికి, ప్రతివాదన చేయడానికి అవకాశం ఉండాలి. అంతేగాక నేరం చేయబడిన సమయాన అతని ప్రవర్తనను నేరంగా పరిగణించే శాసనం ఉంటేనే తప్ప అతనిని శిక్షింపరాదు. అంటే అతని చర్య దరిమిలా ఆ చర్యను నేరంగా పరిగణించే శాసనం వస్తే అతడు దోషి కాడన్నమాట. ఒకవేళ అతనిది నేరమయినా అలాంటి శాసనంలో పేర్కొనబడిన శిక్ష కన్న ఎక్కువ శిక్ష వేయరాదు (11). ప్రతి మనిషికి ఏకాంతతకు హక్కు ఉన్నది. అతని ఏకాంతంపై, కుటుంబంపై, ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాంపై, అతని పేరు ప్రతిష్టలపై ఎవరూ దాడిచేయరాదు; జోక్యం కల్గించుకోరాదు. అలాంటి జోక్యమూ; దాడులు జరుగకుండా అతడు లేక ఆమె రక్షణ పొందటానికి అవకాశం ఉండాలి (12). ప్రతి మనిషికి సంచార స్వాతంత్ర్యం, తన దేశం లోపల నివాస స్వాతంత్ర్యమూ ఉన్నాయి. ఏ దేశాన్ని అయినా, చివరకు తన దేశాన్ని అయినా వదలిపెట్టి వెళ్ళడానికి ప్రతి మనిషికి హక్కు ఉంది అలాగే తిరిగి తన దేశానికి తిరిగి రావడానికి ఆ వ్యక్తికి హక్కు వుంది (13). పగతో కూడిన హింస నుండి, కక్ష సాధింపు నుండి తప్పించుకునే నిమిత్తం ప్రతి వ్యక్తి ఇతర దేశా లో ఆశ్రయం కోరడానికి, పొందడానికి హక్కు ఉంది (14). ప్రతి మనిషికి జాతీయ పౌరసత్వం హక్కుగా ఉండాలి. తన జాతీయతను మార్చుకోవడానికి ప్రతి ఒక్కరికి హక్కు వుంది. అక్రమంగా ఎవరి పౌరసత్వాన్ని తీసివేయరాదు (15). అనేది విశ్వమానవ హక్కులలో చాలా ముఖ్యమైనది.

యుక్తవయస్సు వచ్చిన స్త్రీ పురుషులు, జాతి, దేశం, మతం వేరయినా వివాహమాడటానికి, కుటుంబాన్ని నెలకొల్పుకోవడానికి హక్కుదారులు. అంటే ఏ వ్యక్తి అయినా వివాహమాడవచ్చు లేక అవివాహ స్థితిలో వుండవచ్చు అన్నమాట. వివాహమవుడు, వివాహ దళలో, వివాహం రద్దయే సందర్భాన స్త్రీ పురుషులకు

సమాన హక్కులు వుంటాయి. స్వేచ్ఛాయుతమైన సంపూర్ణమైన సమ్మతితో మాత్రమే వివాహాలు జరగాలి. కుటుంబం సమాజానికి సహజమైన ప్రాతిపదిక; మౌలికమైనది కూడాను. సమాజము, రాజ్యమూ కుటుంబ ప్రాశస్త్యాన్ని ప్రాధాన్యతనూ రక్షించాలి (16). స్వంతాన గానీ, ఇతరులతో కలసి గానీ ఆ స్త్రీ కలిగి వుండటానికి ప్రతి వ్యక్తికీ హక్కు వుంది. ఎవరి ఆస్తిని అక్రమంగా ఆ వ్యక్తి స్వాధీనం నుండి తప్పించ గాదు (17). భావ స్వాతంత్ర్యం, అంతరంగ స్వాతంత్ర్యం, మత స్వాతంత్ర్యం మానవులందరకు వుండాలి. మతాన్ని, విశ్వాసాన్ని మార్చుకునే హక్కు ఇందులో ఇమిడి వుంది. తను ఒక్కడుగా లేక ఇతరులతో కలిసి తన మతాన్ని లేక విశ్వాసాన్ని బహిష్కరణం చేయడానికి ప్రతి మనిషి హక్కు కలిగి వున్నాడు. తన మతాన్ని, విశ్వాసాన్ని బోధించడానికి, ఆచరించడానికి, ఇతరులు జరపడానికి తదనుగుణంగా పూజలు, ప్రార్థనలు, ఆరాధనలు చేయడానికి ప్రతి ఒక్కరికీ అవకాశం వుండాలి (18). స్వంత ఆభిప్రాయం కలిగి వుండటానికి, భావ ప్రకటన చేయడానికి ప్రతి వ్యక్తికీ స్వేచ్ఛ వుంది. దేశాల భౌగోళిక సరిహద్దులతో నిమిత్తం లేకుండా, భావాలను, సమాచారాన్ని అన్వేషించడానికి, అందుకోడానికి, అందించడానికి ప్రతి మనిషికి వీలు వుండాలి. వీటి విషయంలో జోక్యానికి ఆస్కారం వుండరాదు (19). శాంతియుతంగా సమాజేశమవడానికి పౌరులకు స్వేచ్ఛ వుంది. ఏ వ్యక్తిని బలవంతంగా ఏ సంఘంలోనైనా చేరమని వత్తిడిచేయరాదు (20).

పరిపాలనలో :

తన దేశ పరిపాలనలో ప్రత్యక్షంగా గానీ, లేక ఎన్నుకోబడిన ప్రతినిధుల ద్వారా గానీ ప్రతి పౌరుడు భాగస్వామ్యం వహించటానికి హక్కు వుంది. ప్రభుత్వోద్యోగాలలో వివక్ష లేకుండా, సమానంగా స్థానాన్ని పొందడానికి పౌరులకు హక్కు వుంది. పౌరుల సమ్మతిమైన ఆధారపడిన పరిపాలనే విధిగా సాగాలి. సర్వులకు, వివక్షలేకుండా, వర్తించే చట్ట హక్కు ప్రాతిపదికగా నిర్ణీత గడువు సమయాలలో రహస్య వోటింగు ద్వారా పౌరుల సమ్మతి బహిష్కరణం కావాలి. లేక మరే విధమైన స్వేచ్ఛాయుతమైన ఎన్నికయినా పరచాలేదు. అయితే ఎలాంటి ఎన్నికలయినా సక్రమంగా, న్యాయంగా, స్వేచ్ఛగా జరగాలి (21).

ఆర్థిక హక్కులు :

సమాజంలోని ప్రతి సభ్యుడు సాంఘిక భద్రత పొందడానికి అర్హుడు. అతని లేక ఆమె స్వేచ్ఛాయుత వ్యక్తిత్వ వికాసానికి హుందాకు అవసరమైన ఆర్థిక, సాంఘిక, సాంస్కృతిక హక్కులను, దేశ వనరులు, నిర్మాణం వీటి శక్తిని సంపదను బట్టి, రాజ్యం యొక్క ప్రయత్న ఫలితంగా గాని లేక అంతర్జాతీయ సహకార కబ్బి వల్ల గాని అనుభవించవచ్చును (22).

పనిచేసే హక్కు ప్రతి వ్యక్తికీ ఉంది. అతని ఉద్యోగాన్ని నిర్ణయించుకునే సదుపాయం అతనిది. పని పరిస్థితులు న్యాయంగా ఉండాలని, అనుకూలంగా ఉండాలని అతడు ఆశించవచ్చు; నిరుద్యోగభృతికి అర్హత ఉంది. సమానమైన పనికి సమానమయిన జీతం ఉండాలి. ప్రతి ఒక్కరూ తనకూ తన కుటుంబానికి సరిపడ హుందాతో కూడిన జీవితాన్ని ప్రసాదించగల న్యాయమైన, అనుకూలమయిన భృతిని పొందడానికి హక్కు కలిగి ఉన్నారు. ఏ ఇతర విధమైన సాంఘిక రక్షణనయినా పొందవచ్చు. తమ శ్రేయస్సును, ప్రయోజనాలను రక్షించుకునే నిమిత్తం ఉద్యోగ స్థుల సంఘం, శ్రామిక సంఘం, కార్మిక సంఘం లాంటి సంస్థలలో సభ్యులుగా చేరుటకు అందరికీ హక్కుంది (23).

పనిలో విరామము, పని గంటలపై సహేతుకమయిన అదుపు, జీతంతో అపుడపుడు సేలవులు, విశ్రాంతి వీటికి ప్రతి మనిషికీ అర్హత ఉంది (24). తిండి, బట్ట, ఇల్లు, వైద్యం, సామాజిక సేవలు వీటితో కూడిన జీవన ప్రమాణాన్ని (తన యొక్క తన కుటుంబం యొక్క ఆరోగ్యమూ, సంక్షేమమూ వీటికి సరిపోయే దానిని) పొందటానికి ప్రతి మనిషికీ హక్కు ఉంది. నిరుద్యోగం, వ్యాధి, అశక్తత, వైధవ్యం, వృద్ధాప్యం, తనకు అంవికాని పరిస్థితి వల్ల జీవనోపాధి లేకపోవటం ఆవి సంభవించినపుడు మనుగడ సాగించటానికి వలసిన భద్రత ప్రతి పౌరుడు హక్కుగా పొందవచ్చును. మాతృత్వంయెడ, శైశవ దశయెడ ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించాలి. ఆ సందర్భంగా సహాయం చేయాలి. వివాహితలకు జన్మించినా, అవివాహితకు పుట్టినా పిల్లలందరిని సమదృష్టితో చూచి సామాజిక భద్రత కల్పించాలి (25).

విద్యా విషయంగా :

విద్య ప్రతి వ్యక్తి జన్మ హక్కు. ప్రాథమిక దశలో, లేక ప్రాథమిక దశలో విద్య ఉచితంగా అందించబడాలి. ప్రాథమిక విద్య నిర్బంధంగా ఉండాలి. సాంకేతిక విద్య, వృత్తి విద్య స్వస్థానంగా అందుబాటులో ఉండాలి. శక్తి యుక్తుల ఆధారంగా, ఉన్నత విద్య సమానావకాలతో అందరికీ లభించాలి. సంపూర్ణ వ్యక్తిత్వ వికాసమూ, మానవ హక్కులు మరియు ప్రాథమిక స్వారం త్రాబాలు వీటిని బలపరిచేటందుకు విద్య ఉద్దేశించబడాలి. సమాన బావాన్ని సదవ గాసానను, స్నేహాన్ని దేశాల మధ్య, మత సమాజాల మధ్య, జాతుల మధ్య పెంపొందించటానికి, శాంతి స్థాపనకు విద్య సాధనంగా ఉండాలి. తమ సంతానానికి ఇచ్చే విద్యా విధానాన్ని తల్లిదండ్రులు నిర్ణయించగలగాలి (26).

సాంస్కృతిక హక్కులు :

సమాజపు సాంస్కృతిక జీవనంలో స్వేచ్ఛగా పాల్గొంటుకు ప్రతి పౌరునికి యోగ్యత వుంది. కళల ద్వారా ఆనందాన్ని పొందడానికి నైపు యొక్క పురోగతి దాని ప్రయోజనాలలో పాలుపంచుకోవడానికి ప్రతి పౌరునికి హక్కు వుంది. ఏ వ్యక్తి సృజనాత్మక శక్తి వల్ల శాస్త్రీయ, సాంస్కృతిక, కళాత్మక రూపాన్ని తయారు చేస్తే తద్వారా కలిగే నైతిక, భౌతిక ప్రయోజనాలకు ఆ వ్యక్తి హక్కుదారుడు. ఈ హక్కుకు రక్షణ కూడా వుండాలి (27). విశ్వ మానవ హక్కుల ప్రకటన ఎలా ఆచరణలో వచ్చేది, ఎప్పుడు అమలులోకి వచ్చేది, ఎవరు వాటిని పరిరక్షించేది ఇవమిద్దంగా చెప్పనందువల్ల ఇది కేవలము సత్సంకల్పాల సమదాయంగా మాత్రమే మిగిలిపోయింది. అందుకోసం కొన్ని అంతర్జాతీయ ఒప్పందాలను ఐక్య రాజ్యసమితి తయారు చేసింది. అవి 1966లో తయారయినాయి. అంటే విశ్వ మానవ హక్కుల ప్రకటన జరిగిన 18 ఏళ్ళకు గాను ఈ కృషి జరిగిందన్నమాట. వీటిని 1966లో రూపొందిస్తే 1976లో-85 దేశాలు అంగీకరిస్తామని ప్రకటిత చిన తరువాత-అమలులోకి వచ్చాయి. ఇవి విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటనకు విరుద్ధంగా లేవు. కాగా ప్రతి అంశానికి ఆచరణకు సంబంధించి కొన్ని పరిమితులను పేర్కొంటూ వ్రాయబడినాయి. అయినా అవి విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన ప్రయోజనాన్ని, బలాన్ని కించపరచడం లేదు.

పౌరహక్కుల, రాజకీయ హక్కుల

అంతర్జాతీయ ఒప్పందం

ఇది 28 మార్చి 1978న అమలులోకి వచ్చింది. దీనిలో భయ నివారణకు, లేమి నుండి విముక్తికి ప్రాధాన్యత ఇచ్చారు. వ్యక్తి ఇతర వ్యక్తుల వట్ల, సమాజం యొక్క బాధ్యతలు కలిగి ఉన్నాడనే విషయాన్ని దీని ఉపక్రమణికలో స్పష్టీకరించారు. ప్రజల యొక్క స్వయం నిర్ణయాధికార హక్కును పేర్కొనడం జరిగింది. వీరమోనవ హక్కుల ప్రకటనలో హక్కులు ఏవో జాబితాగా వ్రాశారే తప్ప వాటిని ఆచరణలోకి తెచ్చే క్రమాన్ని వివరించలేదు. అది ఈ ఒప్పందంలో చేశారు. అందువల్లనే ఒప్పందంలో 68 అధికరణాలు ఉన్నాయి. ఈ ఒప్పందం ప్రాకారం దాన్ని అంగీకరించిన రాజ్యాల వారు ఆ ఒప్పందంలోని హక్కులను అమలుపరచడానికి చేసిన కృషి, అభ్యుదయం వీటి నివేదికను ఐక్యరాజ్యసమితి నియమించే మానవ హక్కుల కమిటీకి సమర్పించాలి. 41వ అధికరణం క్రింద ఏదేమైనా ఒక ప్రకటన చేస్తే అప్పుడు ఏ దేశమైనా ఆ ప్రకటన చేసిన దేశంలో మానవ హక్కులు కాలరాయబడుతున్నాయని మానవ హక్కుల కమిటీకి ఫిర్యాదు చేయవచ్చు. లేక సరాసరి ఆ దేశానికి తన అభ్యంతరం తెలియజేయవచ్చు. ఈ ప్రకటన చేయడం కేవలం ఐచ్ఛికమేనని విస్మరించరాదు.

అనుబంధ ఐచ్ఛిక సమ్మతి పత్రం :

దీనిలో 14 అధికరణాలు ఉన్నాయి. ఇది దీన్ని అంగీకరించిన దేశాలకు ముఖ్యమైనది. దీనికి తమ సమ్మతిని ఏదేమైనా తెలియజేస్తే ఆ దేశంలోని పౌరులపైరైనా ఆ దేశంలో మానవహక్కులను అణచివేస్తున్నారని మానవ హక్కుల కమిటీకి ఫిర్యాదు చేయవచ్చని రెండవ అధికరణంలో వ్రాశారు. తతిమా అధికరణాలలో కమిటీ పనిచేసే తీరు, విచారణ చేసే విధానం వివరించబడ్డాయి.

ఆర్థిక, సామాజిక, సాంస్కృతిక హక్కుల

అంతర్జాతీయ ఒప్పందం :

ఇది 1966లో రూపొందించబడి 1976లో అమలులోకి వచ్చింది. ఇది చాలా

విస్తృతమైనది. దీనిలో 31 అధికరణాలు వున్నాయి. దీన్ని అంగీకరించిన దేశాలు ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క ఆర్థిక, సామాజిక సమితికి నివేదిక ప:పాలి. ఈ హక్కులను భద్రపరచడానికి తమ తమ రాజ్యాంగంలో అవసరమైన నియమాలను నిబంధనలను పొందుపరచాలి. ఈ ఒప్పందంలో పేర్కొన్న హక్కుల వినరణ, స్పష్టత కొట్టవచ్చినట్లు కన్పిస్తుంది.

భారతదేశం - ఒప్పందాలు :

భారతదేశం పై రెండు ఒప్పందాలకు తన సమ్మతి తెల్పలేదు. పౌరహక్కుల, రాజకీయ హక్కుల ఒప్పందంలో పేర్కొనబడిన 41 వ అధికరణ ప్రకటనను చేయలేదు. అలాగే ఐచ్ఛిక సమ్మతి పత్రానికి అంగీకారం తెలుపలేదు. కాగా విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటనను స్థూలంగా అంగీకరించినట్లు తెలిసింది. చేతులూ, కాళ్ళూ లేని, అమలుపరచడానికి సాధన సామాగ్రి సమకూర్చని ప్రకటనను అంగీకరించినందువల్ల ఏం లాభం? ఈ చర్యల ఫలితంగా మరే దేశమూ మనదేశంలోని మానవ హక్కుల స్థితిని విమర్శించడానికి వీలులేదు. మనదేశ ప్రజలు, ఒకరైనా, పలువురైనా, మానవ హక్కులు మంటకలికాయని ఐక్యరాజ్య సమితి మానవ హక్కుల కమిటీకి ఫిర్యాదుచేసి న్యాయం చేకూర్చమనడానికి అవకాశం లేదు.

ఐక్యరాజ్యసమితిని గురించి సవత్సరాల తరువాత ఇప్పటికీ స్థూల ప్రస్తుతం భద్రతా సమితి సభ్యత్వం కలిగివుంటూ మనదేశం ఈ రెండు ఒప్పందాలను, ప్రకటనను, సమ్మతి పత్రాన్ని ఒప్పుకొనకపోవటం శోచనీయం. ఇంతకూ అంత భయపడవలసిన పనిలేదు. ముఖ్యమైన రాజకీయ హక్కులను రాజ్యాంగంలో పొందుపరచాం. సాంస్కృతిక హక్కులను మౌలిక హక్కుల జాబితాలో చేర్చాం. ఆర్థిక, సామాజిక హక్కులను ఆదేశిక సూత్రాలలో పేర్కొన్నాం. సామాజిక ఆర్థిక హక్కుల విషయంగా రూపొందించబడిన అంతర్జాతీయ ఒప్పందం కూడా దేశ ఎనరులు అనుమతించిన మేరకే ఆ హక్కులను అమలుపరచవలసి ఉంటుందని రెండవ అధికరణంలో స్పష్టంగా చెప్పింది. మన దేశసౌలకులకు ఈ భయం ఎందుకో అర్థంకావటం లేదు.

ప్రకృతి సిద్ధమైన మానవ హక్కులు

1976 జూలై 4వ తేదీన అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రాలు ద్వితీయ వార్షికోత్సవం జరుపుకున్నది. థామస్ జెఫర్సన్ 1776లో స్వాతంత్ర్య ప్రకటనా పత్రాన్ని రచించాడు. ఆయన అమెరికా దేశ నిర్మాతలలో ఒకరు. 1801 నుండి 1809 వరకు అమెరికా అధ్యక్షపదవి నిర్వహించాడు. ఆయన వ్రాసిన అనేక లేఖలలో కొన్నింటిని సంక్షిప్తంగా పొందుపరచడం ఈ సందర్భంగా అవసరమనిపించింది.

1776 స్వాతంత్ర్య ప్రకటన

ఈ దిగువ పేర్కొనబడిన సత్యాలకు వేరే రుజువు అక్కరలేదని మా విశ్వాసం. మానవులందరు సమానులుగానే జన్మించారు. జీవితం, స్వేచ్ఛ, ఆనందంకోసం ఓ వి ఇవి అలాంటి హక్కులు. ఈ హక్కులను భద్రపరచుకునే నిమిత్తం ప్రభుత్వాలను నెలకొల్పుకోవడం జరిగింది. పాలితుల సమ్మతిపైనే పరిపాలకుల అధికారం ఆధారపడి ఉంటుంది. ఈ లక్ష్యాలను ఎప్పుడైతే ప్రభుత్వము నాశనము చేస్తుందో ఆ ప్రభుత్వాన్ని మార్చటానికి, రద్దుచేయటానికి అంతేగాక ఈ సూత్రాలపై ఆధారపడిన ప్రజల భద్రత ఆనందాలను సాధించటానికి అనువైనరూపము కల్గిన ప్రభుత్వాన్ని నెలకొల్పుకోవటానికి ప్రజలకు హక్కున్నది.

చీటికిమాటికి ప్రభుత్వాలను మార్చడం తప్ప. కాగా అనేకపర్యాయాలు అధికార దుర్వినియోగం జరిగి, ప్రజల అధికారాలపై దురాక్రమణ జరుగుతూ వుండి నిరంకుశత్వానికి ప్రజలను దాసోహం చేయాలనే సంకల్పము కనపడితే అలాంటి ప్రభుత్వాన్ని త్రోసిరాజనడానికి ప్రజలకు హక్కున్నది. అది వారి విద్యుక్తధర్మం కూడాను. మున్నుండు తమ భద్రతకై రక్షణలు కూడా ఏర్పరుచుకోవాలి. (1776)

కొన్ని హక్కులను ప్రభుత్వాలకు దత్తంచేయరాదు. మామూలుగా ప్రభుత్వాలు వాటిపై దురాక్రమణ చేస్తుంటాయి. భావ స్వాతంత్ర్యం, ప్రకటనా స్వాతంత్ర్యం, వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యం, వ్యాపార స్వాతంత్ర్యము అలాంటివి. అవి పరిపాలనకు ఉపకరించే సాధనాలు. వాటిని మార్చడానికి శాసనసభకు అధికారం ఇవ్వరాదు. (1789)

కొంతమంది జనులు పంచేంద్రియాలలో ఏదో ఒక లోపంతో పుట్టారు. కనుక మానవుడికి పంచేంద్రియాల ద్వారా జ్ఞానం సంపాదించే శక్తిలేదని అనలేము. అలాగే కొంతమంది ప్రజలలో నైతిక భావన లోపించినంత మాత్రాన మానవ జాతికి నైతిక భావనాశక్తి లేదనడం పొరపాటు. (1814)

మన శాసనసభ్యులకు వాళ్ళ హక్కుల చుట్టూ వున్న హద్దులు, పరిమితులు తెలియవు. ప్రజల సహజమైన హక్కులను ప్రకటించడం, వాటిని అమలుపరచడం, వాటిని ప్రజలకు లేకుండా చేయకుండాటం ఇవి వారి విధులు. (1816)

ప్రజాస్వామ్యం : రాచరికము : మన పెదరల్ ప్రభుత్వంలో లోపాలు వున్నాయని నాకు తెలుసు. కాని అవి రాచరిక పరిపాలనలోని లోపాలకన్న చాలా చిన్నవి. కనుక వాటిని పట్టించుకోను. ప్రజలు తమ మంచుబుద్ధివల్ల వాటిని సరిదిద్దుకోవచ్చును. కాని రాచరికపు దుష్టత్వానికి విరుగుడు లేదు. (1787)

మైనారిటీ : మెజారిటీవారి అభీష్టము ఎప్పుడూ ఆమోదంపబడాలి అనే ధర్మం ఉన్న ఆ అభీష్టము సహేతుకమైనదిగా ఉండాలనేది పవిత్ర సూత్రము. మైనారిటీకి సమానమైన హక్కులున్నాయి. చట్టాలు మైనారిటీ హక్కులు సమానంగా రక్షించాలి. ఈ సూత్రానికి భంగం కలిగితే అది ప్రజలను అణగారొక్కడమే అవుతుంది... మన దేశంలో మత అసహనాన్ని పొరపట్టరాదు. అంత దుష్టమైన, నిరంకుశమైన రాజకీయ అసహనాన్ని మనము అమోదిస్తే మనము పొందగల లాభం ఏమీలేదు. (1801)

మెజారిటీ సూత్రం : సమాన హక్కులున్న మానవుల సమాజపు మౌలిక సూత్రం, రిపబ్లికన్ రాజ్యాంగ ప్రప్రథమ సూత్రం ఏమంటే వోట్ల లెక్కింపు ద్వారా ప్రకటితమైన మెజారిటీవారి అభీష్టం ప్రకారం పరిపాలన జరగాలి. అలా జరుగనినాడు దొర్జన్యం చోటుచేసుకొని మిలిటరీ నియంతృత్వం వస్తుంది. ఈ సత్యాన్ని ప్రభేది విప్లవం రుజువు చేసింది. (1817)

భేదాభిప్రాయములు : నాతో విభేదించే హక్కు ఇతరులకు ఉందని అంగీకరించి నేను ఎంతో సహనంగా ఉంటాను. వారికి నేరం చేయాలనే దురుద్దేశమున్నదని ఆరోపించను. (1804)

ఆధికార విభజన : కార్మనిర్వాహకవర్గం (ప్రభుత్వం), న్యాయపరిపాలనా యంత్రాంగము, శాసనసభ వీటి మధ్య ఆధికారాలను పంపిణీ చేయటము మంచి రాజ్యపు ప్రథమ సూత్రం. (1787)

ఈ సంస్థల మధ్య అధికారం పంచబడాలి. ఒక సంస్థ మరొక సంస్థపై దురాక్రమణ చేయరాదు. ఒకటి మరొకదాన్ని అదుపులో వుంచాలి.

రాష్ట్రాలు : కేంద్ర ప్రభుత్వం ; రాష్ట్రాలు కేంద్రానికిన్న అధిక్యత కల్గి వుండా ని లే కేంద్రం రాష్ట్రానికిన్న అధిక్యత కల్గిఉండాలని అనడం చాలా పొర చాటు. అధికారం ప్రజలది. వారు దానిని రెండు ప్రభుత్వాలకు పంచిపెట్టారు. (1821)

స్వతంత్ర ప్రతిపత్తిగల న్యాయస్థానం ; ప్రభుత్వం యొక్క హుండా, స్థిరత్వం, ప్రజల నైతికస్థాయి, ప్రజాశ్రేయస్సు అన్నీ నిజాయితీగల్గిన, సమర్థవంతమైన న్యాయపరిపాలనపైన ఆధారపడుతవి. న్యాయాధికార రంగం ప్రభుత్వ రంగానికి, శాసనసభ రంగానికి భిన్నంగా ఉండాలి. స్వతంత్రంగా ఉండాలి. అంటే శాసనసభను, ప్రభుత్వాన్ని అదుపులో పెట్టగలిగి ఉండాలి. న్యాయస్థానాలు తమ అధికారాన్ని దుర్వినియోగం చేయకుండా ప్రభుత్వమూ, శాసనసభ రెండూ అలాగే జాగ్రత్త వహించాలి.

పత్రికాస్వేచ్ఛ

ప్రజలు పొరపడవచ్చు. వాటికై వారిని తీవ్రంగా శిక్షించరాదు. పత్రికల ద్వారా ప్రజలకు సమాచారం అందజేయటం, పత్రికలు ప్రజలలో బాగా వ్యాప్తి పొందడం, వీటివల్ల వారు మరల పొరపాటు పడకుండా చేయవచ్చు. మన ప్రభుత్వం ప్రజాభిప్రాయం మీదనే ఆధారపడింది. కనుక సమాచారం పొందే హక్కు ప్రజలకు ఉండాలి. పత్రికలు లేకుండా ప్రభుత్వం మాత్రమే ఉన్న సమాజమా లేక పత్రికలు మాత్రమే ఉండి ప్రభుత్వం లేని సమాజమా ఈ రెంటిలో దేనిని నీవు ఎంపిక చేస్తావు అని నన్ను అడిగితే పత్రికలున్న సమాజమే కావాలంటాను. అంటే ప్రతి పౌరునికి పత్రికలు లభ్యమవ్వాలని, ప్రతి పౌరుడు వాటిని చదవగల్గాలని నా భావన. (1787)

మానవ హక్కులు - మహిళల హక్కులు

స్త్రీల హక్కులు మానవ హక్కులలో భాగం. మానవ సమాజంలో స్త్రీలు సగభాగం. కనుక మానవ హక్కులు వారికి వర్తిస్తాయి అనేది నగ్న సత్యం. అసలు హక్కులు, బాధ్యతలు అనేవి బొమ్మబొయ్యను లాంటివి. బాధ్యతలను అంగీకరించకపోతే హక్కులు లేవు. హక్కులు లేనివారికి బాధ్యతలూ లేవు.

1776లో అమెరికన్ విప్లవంలో ఎలుగెత్తిచాటిన అశం ఇంగ్లండ్ రాజుకు వ్యతిరేకంగా అమెరికన్ ప్రజలు కోరినది- 'ప్రాతినిధ్యం లేనిదే పన్నులు చెల్లించ అవసరం లేదు' అని. కాగా ఇన్ని శతాబ్దాల నుండి బాధ్యతలనే పేర్కొన్నారు. కనుక ఇప్పుడు హక్కుల విషయంపై నొక్కుపెట్టాల్సి వచ్చింది.

ద్వితీయ ప్రపంచ యుద్ధ కాలంలో హెచ్. జి. వెల్పు "మానవ హక్కుల ప్రకాశిక"ను తయారుచేయ తలపెట్టి- ప్రపంచ నాయకుల సాయంకోరుతూ మహాత్మా గాంధీని కూడా కోరాడు. గాంధీ బాధ్యతలపై కూడా నొక్కుపెట్టమని అన్నాడు సలహా చెప్పారు.

ఇంతవరకు స్త్రీలపట్ల బాధ్యతలనే ఉటంకించటం జరుగుతూ ఉన్నది. కనుక హక్కుల ప్రస్తావన ఇటీవల వరకు రాలేదు. భార్యగా, తల్లిగా ఆమె విద్యుక్తధర్మాల గురించి విపులంగా చెప్పటం జరిగింది. మానవజాతిని కొనసాగించే ధర్మనిర్వహణలో ఆమె చేస్తున్న ప్రత్యేకమైన పని, పిల్లలను కనడిం, సందర్భంగా దానికి అవసరమైన ప్రత్యేక సౌకర్యాలు (Maternity Leave etc.), ఏకాంతతకు (Privacy) వలసిన ప్రత్యేక సదుపాయాలు (Separate Latrines, Lavatories) తప్ప ఇతరత్రా స్త్రీలు అదనంగా ఏమీ కోరలేదు. కాని మానవ హక్కులను తమకూ తప్పక వర్తింపజేయమని మాత్రం హెచ్చరిక చేస్తున్నారు.

ప్రసవకాలంలో స్త్రీకి అవసరమైన విశ్రాంతిని అసరాగా తీసుకొని ఆమెను అణగారిన నుండి ఇంటిపనికి పరిమితం చేశారు. వేటాడే సమాజంలో, అరణ్యాలలో. కాయగూరలను, పండ్లను, దాన్యాలను వీరుకొని తినేరోజుల్లో స్త్రీ సామాజిక జీవితంలో ముఖ్యపాత్ర వహించింది. కాగా నాగలి వచ్చి పొలాలను దున్ని పైరులు వేసి పెంచే

కాలానికి ఆమె స్థితి దిగజారిపోయింది. ఆమెను హిసస్థితికి చేర్చారు. దీనికి కారణాలు అనేకం వాటి అన్నింటిజోలికి మనం పోవవసరంలేదు. కాగా ఒకదానిని మాత్రం పేర్కొనవచ్చు. సంతానం తనది అని నమ్మడానికి ఆమెను తన స్వంతం చేసుకోవాలి అనే ఆలోచన కలిగింది భర్తకు. అందుకే ఆమెపై అంక్షలు అంటే సిగ్గు, అజ్ఞ, వినయం, అణకువ, భయభక్తులు అనేవి మంచి లక్షణాలుగా ఆమెకు బోధ సాగించారు. ధర్మశాస్త్రాల ద్వారా అలా దిగజారిన నాటి మహిళ ఈనాటికీ రెండవ తరగతి పౌరులుగానే పరిగణించబడుతుంది. ఎన్నో కష్టాలు పడి మరెన్నో క్యాగాలు చేసి ఆమె పౌరసత్వ హక్కులను పొందింది. 19వ శతాబ్దంలో న్యూజిలాండ్ లో స్త్రీలకు ఓటుహక్కు వస్తే, స్విట్జర్లాండు స్త్రీలకు 1978 లో వచ్చింది. స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వం నిదానంగా చెలరేగిన ఫ్రెంచి విప్లవంలో పాల్గొన్న ఫ్రెంచి స్త్రీలకు 1944 లో ఓటుహక్కు వచ్చింది. కాగితం మీద వివక్ష లేదుగాని ఆచరణలో స్త్రీలు భర్తల ఇష్టప్రకారం, తండ్రుల ఆజ్ఞనుసరించి, కుమారుల ఆదేశానుసారం పాటించి ఓటు వేస్తున్నారనేది నిర్వివాదాంశం. దీనికి భిన్నంగా ఒక్క 1971 లోక్ సభ ఎన్నికల్లో జరిగింది దానికి ముందూ, తర్వాత కూడా స్త్రీల ఓట్ల వారిని కావు. ఏనాడు వారు స్వతంత్రులై వారి ఓట్లను స్వేచ్ఛగా వేయలేదు. అసలు స్త్రీలను ఓట్లు అడగరు. "మీ ఇంట్లో వున్న ఓట్లు నాకు వేయించు రామయ్యా!" అని అభ్యర్థి కోరతాడు. ఓటుహక్కును రాజ్యాంగం ఇచ్చిందికదా అని ప్రతివాదన చేసి లాభం లేదు. రాజ్యాంగం స్థిరపరచిన అప్రజాస్వామ్య హక్కును సమాజం తన ఆచరణ ద్వారా కాలరాస్తోంది. పురుషులకు ఓటుహక్కు, స్త్రీలకు ఓటుని వినియోగించుకోలేని స్థితి కల్పించడం అసమానత్వ ప్రదర్శన మాత్రమే.

15200

396
SUB

బ్రిటిష్ స్త్రీలకు 1921 లో ఓటుహక్కు వస్తే వారితోపాటు భారత స్త్రీలకు ఆ హక్కు వచ్చింది. కువైట్ దేశంలో ఈనాటికీ ఓటుహక్కు ఇంకా ఇవ్వలేదు. ఇప్పటికీ కొన్ని ముస్లింపాలిటీలో పోటీచేసే హక్కు స్త్రీలకు లేదు. ఆఖరికి బ్యాంకు అకౌంట్లు పెట్టుకునే హక్కు లేని దేశాలింకా వున్నాయి.

ACC NO. 23204

ప్రతి వ్యక్తి జీవించడానికి, స్వేచ్ఛగా మనడానికి, ఆనందప్రాప్తిని సాధించడానికి మౌలికంగా హక్కులున్నాయి. అసలు ఇక్కడ స్వేచ్ఛ అనే భావనను ముందుగా పరిశీలించాలి. ప్రతి జీవి చిన్న పురుగు నుండి మనిషి దాకా బ్రతకాలని

కోరుకుంటుంది. మన గడ సాగించడానికి ఆరాటపడుతుంది. అయితే మానవునికి ఆలోచనా, శక్తి, ఉద్వేగము, కోపం, సంతోషం వగయిరా భావాలు ఉన్నాయి మానవుని స్థాయిలో అది స్వేచ్ఛా పిపాసగా అంటే స్వేచ్ఛ కోసం ఆరాటంగా మారుతుంది. ఈ స్వేచ్ఛ (స్వ+ఇచ్ఛ=స్వంతకోరిక) అన్ని రంగాలకు వర్తిస్తుంది. సామాజిక, రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక, నైతిక, మానసిక ఓంగాలన్నింటా కనిపిస్తుంది. ఈ అన్ని విభాగాలలో మన స్వేచ్ఛను ఆటంకపరిచే శక్తులు, అడ్డుపచ్చే అంశాలు, అవరోధాలు ఎదురవుతాయి. వీటిని దాటడానికి మన పి ఎల్లప్పుడూ తపన చెందుతూ వుంటాడు. స్వేచ్ఛ అనగానే నిర్బంధమైన స్వేచ్ఛ అని ఎవరూ భావించరాదు. ఒకని స్వేచ్ఛ మరొకరి స్వేచ్ఛపై అదుపును పెడుతుంది. మనమంతా సమాజంలో బ్రతుకుతున్నాం. సమాజం యొక్క మౌలికసూత్రం సహకారం. అందువల్ల ఒకరి స్వేచ్ఛ మరొకరి స్వేచ్ఛను హరించరాదు. కనుకనే మన రాజ్యాంగంలో కూడా మౌలిక హక్కులను పేర్కొంటూ వాటిని నీతికి, సభ్యతకు, ఆరోగ్యానికి, సామాజిక భద్రతకు లొంగివుంటాయని స్పష్టికరించటం జరిగింది.

స్వేచ్ఛ అనే భావనకు సహకారం అనే మౌలిక భావాన్ని కూడా జోడించటం రిగింది. అయితే ఇక్కడ మరో విషయం గమనార్హం. స్వేచ్ఛను పొందడానికి స్వేచ్ఛను లేకుండా చేస్తున్న శక్తులను, అంశాలను గురించి తెలుసుకోవాలి. అప్పుడే భాధ నుండి విముక్తి లభిస్తుంది. చలివర్ష భాధపడిన అదిమ మానవుడు, వర్షంవల్ల వెతలు చెందిన మన పూర్వీకుడు కొండ గుహలను ఆశ్రయించాడు. తరువాత కళ్ళు కట్టాడు. శీతోష్ణస్థితిని అదుపుచేసుకోవటానికి యంత్రాలు కనుగొన్నాడు. ఇదంతా మానవుని సత్యాన్వేషణ కృషి. స్వేచ్ఛాపిపాసకు తోడుగా వుండేది సత్యాన్వేషణ. సత్యాన్వేషణ వల్లనే శాస్త్రజ్ఞానం పెరిగింది.

ఇలా మానవ సమాజాన్ని నియంత్రణంచేసే మౌలిక భావాలు స్వేచ్ఛాపిపాస, సత్యాన్వేషణ, సహకార భావన అని తేలింది.

స్వేచ్ఛ అంటే జంతుస్థాయి జీవితాన్ని గడపటానికి పీలు, వెనులుబాటు అని అర్థంకాదు. ఆహార, నిద్ర, మైధునాలు జంతువులకు, మానవులకూ ఒకటే. కాకపోతే మానవుడు బుద్ధిజీవి. ఆలోచించగలడు. భాషను, పనిముట్లను నిర్మించుకోగలడు; తన

భవిష్యత్తును తను దిద్దుకోగలడు. తన ఊహాశక్తిని వినియోగించుకోగలడు. తన జ్ఞానాన్ని, ఆలోచనలను తన ముందు తరాలకు అందచేయగలడు. వ్యక్తి తన అంతర్గత శక్తుల వికాసాన్ని కోరుకుంటాడు. తన భుక్తికోసం కేవలం ఏ రెండు గంటలు మాత్రమో పనిచేసి, మిగిలిన కాలాన్ని తన ఇచ్చ వచ్చిన రీతిన కవిత్వం చెప్పుకుంటూనో, పాటలు పాడుకుంటూనో, నాటకాలు వేస్తూనో, చిత్రాలు గీస్తూనో, శిల్పసాధన చేస్తూనో, గ్రంథరచన సాగిస్తూనో లేక గుర్రపుస్వారి, ఆటలు, పుస్తక పఠనం ఇలా ఎన్నో రీతుల వినియోగించుకోగల సమాజాన్ని ఆశించాడు జిజ్ఞాసాపరుడైన మానవుడు. అది ఆతని సుందర స్వప్నం. దానిని 'యుటోపియా' అనుభవంలోకి రాజాలని వూహాచిత్రణ అంటారు కొందరు. ఏదయినా ఇతర మేధావులు అందరూ ఇంచుమించుగా అలాంటి కలలే కన్నారు. అందరూ ఆనందాన్నే ఆశించారు.

ఆసలు ఆనందం ఎలా లభిస్తుంది? ఈ పదాన్ని అమెరికన్ రాజ్యాంగంలో వాడారు. ప్రతి పౌరునికి జీవించడానికి, స్వేచ్ఛను పొందడానికి, ఆనందం అనుభవించడానికి హక్కు వున్నదని వ్రాసారు అమెరికన్లు. ఇప్పుడు తాత్విక విషయాజ్ఞోలికి పోతున్నామని ఎవరూ భావించవద్దు. వీలయినంత వరకు తాత్విక, మత వియాలను ఇక్కడ ఉటంకించ తలుచుకోలేదు.

మనిషికి మనస్సు వుంది. ఆలోచన వుంది. కోరికలూ వున్నాయి. అంతేకాదు అవసరాలు కూడా వున్నాయి. ఈ అవసరాలు అనేవి అనేక రకాలుగా వుంటాయి. అవి భౌతిక, శారీరక, మానసికమైన అవసరాలు. ఈ మూడింటిని అధిగమించిన అవసరాలు మరికొన్ని వున్నాయి. కొందరు వాటిని ఆధ్యాత్మిక అవసరాలని, మరి కొందరు సమ్యక్ అవసరాని పేర్కొంటారు. అవి తీరితే కొంతలోకొంత ఆనందప్రాప్తి కలుగుతుంది. ఇందులో వ్యక్తిగత సమతుల్య మానసికస్థితి, రాగద్వేషాలకు అతీతమయిన దృష్టి, మానవాళి యెడల సమదృష్టి, ప్రకృతి యెడల సమ్యక్ దృష్టి ఇమిడివున్నాయి.

అమెరికన్ మానసిక శాస్త్రజ్ఞుడు ఎరిక్ ఫ్రామ్ చేసిన విశ్లేషణ ఇది. ఈ అవసరాలు తీరిన ప్రతి మానవునికి ఆనందప్రాప్తి కలుగుతుంది. ఇవన్నీ ఒక్కసారి తీరవు. సమాజ గతిని అనుసరించి క్రమక్రమంగా తీరుతాయి; స్వేచ్ఛ అన్నా కూడా

మానవుని వ్యక్తి వికాసానికి అవరోధాలుగా వున్న వాటిని క్రమ క్రమంగా తొలగించు కోవటమే. ఇలా వ్యతిరేకార్థంలో చెప్పుకోవలసి వచ్చింది. లేకపోతే నిర్వచనం సమగ్రం కాదు.

వ్యక్తివికాసం అనగానే ప్రతి వ్యక్తిలో వున్న అంతర్గత శక్తులు - అంటే సృజనాత్మకమైనవి, కృతజ్ఞమైనవి, సమాజానికి మంగళప్రదమైనవి మాత్రమే సుమండి - పెరిగి పరిథివిస్తానికి వీలు. వెనుకబాటు అని అర్థం చెప్పుకోవాలి. ఉదాహరణకు సంగీతమంటే చెవికోసుకునే మనిషి, అయితే అది కలిగిన వ్యక్తి సంగీత సాధన చేసుకొనే అవకాశం వుంటే అది ఆ వ్యక్తి వికాసానికి దోహదం కలిగినట్లు భావిస్తాం. ఇలా ఎన్నో ఉదాహరణలు చెప్పుకుంటూపోవచ్చు. కొంత మౌలికభావాల చర్చను చేసి అసలు విషయాన్ని - స్త్రీల హక్కుల విషయం గురించి విశ్లేషించటం సమంజసం.

స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వం అనే నినాదాలపై 1789లో ఫ్రెంచి ప్రజలం సాగింది. 1917 నాటి రష్యన్ విప్లవం యొక్క ఇతర వైఖరులు, లక్షణాలు మనకు అంగీకారమయినా, కాకపోయినా ఆ విప్లవం మానవుల ఆర్థిక అవసరాలను సమాజం దృష్టికి తెచ్చింది. భారత దేశంలో మౌలిక హక్కులుగా కొన్నింటిని పేర్కొని, మరికొన్నింటిని ప్రభుత్వానికి ఆదేశక సూత్రాలుగా వ్రాయటం జరిగింది.

మౌలిక హక్కుల అమలుకు పౌరుడు కోర్టుకు వెళ్ళవచ్చు. ఆదేశక సూత్రాల అమలుకు ఆ సౌకర్యం లేదు. కాగా ఆదేశక సూత్రాలకు భిన్నంగా, వ్యతిరేకంగా ప్రభుత్వాలు కేంద్రంగాని, రాష్ట్రంగాని సంచరిస్తుంటే వాటిని ప్రతి పౌరుడు న్యాయ స్థానాల ద్వారా నిరోధించవచ్చును.

ఇంతకూ హక్కులపరంగా స్త్రీలు కోరేది ఏమిటి అని ప్రశ్నిస్తే స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, వివక్ష నిర్మూలన, మాతృత్వ విధినిర్వహణ సందర్భంగా కొన్ని అదనపు సదుపాయాలు, వ్యక్తి వికాసానికి దోహదం చేసే అవకాశాలు అని నిర్దేశించవచ్చు. వీటిని ఒక్కొక్కదానిని తీసుకొని వివరంగా, ఖచ్చితంగా చర్చించే ముందు, మామూలుగా వినవచ్చే ప్రతి వాదనను పేర్కొని దానిని విచారించడం మంచిది.

స్త్రీలకు ప్రస్తుతం ఏమీ ఇబ్బందులు లేవు. వారు భర్త చాటున వుంటూ, శ్రమ చేయవలసిన అవసరం లేకుండా, హాయిగా నీడనవుంటూ, ఇంటి పెత్తనం సాగిస్తూ నుఖజీవితం గడుపుతున్నారు. అనవసరంగా హక్కుల పేరుతో ఆందోళనలు సాగించి చిక్కులు పడుతున్నారనేదే ఈ వాదన సారాంశం. ఈ వాదనలో పసలేదు, అసలు ఈ వాదనకు ఆధారాలు లేవు. ఈనాటి సమాజాన్ని పరికిస్తే ఈ వాదనలో చిత్రించిన పరిస్థితి బహు సంఖ్యాకులైన స్త్రీలకు లేనేలేదు. మొదటి నుండి సమాజం లోని శ్రామిక వర్గాల స్త్రీలు పరిపాటలు చేస్తూనే వున్నారు. క్రింది తరగతి స్త్రీలు కాయకష్టం చేస్తూనే వున్నారు. సమాజం పారిశ్రామికీకరణం కావడంతో, నగరాభివృద్ధి కావడంతో శ్రామిక స్త్రీలపై బరువు, బాధ్యతలు ఎక్కువ అయినాయి. మధ్యతరగతి స్త్రీలు కూడా సంపాదిస్తే తప్ప కుటుంబ నిర్వహణ సాధ్యపడని పరిస్థితి ఈనాడు ఏర్పడింది. ఇక ఇంటిపని సరేసరి. అది వారికోసం వేచివుంటుంది. ఏదో బహు కొద్దిమంది పురుషులు సాయంచేస్తారు. వారుకూడా అన్ని పనులు చేయరు. ఇకపోతే వున్నతవర్గాల స్త్రీలు శ్రమ చేయటంలేదు. కాని వారి పరిస్థితిని సర్వేచేస్తే వారు బంగారు పంజరంలోని చిలకల్లా వున్నారని తేలుతుంది. అంతేకాదు వ్యక్తి వికాసానికి, స్వేచ్ఛకు నోరుకోని జీవితం వారిది. షోకేసుల్లో బొమ్మలు వారు.

కనుక ప్రతివాదన సమర్థనీయం కాదు. ఎంత త్వరగా అలాంటి పొరపాటు భావన నశిస్తే అంత మంచిది. స్త్రీల హక్కులను పేర్కొనేటప్పుడు ప్రపంచంలో అనేక దేశాల్లో అనేక హక్కులు స్త్రీ పురుషులిద్దరికీ నిరాకరింపబడినాయి అని చెప్పక తప్పదు.

స్త్రీల స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాల విషయమై, సమానత్వాన్ని గురించి విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటనలో, భారత రాజ్యాంగంలో ఎలా చెప్పబడిందో మున్ముందుగా విచారించడం అవసరం. అదే సందర్భంలో భారత స్త్రీల ఆసుభవం ఎలా ఉందో పరిశీలించడం సముచితం. అలాచేస్తే స్త్రీల హక్కులను గురించిన సమగ్ర అవగాహన కలుగుతుంది. సంపూర్ణ సమాచారం అందుతుంది. ఈనాటి దుస్థితి తెలిసి దానికి కారణాలను అన్వేషించటానికి ఉపయుక్తమవుతుంది.

స్వాతంత్ర్యాలు : స్వేచ్ఛ అవిభాజ్యం. ఒక రంగంలో స్వేచ్ఛ ఇచ్చి మరో

పరిధిలో స్వేచ్ఛ లేకుండా చేస్తే అది మనశాలము. ఒక రంగంలోని స్వేచ్ఛ మరొక జీవిత విభాగంలోని స్వేచ్ఛతో ముడిపడివుంటుంది. అయినా పరిశీలనా సౌకర్యం కోసం స్వేచ్ఛ యొక్క విభాగాలను విడివిడిగా అధ్యయనం చేయటం తప్పనిసరి అవుతున్నది. అప్పుడు వివిధ రంగాలలోని స్వేచ్ఛా రూపాలను స్వాతంత్ర్యాలని పేర్కొనడం అనుచితం కాదు. ఈ స్వాతంత్ర్యాలను మనిషికి సంబంధించినవిగా, సామాజిక ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక విషయాలగా విభాగాలు చేసి, వాటిని గురించి చర్చించటం యుక్తియుక్తం.

ఇంతకూ ఏ ప్రాతిపదిక మీద ఈ స్వాతంత్ర్యాలు రూపొందించడం జరిగిందో గమనించటం సమంజసం. ప్రకృతిసిద్ధమైన మానవ హక్కులు (Natural Rights) వీటికి మూలమని అమెరికను రాజ్యాంగం ఉద్ఘాటిస్తున్నది. ఇతరులు ఎవ్వరూ హరించటానికి వీలులేని (Inalienable) హక్కులని విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన పేర్కొంటున్నది. వాటికి గీటురాళ్ళు ఏవి? మానవుని అస్తిత్వం, వ్యక్తిత్వం, విలువ (Worthiness), హృదయతనం (Dignity), జీవిత సార్థక్యం, మానవ మౌలిక హక్కుల పట్ల విశ్వాసం, శ్రీ పురుష సమానత్వం, సామాజికాభ్యుదయం, వ్యక్తిత్వేయస్సు, జీవన ప్రమాణపు పెంపుదల తద్వారా విస్తృత స్వేచ్ఛా వాతావరణం సృష్టి ఇవి కీలకాధారాలు. వీటిని అనుసరించి ఐక్యరాజ్య సమితిని బలపరచటం, ప్రపంచ శాంతికి అవసరమైన సుహృద్భావ సృష్టికి కృషి చేస్తాయి. (విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన ఉపక్రమణిక (PREAMBLE)).

హక్కులు - బాధ్యతలు : సహకారం మానవ సమాజపు ప్రప్రథమ సూత్రం కనుక ఒకరి హక్కులు మరొకరి హక్కులకు భంగకరంగా పరిణమించతగదు. అలా జరిగితే సమాజం యొక్క అస్తిత్వం దెబ్బతింటుంది. అందుచేత బాధ్యతలను స్వీకరించదలచని వారికి హక్కులుండవు; అలాగే హక్కులున్నవారు విధిగా బాధ్యతలను పాటించాలి. ఈ ధర్మసూత్రాన్ని విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన అమోదించింది. “ప్రతి వ్యక్తికి సమాజం యెడల బాధ్యతలు ఉన్నాయి; సమాజంలోనే ఆ మనిషి యొక్క వ్యక్తిత్వ వికాసాభివృద్ధి సంపూర్ణంగా సాధ్యమవుతుంది” (వి.మా.హ.ప్ర. 29వ అధికరణం). “ఏ వ్యక్తిగాని, మానవ సముదాయంగాని, రాజ్యాంగంగాని ఈ హక్కుల, స్వాతంత్ర్యాల విధ్వంసానికి పూనుకోరాదు” (వి.మా.హ.ప్ర. అధి 30).

(A) అస్తిత్వం : “ప్రతి వ్యక్తి మనిషిగా ఎల్లెడలా గుర్తింపబడాలి” (వి.మా.హ.ప్ర. అ. 6). ఇంత స్పష్టంగా భారత రాజ్యాంగంలో వ్రాయబడలేదు. అయినా దాని అవగాహన, భావస్ఫూర్తి రాజ్యాంగం నిండా నిబిడీకృతమయింది. ఈ భావాన్ని ఇన్ని మాటలతో చెప్పడం లేక పునరుద్ఘాటన చేయడం అత్యవసరం. ఇప్పటికీ కొన్ని సమాజాలలో స్త్రీలు వస్తువులుగా, ఆస్తిగా, బానిసలుగా, రెండవ తరగతి పౌరులుగా మనుగడ సాగిస్తున్నారు. వారు భర్తల నీడలుగా బ్రతుకుతున్నారు. తండ్రిల ఆస్తిగా జీవిస్తున్నారు. ఈ శోచనీయ స్థితిని గ్రహించి ఐక్యరాజ్య సమితి మానవ హక్కుల సమితి ఇలా ఉద్ఘాటించింది.

హుందాపరంగా, స్వేచ్ఛ విషయంగా మానవులంతా హక్కుగలిగి ఉన్నారు. వారికి హేతుత్వం ఉంది. అంతరంగం (Conscience) ఉంది. (వి.మా.హ.ప్ర. అ. 1) ఈ సూత్రంలో మానవ అస్తిత్వం స్థిరపరచడం జరిగింది. క్రి. శ. 4వ శతాబ్దంలో స్త్రీలకు ఆత్మలున్నాయా లేవా అని మతగురువుల సంఘం చర్చించినదన్న విషయాన్ని తెలుసుకుంటే ఈ సూత్రం యొక్క అవశ్యకత బోధపడుతుంది.

“జీవించడానికి, స్వేచ్ఛకు భద్రతకు ప్రతి వ్యక్తికి హక్కు ఉంది” (వి.మా. హ.ప్ర. అ. 3) ఆడపిల్లను పుట్టగానే చంపే సమాజాలు ఇంకా ఉన్నాయి. అలాంటి తెగలు కొన్ని ఇప్పటికీ భారతదేశంలో ఉన్నాయి. సహగమనం పేరుతో వితంతువులను చంపడం లేక చనిపోయేలాగా ప్రోత్సహించడం ఇంకా సాగుతునేఉంది. భర్తను నచ్చనిపని చేసిన భార్యను మన దేశంలో భర్తలు బాధపెట్టటం, గాయపర్చడం, చంపడం సర్వసామాన్యమయింది. కొందరి భర్తల దృష్టిలో భార్యలు సాధనాలు, పనిముట్లు. భారత రాజ్యాంగం కూడా ఈ అన్యాయాన్ని గుర్తించింది. “ఏ వ్యక్తి యొక్క జీవితాన్ని, వ్యక్తి స్వేచ్ఛను శాసనబద్ధమైన విధానం ద్వారా తప్ప ఇతరత్రా హరించరాదు” (భారతరాజ్యాంగం 21వ అధికరణం). 22వ అధికరణంలో ఏ పరిస్థితుల్లో ఒక మనిషిని నిర్బంధంలోకి తీసుకోవచ్చునో, ఎలాంటి కర్తవ్యాలను ప్రభుత్వం ఆ పరిస్థితిలో తీసుకోవాలో, బందీకి వుండే హక్కులు అన్నీ వివరించబడినాయి (భా.రా. అ. 22).

“ఏ వ్యక్తిని బానిసగా, అర్థబానిసగా వాడరాదు; తాబేదాడుతనానికి లోను చేయరాదు” (వి.మా.హ.ప్ర. అ. 4). భారత రాజ్యాంగం కూడా ఈ విషయమై శ్రద్ధ వహించింది. “మానవులు క్రయ విక్రయానికి లోనయ్యే వస్తువులు కాదు వాటిని బానిసత్వానికి, వెట్టివాడికి, సంప్రదాయపరంగా సాగే వరుమానం లేని చాకిరికి లోను చేయరాదు” (భా.రా. అ. 23) వెట్టిచాకిరి నిర్మూలన శాసనం వచ్చినా, నిర్బంధ శ్రమ నిషేధ శాసనం ఆమోదించబడినా వెట్టివాడికి, బలవంతపు చాకిరి సమాజంలో విలయతాండవం చేస్తున్నాయి. బాలికలను పడుపున్న త్రికోసం అమ్మటం, కొనటం విరివిగా జరుగుతున్నది. “ఏవరూ క్యూర హింసకు, హింసకు, అమానుషత్వానికి, ఆవమానానికి లోను చేయబడరాదు” (వి.మా.హ.ప్ర. అ. 5). స్త్రీలపై జరిగే అన్యాయాలూ, అత్యాచారాలూ, దుర్మార్గాలు ఎర్థనాతీతం.

(B) సామాజిక స్వాతంత్ర్యాలు :

(a) వివాహం - కుటుంబం : “సతి వ్యక్తికి కుటుంబం ఏర్పరచుకోవటానికి హక్కు ఉంది. అలాగే యుక్త వయస్కులయిన స్త్రీ పురుషుల వివాహం నారి సమ్మతితోనే జరగాలి. వివాహమవుడు, వైవాహిక దశలో, వివాకులప్పుడు వారిరువురికి సమానమైన హక్కులుండాలి (వి.మా.హ.ప్ర. అ. 16). ఇలా ఇంత స్పష్టంగా భారత రాజ్యాంగంలో నిబంధన లేదు. కనుకనే, బాల్యవివాహాల నిషేధం పేర్కొనబడినా, బాల్యవివాహాలు చెల్లనివని ప్రకటించలేదు. హిందువులలో, ముసల్మానులలో బాల్య వివాహాలు సాగుతున్నాయి. 15 సంవత్సరాలు నిండని బాలికలు, యువతులు భర్తలతో కాపురం చేయవలసిన పరిస్థితులు నెలకొని ఉన్నాయి. 15 సంవత్సరాలు నిండితే వివాహాన్ని కాదనవచ్చని హిందూ స్త్రీకి అధికారం ఇవ్వబడినా (హిందూ వివాహ చట్టం), రజస్వల అయిన తరువాత పెండ్లిని నిరాకరించవచ్చని ముస్లిం స్త్రీకి అధికారం ఉన్నదని ప్రకటించినా (ముస్లిం లా), 18 సంవత్సరాలు నిండని బాలికలు, యువతులు అయిష్టంగా దాంపత్యాలు సాగించవలసి వస్తున్నది. కొన్ని ‘కేసులలో’ రజస్వల కాని పిల్లతో దాంపత్యం బలవంతంగా జరిపిన సందర్భాలు ఉన్నాయి. ఇది నేరమయినా సాధారణంగా స్త్రీలు, సమాజం దీనిని ఎదుర్కొనలేదు.

యువకులు తమంత తాముగా స్వతంత్రించి వివాహమాడటానికి సమ్మతించని సమాజాలు ఎన్నో ఉన్నాయి. మరో అంశం స్పష్టకరించవలసియున్నది. స్త్రీకి వివాహమాడటానికి హక్కు ఉన్నదని అంటే వివాహమాడకపోవటానికి ఆమెకు హక్కు ఉన్నదని చెప్పటమే. అవివాహిత యువకులను శాసనం శిక్షించకపోయినా, సమాజం న్యూనతాభావంతో పరిగణిస్తున్నది. ఇది శోచనీయం, స్త్రీకి వివాహం విధి అనే భావం ప్రబలంగా ఉండి ఆచరణలో ప్రతిబింబిస్తున్నది.

(b) విడాకుల హక్కు : స్త్రీ వ్యక్తి అయినపుడు, పుంశునితో సమాన మయిన హక్కు కలిగిన మనిషిగా పరిగణించబడినప్పుడు ఆమెకు విడాకుల హక్కు ఉండటం న్యాయం. అందుకని వివాహం రద్దు అయ్యేటప్పుడు ఆమెకు పురషుతో సమానంగా హక్కులున్నాయి (వి.మా.హ.ప్ర. అ. 16). భారత రాజ్యాంగంలో ఇంత స్పష్టంగా, ఇలా వ్రాయలేదు. కనుకనే స్త్రీని ఇబ్బందులపాలు చేసే 'క్రైస్తవ విడాకుల శాసనం', 'ముస్లిం విడాకుల శాసనం', 'హిందూ వివాహ శాసనం' ఇంకా అమలులో ఉన్నాయి.

ఉదాహరణకు హిందూ వివాహ శాసనం 1955లో వచ్చింది. ముస్లిం వివాహ శాసనం 1939లో రూపుదాల్చింది. పార్శ్వలది 1936 నాటిది. క్రైస్తవులది 1869 నాటిది. ప్రత్యేక వివాహ శాసనం 1954లో రూఢి అయింది. ప్రత్యేక వివాహ శాసనం క్రింద వివాహమాడిన వారికి ఇది వర్తిస్తుంది. హిందూ వివాహ శాసనంలోనూ, ప్రత్యేక వివాహ శాసనంలోనూ విడాకులు పొందడానికి స్త్రీలకు కూడా ఎక్కువ వెసులుబాట్లు వచ్చాయి. ఇరువురి సమ్మతించిన విడాకులు పొందే హక్కు ఇవ్వబడింది,

ముసల్మాను భర్త ఏకపక్షంగా భార్యకు విడాకులు ఇవ్వవచ్చు. 'తలాక్' అనే పదాన్ని మూడసార్లు ఒకేసారి ఉచ్చరించి గాని, లేక ఒక్కొక్కసారి మూడు పర్యాయాలు మూడు నెలల్లో అనిగాని విడాకులు ఇవ్వవచ్చు పెండ్లి అప్పుడు ప్రత్యేకంగా ఒప్పందంలో వ్రాసుకుంటే తప్ప స్త్రీకి అలాంటి హక్కు లేదు.

క్రైస్తవ శాసనంలో విడాకులు పొందేహక్కు ఇంచుమించుగా స్త్రీలకు మృగ్యమయింది. భర్తపై ఆమె రెండు నిందారోపణలు చేసి రుజువు చెయ్యాలి. పృథ్విదారం కాక అదనంగా రెండవ భార్యను స్వీకరించడం, అక్రమ సంబంధం కలిగివుండటం,

అసహజ సంపర్కానికి ఒడిగట్టడం లాంటివి రజువు చేయాలి. ముస్లిం, పార్శీ శాసనాల కన్నా ఇది వెనుకబడివున్నది.

పార్శీ వివాహ శాసనంలో పరస్పర సమ్మతిపై విడాకులు గానీ, వివాహరథం కుంటుపడిందనే విషయం రజువు అయితే విడాకులు కానీ లేవు. వివరాల జోలికి పోకుండా స్థూలంగా విడాకులకు సంబంధించి వివిధ మత ధర్మశాసనాలు విధించిన నిబంధనలను గురించిన సంక్షిప్త సమాచారం ఇవ్వి.

(c) మనోవర్తి హక్కు : వైవాహిక స్థితిలో స్త్రీ పురుషులకు సమానమైన హక్కు ఉండాలి (వివాహ ప్ర. అ 18). మనోవర్తి విషయంలో భారత రాజ్యాంగం ఇలా పేర్కొన్నది. కనుకనే హిందూ, ముస్మాన్ వివాహాలలో మనోవర్తిని గురించిన శాసన నిబంధనలు స్త్రీకి వ్యతిరేకంగా, నష్టదాయకంగా వున్నాయి. స్త్రీ భర్త ఇంటిలో కాపురము చేయడానికి వీలులేని సందర్భాలలో ఆమె కొన్ని ప్రాంతాలలో నిరాదరణకు లోనవుతున్నది. ఆమెకు మనోవర్తి హక్కు గిరాకరింపబడుతున్నది.

(d) వివాహిత స్త్రీకి తన దేహంపై హక్కు : స్త్రీ ఒక మనిషి (వి.మా.హ ప్ర. అ. 6). వైవాహిక దశలో ఆమె పురుషునితో సమానం (వి.మా. హ.ప్ర. అ 18). ఇంత స్పష్టంగా, ఇలా నిర్వచనంగా రాజ్యాంగం ప్రకటించలేదు. కనుకనే మనదేశంలో భర్త భార్యతో బలవంతంగా దాంపత్య జీవితం సాగించిరా శిక్షార్హుడుకాడు. వివాహ యాదినందువల్ల తన సాంగత్యాన్ని, శారీరక సన్నిహిత్యాన్ని, బలవంతంగానైనా, పొందడానికి భర్తకు భార్య అనుమతిని ఇచ్చినట్లేదు. ఇలా ఆమె శారీరక భద్రతకు వ్యక్తిత్వానికి భంగం కలుగుతున్నది.

(e) మతతత్వానికి సంబంధించిన హక్కు : అంతరంగ స్వైతం త్రాగి, మతాన్ని పాటించడానికి, ప్రకటించుకోవడానికి, ప్రచారం చేయడానికి, మతం మార్చుకోవడానికి ప్రతివ్యక్తికి హక్కు ఉన్నది (వి.మా.హ ప్ర. అ 18). ఇలాంటిదే భారత రాజ్యాంగం పొందుపరచింది. (భా. రా. అ 25) సూత్రాలు ఇంత స్పష్టంగా ఉన్నా ఏ వందమందో తప్పు కోట్లాది భారత స్త్రీలలో ఏ ఒక్కరూ,

స్వేచ్ఛాయుతంగా, మతం మార్పుకోలేదు. ఆచరణలో ఈ హక్కు భారత స్త్రీకు నిరాకరింపబడింది.

(f) గర్భస్రావపు హక్కు : కొన్ని ప్రత్యేక పరిస్థితులలో గర్భస్రావం చేయించుకోవచ్చనే కేంద్ర శాసనం 1971లో వచ్చింది. ఇలాంటి శాసనం కెనడా లాంటి పార్లమెంటుకు అభివృద్ధి చెందిన దేశాలలో కూడా లేదని తెలుసుకోవడం అవసరం. తల్లి ఆరోగ్యం కావాడటానికి, బిడ్డ అంగవైకల్యంతో పుడుతుందని తెలిసినప్పుడు, కుటుంబ సంయత్రణ పాటిస్తున్న స్త్రీకి ఆ సాధనాలు విఫలమై గర్భం వచ్చినప్పుడు, లేక ఆమె కోరని గర్భం వచ్చి ఆమె తీవ్ర మానసిక వ్యధకు లోనయినప్పుడు, ఆమెపై చేయబడిన అత్యాచార ఫలితంగా ఆమె గర్భవతి అయినప్పుడు వైద్యులు ఆమెకు గర్భస్రావం చేయవచ్చును. ఇది స్త్రీ విమోచనోద్యమానికి ఒక రకంగా విజయం. సెక్సు విప్లవానికి నాంది. స్త్రీ యొక్క లైంగిక బానిసత్వం నుండి ఆమెకు విముక్తి మార్గం. సంతానం కనే యంత్రంగా ఉండాలని అవసరం లేని స్థితిని కల్పిస్తున్న రాయితీ అయితే దీని విషయమై కొన్ని సమాజాలలో ఆక్షేపణలు, అభ్యంతరాలు వున్నాయి.

(g) వారసత్వపు హక్కు : హిందూ సమిష్టి కుటుంబానికి పితృతాగ్నితపు అస్తి వుంటే దానిలో కుమారులకు జన్మతః హక్కు వీడ్చడుతున్నది. కుమార్తెలకు అది లేదు. ఇది ఆంధ్రప్రదేశ్ మినహా భారతదేశం అంతటా చలామణి అవుతున్న న్యాయ పద్ధతి. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో కుమార్తెలకు పుట్టుకతో హక్కు ఇచ్చింది తెలుగు దేశం ప్రభుత్వం. ఆ హిందూ వారసత్వ సవరణ శాసనానికి భారత రిపబ్లిక్కు అధ్యక్షుని అనుమతి లభించింది. ఒక మహమ్మదీయుడు చనిపోతే భార్య, కుమారులు, కుమార్తెలు అతనికి వారసులు. అయితే కుమార్తెకు వచ్చే వాటా కుమారునికి వచ్చే వాటాలో సగభాగం పార్శ్వంలో కూడా కుమారునికి వచ్చే వాటాతో సగం మాత్రమే కుమార్తెకు వస్తుంది.

(h) సంరక్షకత్వం ; బిడ్డను నవమాసాలు మోసి కనిపెంచుతున్నది స్త్రీ. కానీ తన సంతానానికి ఆమె గార్డിയను కాదు. హిందూ, ముస్లిమాను న్యాయ శాస్త్రాలు అలాగే శాసిస్తున్నాయి. హిందూ కుటుంబాలలో తండ్రి లేకపోతే తల్లి

సహజమైన సంరక్షణకర్త. ఈ మాత్రం వెనులుబాటుకు కూడా ముస్లింమాత నోచుకోలేదు. ఆమె సంతానానికి తండ్రి, తండ్రికే పీలునామాలో పేర్కొనబడిన అతను, తండ్రితండ్రి, లేక తండ్రి తండ్రిచేత పీలునామాలో నియమింపబడినవాడు వరసగా గార్డయనులు అవుతారు.

(i) **దత్తత హక్కు :** హిందువులలో దత్తత వున్నది. ముసల్మాను, క్రైస్తవ సమాజాలలో లేదు. పిల్లలను పెంచుకోవడం వున్నది. కాగా హిందూ సమాజంలో దత్తత జరిగేవి పురుషునికి మాత్రమే. 1955లో శాసనం ప్రకారం స్వతహాగా దత్తు చేసుకోడానికి కొన్ని సందర్భాలలో స్త్రీకి హక్కు కలిగినమాట వాస్తవమే. ఏ పురుషుడూ భార్య సమ్మతి లేకుండా దత్తు చేసుకోరాదని వ్రాయబడి ఉన్నదనే విషయం నిజమే. అయితే ఒకటి మాత్రం సత్యం. వివాహిత స్త్రీ తన భర్త సమ్మతి తోనైనా సరే దత్తు చేసుకోవడానికి అవకాశంలేదు. మేజరయి, మతిస్థిమితం కలిగిన ఒంటరి స్త్రీ (అవివాహిత, విధవరాలు, విడాకులు పొందిన స్త్రీ) తనకు దత్తుచేసుకోవచ్చును. ఇది స్త్రీ, పురుష సమానత్వానికి పూర్తిగా వ్యతిరేకమని స్త్రీల హోదాను గురించి దర్శిస్తున్న జరిపిన ప్రభుత్వ కమిటీవారు అభిప్రాయం వెల్లించారు.

(j) **నివాసపు హక్కు :** “ప్రతి వ్యక్తికి తమదేశ సరిహద్దుల్లో నివసించడానికి, తన దేశాన్ని వదిలిపెట్టి మరో ప్రదేశానికి వెళ్ళడానికి హక్కు వుంది.” (వి.మా.హ.ప్ర. ఆ 13). కక్ష సాధింపు చర్యలనుండి తప్పించుకోవడానికి ఇతర దేశాలలో అశ్రయంకోరే హక్కు ప్రతి వ్యక్తికి వుంది (వి.మా.హ.ప్ర. ఆ 14). వారతదేశంలో ఏ ప్రాంతంలోనైనా నివాసముండటానికి, స్థిరపడటానికి పౌరులందరికీ హక్కు వుంది. (భ.గా. ఆ.19) అయితే విదేశాలకు పోవడానికి ఇచ్చే అనుమతి పత్రం (PASS PORT) దేశంలో ప్రవేశించడానికి అనుమతి పత్రం (VISA), వీటి నిబంధనల విషయంగా వివాహిత స్త్రీలు ఇబ్బందులకు లోనవుతున్నారు. ఈ నిబంధనలను సవరించుకపోతే స్త్రీకి మైన ప్రకటించిన హక్కులు నిరుపయోగమవుతాయి.

(C) **రాజకీయ హక్కులు :**

(a) పరిపాలనలో పాల్గొనడానికి ప్రతి వ్యక్తికి హక్కు వున్నది. (వి మా హ ప్ర. ఆ. 21 (i)). ఈ హక్కును గురించి ఎన్నికలు, కార్యనిర్వాహకవర్గం వీటికి సంబంధించిన అధికరణాలలో భారత రాజ్యాంగం స్పష్టీకరించింది.

(b) ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలు పొందడానికి ప్రతి వ్యక్తికి హక్కు వుంది (వి.మా. హ.ప్ర. అ. 21 (2)). ఈ విషయం కూడా భారత రాజ్యాంగంలో సృష్టికరించబడింది (భా.రా. అ. 16).

ఇలా హక్కులు స్త్రీలకు ప్రకటించబడినా అనుభవంలో వారు ఈ హక్కులను అనుభవించలేకపోతున్నారు. ప్రభుత్వ విభాగాలైన శాసనసభ, కార్యనిర్వాహకవర్గం, న్యాయ వ్యవస్థల్లో స్త్రీల ప్రాతినిధ్యం, భాగస్వామ్యం అత్యల్పంగా వుంది. అంతేగాక ఇంచుమించుగా అన్ని ప్రాంతాలలో ఓటింగ్ విషయంలో కూడా స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యం లేకుండా పోతున్నది.

(c) భావప్రకటనా స్వాతంత్ర్యం : దీనిని విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన నిర్వచనం చేసింది. అభిప్రాయ స్వాతంత్ర్యం భావ స్వాతంత్ర్యం, అభిప్రాయాలను, భావాలను వెలిబుచ్చడానికి, ప్రసారం చేయడానికి, అందుకోవడానికి ప్రతి వ్యక్తికి హక్కు వుంది (వి.మా.హ.ప్ర. అ. 19). భారత రాజ్యాంగం వాక్స్వాతంత్ర్యాన్ని, భావప్రకటనా స్వాతంత్ర్యాన్ని ప్రకటించింది (భా. రా. 19(A)). అనుభవంలో ఈ హక్కు చాలామంది స్త్రీలకు మృగ్యమైంది.

శాంతియుతమైన సమావేశ స్వాతంత్ర్యాన్ని సర్వే సర్వత్రా అంగీకరించడం జరిగింది (వి.మా.హ.ప్ర. అ. 20 (i); భా.రా. 19 (B)). ఇంతగట్టిగా ఈ హక్కు గురించి చెప్పినా స్త్రీల సమావేశాలన్నా, స్త్రీల సభలన్నా చాలామంది పురుషులకు చులకన, నిరసన భావాలున్నాయి.

(d) సంఘ స్వాతంత్ర్యం : సంఘ స్వాతంత్ర్యాన్ని ఆమోదించడం జరిగింది (వి.మా.హ.ప్ర. అ. 22 (2); భా.రా. అ. 19 (C)). శాసన లోపంగా ఇది ఎంతో ముచ్చటగా ఉన్నా సమాజం స్త్రీల సంఘాలను గౌరవించడంలో వెనకడుగు వేస్తున్నది.

(e) సంచార స్వాతంత్ర్యం : దీన్ని అందరూ ఆమోదించారు (వి.మా. హ.ప్ర. అ. 13 (i); భా.రా. 19(d)). అయినా భారత స్త్రీ అందులో ముఖ్యంగా వివాహిత స్త్రీ ఒంటరిగా, నిర్భయంగా ప్రయాణం చేసే స్థితి మనదేశంలో లేదు.

(f) వృత్తి స్వాతంత్ర్యం : వృత్తి స్వాతంత్ర్యాన్ని ఆమోదించడం జరిగింది (వి.మా.హ.ప్ర. అ. 23; భా.రా. 19 (8)). తనకు ఇచ్చవచ్చిన ఉన్నత వృత్తినిగానీ, వ్యాపారాన్ని గానీ, పరిశ్రమనుగానీ, ఉద్యోగాన్ని గానీ చేపట్టుటకు స్త్రీకి సర్వహక్కులను భారత రాజ్యాంగం ప్రసాదించింది. కాగా కొన్ని వృత్తులలో స్త్రీల ప్రవేశంపై ప్రభుత్వాలు, ప్రభుత్వ సంస్థలు కన్నెర్రజేయడం నిషేధిస్తున్నది.

(D) ఆర్థిక హక్కులు :

(a) పనిచేయడానికి, తన ఇచ్చవచ్చిన ఉద్యోగాన్ని చేయడానికి, న్యాయమైన ఆనుకూలమైన పని పరిస్థితులను కలిగివుండటానికి ప్రతి వ్యక్తికీ హక్కు వుంది. నిరుద్యోగభృతి పొందాలి తగిన భృతిని పొందడానికి, సమానమైన పనికి సమానమైన జీతానికి కూడా హక్కు వుంది (వి.మా.హ.ప్ర. అ. 23). పని హక్కును భారత రాజ్యాంగం గుర్తించలేదు. నిరుద్యోగ భృతిని ఆమోదించలేదు. పని ఎన్నికకు సమ్మతించలేదు. అయితే వీటిలో కొన్నింటిని గురించి రాజ్యాంగపు 4వ విభాగంలో ప్రస్తావించడం జరిగింది (భా.రా. 38, 39, 41, 42, 43, 43 (A) అధికరణాలు) జీవన ప్రమాణానికి సంబంధించి కొన్ని హక్కులను ఐక్యరాజ్యసమితి రూపొందించింది (వి.మా.హ.ప్ర. అ. 25). ఎక్జాంటి, పనిలో విరామం, శీతంతో సెలవులు ఆమోదించబడినాయి (వి.మా.హ.ప్ర. 24). భారతదేశంలో ప్రైవేటు రంగంలో స్త్రీల యోగ వివక్ష సాగుతున్నది.

(b) మాతృత్వానికి, బాలబాలికలకు రక్షణ : మాతలకు, బాలబాలికలకు ప్రత్యేకంగా సహాయం చేయాలి వారియెడ ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించాలి; పిల్లలు వివాహితులకు జన్మించినా, అవివాహితులకు జన్మించినా సమానులు; సమానమైన సామాజిక రక్షణకు పాత్రులు (వి.మా.హ.ప్ర. అ. 25 (2)). భారత రాజ్యాంగపు ఆదేశక సూత్రాలు ఇంత స్పష్టంగా లేవు (భా.రా. అ. 42). ప్రైవేటురంగంలో ఈ సూత్రాన్ని అమలుపరచే అధికారులు లేకపోవడం విచారకరం.

(E) సాంస్కృతిక హక్కులు :

(a) తనుగా తయారుచేసిన శాస్త్రీయ సాహిత్య కళాత్మక రూపాలకు ఆ వ్యక్తి హక్కుదారణ. ప్రతి వ్యక్తికీ దేశ సాంస్కృతిక జీవితంలో పాలుపంచుకోవడానికి హక్కు వుంది (వి.మా.హ.ప్ర. అ. 27). ఇలాంటి నిబంధన భారత రాజ్యాంగంలో విడిగా లేదు. కాగా ఈ భావం ఆదేశక సూత్రాలలో నిగూఢంగా వుంది. శ్రీల విషయంగా ఈ హక్కు చాలా తక్కువగా వినియోగంలోకి వస్తుందని గ్రహించడం అవసరం.

(b) విద్య : ప్రాథమిక విద్య ఉచితంగాను, సాంకేతిక విద్య అందరికీ అందుబాటులోనూ వుండాలి. ఉన్నత విద్య సమర్థతను బట్టి యోగ్యులకు పొందే అవకాశం అందరికీ వుండాలి (వి మా.హ.ప్ర. అ. 26; భా.రా. అ. 41). రాజ్యాంగం అమలులోకి వచ్చిన 10 సంవత్సరాలలోగా 14 సంవత్సరాలు నిండేవరకు బాలబాలికలకు ఉచిత నిర్బంధ విద్యను అందించాలని భారత రాజ్యాంగం ప్రభుత్వాలను ఆదేశించింది. అయితే ఇది కేవలం ఆశగానూ, ఆకాంక్షగానూ మాత్రమే మిగిలింది. రాజ్యాంగం అమలులోకి వచ్చి 40 సం॥ాలు అయినా ఈ ఆదర్శం కనుచూపుమేరలోనే వుంది. ఈ పరిస్థితివల్ల ముఖ్యంగా కష్టపడింది, నష్టపడుతున్నది బాలికలని గమనించడం అవశ్యకం. శ్రీలలో అక్షరాస్యులు 24% మాత్రమే వున్నారు. దీన్నిబట్టి విద్యావిషయ కంగా శ్రీల హక్కులు ఎంత నిరాదరణ చెందుతున్నాయో తెలుస్తుంది.

(F) సమానత్వం :

శ్రీ పురుషుల సమానత్వాన్ని గురించి విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన స్పష్టికరించింది (వి.మా.హ.ప్ర. అ 2). ఈ సూత్రాన్ని అంగీకరిస్తూ భారత రాజ్యాంగం వివరంగా అనేక అధికరణాలను రూపొందించింది. (భా.రా. అ 14, 15, 16, 17, 18). పిటి ప్రకారం మతం, జాతి, కులం, లింగ విభేదం, జన్మస్థానంలపై ఆధారపడి వివక్ష చూపరాదు. అందరికీ శాసనాలవల్ల కలిగే రక్షణ వుండాలి. సమానత్వం లభించాలి. ప్రభుత్వోద్యోగాలలో సమానమైన అవకాశాలు వుండాలి. విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటనలో రాజకీయ భావాలవల్ల, ఇతర అభిప్రాయాలవల్ల, సామాజిక

ప్రారంభంవల్ల, పుట్టుకవల్ల, లేక ఇతర హోదావల్ల విషక్ష ఏర్పడరాదు. అలాగే ఆస్తి సంబంధమైన తేడా వివక్షకు ధారితీయరాదు.

(a) ఆస్తిత్వం : స్త్రీ ఫలానివారి భార్యగా లేక ఫలానివారి కుమార్తెగా, ఫలానివారి తల్లిగా మాత్రమే గుర్తించబడుతున్నది. ఇది విషక్షకు నిదర్శనం.

(b) సామాజికంగా అమె వివక్షకు లోనవుతున్నది. కుటుంబ యజమానిగా వుండే హక్కు అమె అనుభవించడంలేదు. వారసత్వ విషయంలో భార్యగా అమె హక్కులు అత్యల్పంగా వున్నాయి. వారసత్వం విషయంలో కుమారులకు, కుమార్తెలకూ తేడా వుంటున్నది. సంరక్షకత్వం పరిశీలనాంశంగా తీసుకుంటే తన సంతానపు ఆస్తికి అమె సంరక్షకురాలు కాదు. తన సంతానానికి అమె 'లా' ప్రకారం సంరక్షురాలు కాదు. కాకపోతే పసితనంలో పిల్లలను పెంచే హక్కు, బాధ్యతలు మాత్రం అమెకు ప్రసాదించబడినాయి. వివాహిత స్త్రీ తనకు దత్తుచేసుకోవడానికి వీలులేదు.

(c) ఆర్థికంగా : ఉద్యోగాలు ఇవ్వడంలో, 'ప్రమోషన్'లలో శిక్షణ పొందించడంలో, ప్రశుత్వ సహాయ సందర్భంగా స్త్రీ వివక్షకు లోనవుతోంది. స్త్రీలను కొన్ని వృత్తులకు మాత్రమే పరిమితం చేసి, ఆ వృత్తులలో వారికి తక్కువ జీతాలను, వేతనాలను, పరుమానాన్ని అందజేసి తేడా చూపించడం సర్వసామాన్యమై పోయింది.

(d) రాజకీయంగా : ఈ రంగంలో స్త్రీలకు ప్రవేశం, అవకాశం కల్పించడం విషయంలో వారియెడ ప్రత్యేక శ్రద్ధ లేకపోగా వారికి ఇబ్బందులు కలిగించడం చూస్తున్నాం.

(e) సాంస్కృతికంగా : విద్యపరంగా, సాహిత్యాభిరుచి, లలిత కళాభ్యాసం సందర్భంగా స్త్రీలకు నిరుత్సాహం, నిరాదరణ, ప్రబలంగా వున్నాయనేది నిర్వివాదాంశం. వారిని తేడాగా చూడడం మామూలు విషయమైపోయింది.

సమానత్వ సిద్ధాంతం; హుందా విషయంలో, హోదా విషయంలో స్త్రీ పురుషునితో సమానమని విశ్వమానవ హక్కులలో పేర్కొన్నాం. భారత రాజ్యాంగంలో స్పష్టీకరించినా సమానత్వం మృగ్యమవుతున్నది. (వి.మా.హ.ప్ర. భ.రా. 14, 15 ,

16). కుటుంబంలోని స్త్రీలకు రక్షణలేకుండా పోతున్నది. కుటుంబ సభ్యులు స్త్రీపై జరిపే ఆత్యాచారాలకు వారిని శిక్షించే బాధ్యతను ప్రభుత్వాలు, ప్రభుత్వాధికారులు చేపట్టబోతున్నాయి. ఇంటిపని, పంటపని ఆమెకే కేటాయించడం అన్ని సమాజాలలో సాగుతున్నది. ఉద్యోగిగా, శ్రమజీవిగా, ఆమె సంపాదిస్తున్నా ఇంటిపని, పంటపని, పిల్లల పెంపకం ఆమె మాత్రమే చేయవలసి రావడం వలన ఆమె మూడు రకాల బరువు బాధ్యతలను నెరవేర్చువలసి వస్తున్నది. సమానత్వ సిద్ధాంతం సుందరంగా, ఆర్పాటంగా ప్రకటితమైనా ఆచరణలో ఇమ్మయింది.

స్త్రీల హుందాను, హోదాను కించపరచే శాసనాలు, వారిని అవమానపరచే నియమ నిబంధనలు ఇంకా ఆమలులో వున్నాయి. వీటిని ఏ ప్రభుత్వమూ ఇంత వరకూ పరిశీలించలేదు. ఏ రాజ్యాంగబద్ధమైన 'కమిషన్' వీటి విషయమై అధ్యయనం చేయలేదు. న్యాయస్థానాల పిషయం సరేసరి. కేసువస్తే న్యాయ మూర్తులు అప్పుడు ఆ అంశాన్ని గమనిస్తారు. ఈ పరిస్థితి బాధాకరం; అగౌరవ ప్రదం. మచ్చుకు ఒక 'కేసు' ను గమనిద్దాం. భార్య మిండుగానిపై భర్త క్రిమినల్ కేసు పెట్టవచ్చున; భర్త రండపై భార్య అలాంటి కేసు పెట్టడానికి వీలులేదు. భార్య భర్త అస్తి అనే భావం ఇలాంటి శాసన నియమానికి ఆధారం. వ్యభిచారం నింద్యమే. కానీ అది నేరం కాకూడదు. అందులో ముఖ్యంగా స్త్రీ హుందాను తగ్గించే విధంగా నేరం అసలే కాకూడదు. కాకపోతే భార్యభర్తలలో ఏ ఒక్కరి వ్యభిచారమైనా రెండవవారు విడాకులు కోరడానికి అవకాశం కలిగించవచ్చు.

(f) అమానుషంగా చూడటం : ఏ మనిషిని క్యూర హింసకు, అమా నృష్టమైన లేక అవమానకరమైన శిక్షకు పాత్రులను చేయరాదు. అలాగే ఏ వ్యక్తిని చిత్రహింసకు లోనుచేయరాదు (వి.మా.హ.ప్ర. అ 5). శాసనము నిర్ణయించిన విధానంలో వుంటే ఇతరత్రా ఏ వ్యక్తి యొక్క స్వేచ్ఛను, ప్రాణాన్ని హరించరాదు. (భా రా. 621) జీవితమంటే పూర్తి జీవితమన్నమాట. అన్ని ఆవయవాలతో కూడి వున్నదన్నమాట. బ్రిటన్ లోని అత్యున్నత న్యాయస్థానం జీవితమంటే రెండుకాళ్ళు వున్నదని నిర్ణయించింది. అలాగే విశ్వమానవ హక్కులలోని ప్రతివ్యక్తి "భారత రాజ్యాంగంలోని మనిషి" అనే పరిధిలోకి బాలిక కూడా వస్తుందని చెప్పనక్కరలేదు. అందువలన బాలికను చిత్రహింసలపాలు చేయరాదు.

బాలికల హక్కులు

బాలిక అనే పదానికి అనేక రకాలుగా అర్థాలు చెప్పకోవచ్చు. 1929 బాల్య వివాహ నిషేధ శాసనం ఇప్పటివరకు అనేకసార్లు సవరణ చేయబడింది. ఆ శాసనం ప్రకారం, ఆంధ్ర బాలబాలికల శాసనం ప్రకారం 18 సం॥లు నిండని స్త్రీని మాత్రమే బాలిక అంటారు. భారత శిశుస్మృతి మైనర్లను గురించిన నేరాల విషయం ప్రస్తావిస్తుంది. రైలు, బస్సు టిక్కెట్ల సందర్భంగా 12 సం॥ నిండకపోతే బాలికగా పరిగణింపబడుతుంది. 14 ఏండ్లు నిండని అడపిల్లను బాలిక అని పిలవడం సర్వసాధారణంగా జరుగుతున్నది. ప్రతి వ్యక్తికి అనేక రకాల వయస్సులు ఉంటాయి. శారీరక అభివృద్ధిని సూచించే వయస్సు, మానసిక పరిణతను తెలియజేసే వయస్సు, పుట్టిన తేదీనుండి లెక్కకు వచ్చే సంవత్సరాల్లో వయస్సు ఇలా వుంటాయి. మొత్తంమీద అన్ని అంశాలను పరిగణలోకి తీసుకొని శాసనాలు చేసిన నిర్వచనాన్ని ఆమోదించడం మంచిది అని తోస్తుంది.

మానవజాతిలో సగంమంది స్త్రీలు. కేవలం ఉనికిని బట్టి మానవులందరికీ ప్రభుత్వసిద్ధంగా కొన్ని హక్కులు ఏర్పడుతాయి. రాజ్యాలు ఏర్పడిన తరువాత రాజ్యాంగ నిర్మాణం సాగింది. అమెరికన్, ఫ్రెంచి, రష్యన్ రాజ్యాంగాల్లో మౌలిక హక్కులను పేర్కొనటం జరిగింది. 1948లో ఐక్యరాజ్యసమితి విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటనను ఆమోదించింది. అయితే భారత రాజ్యాంగంలో మౌలిక హక్కుల విభాగం, ఆదేశిక సూత్రాల విభాగం రెండూ వున్నాయి.

విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన, భారత రాజ్యాంగం ఈ రెంటిని ప్రాతిపదికగా తీసుకొని బాలికల హక్కులను నిర్వచించటం సముచితం.

బాలికలపట్ల విషయ వున్నట్లు “భగవంతుడా! అడపిల్లను ఇంకెక్కడైనా పుట్టించు, మాకు మాత్రం మగబిడ్డను ప్రసాదించు” అధర్వణ వేదం సాక్ష్యం చెబుతోంది. తల్లి గర్భంలో పిండంగా ఉన్నప్పటి నుండే తేడా చూపబడుతోంది. ఆడ అని తెలియగానే జన్మించకుండా అడ్డుపడి గర్భస్రావాలు చేయిస్తున్నారు. అంటే 1984-85లో ఒక్క బాంబే పట్టణంలో 40 వేల గర్భస్రావాలు జరిగాయి. అందువల్ల

మగపిల్లలు వెయ్యిమంది వుంటే ఆడపిల్లల సంఖ్య 929 మందికి తగ్గింది. ఏటా ఒక కోటి 20 లక్షల అమ్మాయిలు ఉన్నస్తే 15 లక్షల మంది మొదటి సంవత్సరంలోనే మరణిస్తున్నారు. ఇంకా 25 శాతం బాలికలు 15 ఏళ్ళు నిండకుండానే పోతున్నారు.

జన్మించడానికి, బ్రతకడానికి బాలికకు హక్కు :

పుట్టటానికి హక్కు : పురుష ప్రాధాన్య సమాజంలో బాలికలపట్ల నిరాదరణ ఎక్కువగా ఉంటున్నది. వేదకాలం నుంచి ఈ నిరసన భావం ప్రబలంగా మనగల్లు తున్నది. నాకు పుత్రుడిని ప్రసాదించమని ఒక వేదంలో, నా భార్యగర్భంలో ఉన్న స్త్రీ శిశువును పురుష శిశువుగా మార్చమని మరోవేదంలో ప్రార్థనలు ఉన్నాయి. ఇస్లాం మత స్థాపకుడు మహమ్మదు కాలం నాటికి స్త్రీ శిశువును బ్రతికుండగానే పూడ్చిపెట్టే దురాచారం అరేబియాలో ఉన్నదని, దానిని ఆరున నిరసించాడని, నిషేధించాడని మనకు తెలుసు. భారతదేశంలో కొన్ని ప్రాంతాలలో ఆడపిల్ల పుట్టగానే నోటిలో వడ్డగింజ వేసి చంపే దురలవాలు ఉండేది. అంతేకాదు; ఈనాడు కూడా ఆడపిల్ల కలిగిందనే వార్త వినగానే తండ్రి దుఃఖితుడవటం, తల్లి అవమానంతో క్రుంగిపోవడం మనం చూస్తున్నాం. తనేదో తప్పిదం చేసినట్లు తల్లి బాధపడటం గమనిస్తున్నాం. శరీరశాస్త్ర జ్ఞానం స్త్రీకు లేనందువల్ల ఆడపిల్లకు కనడం తమ లోపమని స్త్రీలు భావిస్తున్నారు. నిజానికి ఆడపిల్ల కల్గటం, మగపిల్ల పుట్టటం పురుషుని మీద ఆధారపడుతుంది. ఇందులో స్త్రీయొక్క బాధ్యత ఏమీలేదని స్త్రీలకు తెలియకపోవటం శోచనీయం.

సమాజంలో స్త్రీ పురుషులు సమాన సంఖ్యలో ఉన్నారు. కనుకనే ప్రతి స్త్రీకి భర్త ప్రతి పురుషునికి భార్య లభిస్తున్నారు. స్త్రీ శిశువులు వద్దనుకుంటే, వారిని సరిగా పోషించకుంటే అసలు వారిని పుట్టకుండా చేసుకుంటే సమాజం అస్తవ్యస్తమవుతుంది.

ఈ పరిశోధనా పత్రపు శీర్షిక అపార్థాలకు దారితీసేదిగా ఉంది. స్త్రీ శిశువు జన్మించడానికి హక్కు కలిగిఉందని అంటే స్త్రీ శిశువుకు కనడానికి స్త్రీకి హక్కు ఉందని అర్థం చేసుకోవాలి. ఆమె ఆడపిల్లను కంటే ఆమెకు భర్త నిందించాడని, బాధపెట్టరాదని ఆమె గర్భంలో ఉన్న శిశువు స్త్రీయని తెలిసిన తరువాత గర్భస్రావం

చేయించుకోమని భర్త ఆమెకు బలవంతం చేయరాదని దానిభావం. అంతేకాని స్త్రీకి తన గర్భంమీద ఉండే హక్కును కాలదన్నమనికాదు. ఆమెకు ఉన్న గర్భస్రావపు హక్కును తోసిరాజనటం కాదు.

బ్రతకడానికి హక్కు : మధ్యతరగతి కుటుంబాల్లో, పేద కుటుంబాలలో బాలికలను నిర్లక్ష్యంగా చూస్తారు. పోషణ విషయంలో, ఇంటిచాకిరి విషయాల్లో ఆమె పట్ల వివక్ష సాగుతున్నది. చదువు ప్రసక్తి వస్తే ఆమెకు చదువు వద్దంటారు. చదువు చెప్పించినా ఏదో వానాకాలపు చదువు చెప్పిస్తారు. ఇంట్లో పుట్టిన పిల్లలను పెంచే బాధ్యత ఆమె నెత్తిన వేస్తారు. ఎంతోకొంత కట్నరూపకంగా వరునికి యిచ్చి పెండ్లి చేసి ఆమెను వదిలించుకుంటారు. ఎంతైనా ఆమె 'పరాయి ధన్', 'అడవిల్ల' కదా!

కుటుంబంలో తల్లిండ్లు నిరాదరణను, నిర్లక్ష్యాన్ని సహించి, భరించి బాలిక బ్రతికి బట్టక దై అది ఆమె అదృష్టం.

శాసనపు దృష్టిలో స్త్రీ పురుషులు సమానులు అని విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన 7వ అధికరణం, భారత రాజ్యాంగపు 14, 15(1)వ అధికరణాలు ఘోషిస్తున్నాయి. వివక్ష చూపడంపై వస్తే స్త్రీలకు బాలబాలికలకు అనుకూలంగా వివక్ష ఉండాలని భారత రాజ్యాంగపు 15(3) అధికరణం ప్రకటిస్తున్నాయి.

బాలబాలికలకు ప్రత్యేక రక్షణ, సహాయం ఇవ్వాలని విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన 26వ అధికరణం చెబుతున్నది. బాలబాలికలను, యువతను దోపిడి నుండి నిరాదరణ నుండి రక్షించాలని భారత రాజ్యాంగపు 39వ అధికరణం 'రాజ్యం అనుసరించవలసిన మార్గదర్శక సూత్రాలలో' భాగంగా చెప్పింది. 14 సంవత్సరాలలోపు బాలబాలికలు ఫ్యాక్టరీ లో కాని, ప్రమాదకర వృత్తులలో కాని పనిచేయరాదని భారత రాజ్యాంగపు 24వ అధికరణం ఎలుగెత్తి చాటుతున్నది. బాలబాలికలకు ప్రాథమిక విద్య ఉచితంగా ఇవ్వాలని, సాంకేతిక విద్య, ఉన్నత విద్య వారికి అండ్ బాటలో ఉండాలని విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన 26వ అధికరణం వివరిస్తున్నది. రాజ్యాంగం ఆమలులోకి వచ్చిన తరువాత 14 సంవత్సరాలు నిండేవరకు బాలబాలికలకు ఉచిత నిర్బంధ విద్య గరవాలని, భారత రాజ్యాంగపు 45వ అధికరణ ఆదేశిస్తున్నది.

ఇన్ని సూత్రాలను, ఇన్ని ఆదేశాలను విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన, భారత రాజ్యాంగం ప్రకటించినా బాలికల స్థితి దుర్భరంగా ఉంది. ఆడపిల్లను పుట్టనీయక పోవడం, భార్యను బలవంతంచేసి ఆడపిల్ల పుట్టకుండా గర్భస్రావం చేయించడం, పుట్టిన తరువాత ఆమెను సరిగా పోషించక, చదువు చెప్పించక, ఆమెకు పనిలో పాల్గొని, విరామం లేకుండాచేసి ఆమెను అష్టకష్టాలు పెట్టటం, పురుష ప్రాధాన్య విలువలను పురుషులు మాత్రమే కాక స్త్రీలు కూడా అనుసరించటం శోచనీయం.

1. బానిసత్వం - వ్యభిచారం : ఏ వ్యక్తినీ బానిసత్వంలోగాని, దాస్యంలోగాని ఉంచరాదు. బానిసత్వం, బానిస వ్యాపారం అన్ని రూపాలలో నిషేధింపబడింది. (నాల్గవ అధికరణం విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన) ప్రతి వ్యక్తి ప్రతిచోట శాసనం దృష్టిలో మనిషిగా పరిగణింపబడాలి. (6వ అధికరణం, విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన)

మానవులను వస్తువులుగా పరిగణించి వ్యాపారం చేయటం, వెట్టిచాకిరి, నిర్బంధపు శ్రమ చేయించడం నిషేధింపబడ్డాయి. (భారత రాజ్యాంగం 23వ అధికరణం)

ఇలాంటి ప్రకటనలు అనేకం ఉన్నా బాలికలను బానిసలుగా విక్రయించడం, వారిచేత వారిని కట్టుబానిసలుగా పని చేయించటం సాగుతూనే ఉంది. వారిని వ్యభిచార రంగంలోకి నెట్టి వారిచేత వ్యభిచారం కొనసాగించటం జరుగుతూనే ఉంది. శాసనరీత్యా దేవదాసి విధానం రద్దుచేయబడినా ఎల్లమ్మ దేవతకు ముక్కుపచ్చలారని బాలికలను అంకితం చేయడం చూస్తున్నాం. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో జోగినులు అని నామకరణం చేసి బాలికలను వ్యభిచార జీవితంలోకి నెట్టి వారిని అవినీతిపరులైన పురుషులకు బలిచేయడం జరుగుతున్నది. వారు వివాహం చేసుకొనుటకు వీలులేదు. వారికి దాంపత్య జీవితానికి అవకాశంలేదు. ఇది “స్త్రీ పురుషులు వివాహమాడుటకు కుటుంబాన్ని నెలకొల్పుటకు హక్కు కలిగి ఉన్నారు” అనే విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన 16వ అధికరణముకు భంగకరము.

2. విద్య : విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటనల 26వ అధికరణం ఇలా చెబుతున్నది. ప్రతి వ్యక్తికి విద్యను పొందుటకు అర్హత ఉన్నది. ప్రాథమిక స్థాయిలో

పనితనంలో ఉచిత విద్య కొనసాగాలి. ప్రాథమిక విద్య అందరికీ నిర్బంధం చేయాలి. సాంకేతిక విద్య, వృత్తి విద్య అందరికీ అందుబాటులో ఉండాలి. ప్రజ్ఞనుబట్టి ఉన్నత విద్య ప్రతిఒక్కరికి చెందేలా ఉండాలి. మానవ వ్యక్తిత్వాభివృద్ధికి విద్య దోహదం చేయాలి. మానవహక్కుల యెడ మౌలిక స్వేచ్ఛలపట్ల గౌరవాన్ని పెంపొందించే దిగా ఉండాలి. “భారత రాజ్యాంగపు 4వ అధికరణంలో ఇలా చెప్పబడింది. రాజ్యాంగము అమలులోనికి వచ్చిన 10 సం॥రాల లోగా బాలికలకు 14 సం॥రాలు నిండే వరకు ఉచిత నిర్బంధ విద్య గరపాలి.

మన దేశంలో నిరక్షరాస్యత అత్యల్పంగా ఉన్నదని మన అందరికీ తెలుసు. ఆం. ప్ర. లో అతి కష్టము మీదనైనా దస్కల్ట్ చేయగలవారి సంఖ్య 18 శాతం. (1981 - జనాభా లెక్కలు) పురుషులతో పోల్చితే స్త్రీలను విద్య విషయంగా నిరాదరణ చేయటం జరుగుతుంది. శ్రామిక కుటుంబాలలో బాలికలను పాఠశాలలకు పంపటంలేదు. తల్లిదండ్రులు ఇంట్లో లేనప్పుడు తన కన్న చిన్నవారు ఆయిన పిల్లలను సాకటం, ఇంటిపని చేయటం బాలికలకి నిర్దేశించిన విధులు. ఇలా బాలికలకు బాల్యం లేకుండా పోతున్నది. 14 సం॥రాలు రాగానే వారు యువతులవలె వ్యవహరించాల్సిన పరిస్థితి ఏర్పడుతున్నది. పనితనంలోనే వారు గృహ నిర్వహణ బాధ్యతను, మాతృత్వ బాధ్యతను సహించాల్సి వస్తున్నది.

3. విశ్రాంతి - విరామం : విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన 24వ అధికరణంలో ఇలా ఉంది. “పనిలో విరామానికి, విశ్రాంతికి ప్రతి వ్యక్తికి హక్కు ఉన్నది. అంతేగాక పనిగంటల పరిమితి సహేతుకంగా తగ్గించబడాలి. నిర్ణీత వ్యవధిలో జీతంతో కూడిన సెలవలు ఉండాలి”. భారత రాజ్యాంగపు 24వ అధికరణం ఇలా ప్రకటిస్తున్నది. “14 సం॥రాల వయస్సుగల బాలబాలికలను కర్మాగారములలోగాని, గనులలోగాని పనిచేయనీయరాదు. అలాగే వారిని ప్రమాదకర ఉద్యోగాలలో నియమించరాదు”.

భారత రాజ్యాంగపు 42వ అధికరణం ఏమంటున్నదో గమనిద్దాం. “స్వామ్యమైన మానసియమైన పని పరిస్థితులను అలాగే పిల్లల తల్లులకు సౌకర్యాలను కలిగించి ఆదుకోవాలి.”

ఈ ప్రవచనాల అర్థం ఏమిటి? 14 సం॥లోపు బాలికలను ఫ్యాక్టరీలలో కర్మాగారాలలో కార్మికులుగా పని చేయనీయరాదు. ఈనాడు మనదేశంలో ఈ సూత్రాలకు భిన్నంగా జరుగుతున్నది. అనేకమంది బాలికలు, కేవలం బీదరికం ఫలితంగా బీడీ పరిశ్రమలోను, టపాకాయల తయారీ కర్మాగారాలలోను పని చేయ వల్సి వస్తున్నది. అంతేగాక తమ స్వంత పొలాలలోను, ఇతరుల పొలాలలోను శ్రమిస్తున్నారు. వారి పని పరిస్థితులు దయానీయంగా వున్నాయి. ఇండ్లలో పనిగతై లుగా ఉండేవారు దీర్ఘకాలం పని చేస్తున్నారు. వారి పనిగంటలలో ఏ విధమయిన క్రిమము లేదు. వారికి నామమాత్రము అయిన విశ్రాంతిగాని, విరామముగానీ లేదు. తల్లిదండ్రుల ఆదేశాలమేరకు ఇండ్లలో పనిచేసే బాలికలస్థితి శోచనీయంగా ఉంది. ప్రేమ, కష్టము అలసట వారి జీవిత లక్షణాలు.

4. జీవన ప్రమాణం : "తనకు తన కుటుంబానికి తగిన జీవన ప్రమాణాన్ని కలిగి ఉండటానికి ప్రతి వ్యక్తికి హక్కు వున్నది. ఆహారం, దుస్తులు, గృహవసతి, ఆరోగ్యరక్షణం, అవసరమయిన సామాజిక సేవలు, నిరుద్యోగం, వ్యాధి, అంగవైకల్యం, వైధవ్యం వార్ధక్యం తమ అడుపులోకి తేలేని పరిస్థితులలో జీవనం లభించకపోవడం లాంటి సందర్భాలలో భద్రత ఇవన్నీ జీవన ప్రమాణపు పరిధిలోకి వస్తాయి." (విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన 25వ అధికరణం)

భారత రాజ్యాంగపు 47వ అధికరణం ప్రకారం ప్రజల యొక్క జీవన ప్రమాణాన్ని పోషకహారాన్ని వృద్ధిచేయవలసిన విధి రాజ్యంపై ఉంది. అలాగే ప్రజల ఆరోగ్యాన్ని మెరుగు పరచడం రాజ్యము యొక్క బాధ్యత. మత్తుపదార్థాల వినియోగాన్ని, ఆరోగ్యానికి భంగకరమైన మాదకద్రవ్యాల వాడకాన్ని నిషేధించ డము రాజ్యం యొక్క బాధ్యత.

ఆహారం, వస్త్ర సంపద, గృహవసతి, ఆరోగ్యదక్షత ప్రతి వ్యక్తికి అందు బాటులో ఉండాలి. ఈ సందర్భంగా బాలిక నిరాదరణకు గురిఅవుతున్నది.

బీదరికం మాత్రమే కాకుండా ఆమె పరిస్థితిని దుఃఖభాజనం చేసే అంశాలు అనేకం ఉన్నాయి. బాలుడితో పోలిస్తే ఆమె నిరాదరణకు లోనవుతున్నది. ఆహారం, అందులో ముఖ్యంగా పోషకాహారం, దుస్తులు వీటి విషయంగా ఆమె అవసరాలను తల్లిదండ్రులు పట్టించుకోవడంలేదు. నిర్లక్ష్యం చేస్తున్నారు.

5. చిత్రహింసలు చెయ్యరాదు : “ఏ వ్యక్తిని కూరహింసకు, అమానుషమైన లేక అవమానకరమైన శిక్షకు పాత్రులను చేయరాదు. అలాగే ఏ వ్యక్తిని చిత్రహింసకు లోనుచేయరాదు” విశ్వ మానవ హక్కుల ప్రకటన 5వ అధికరణం).

“శాసనము నిర్ణయించిన విధానములో తప్ప ఇతరత్రా ఏ మనిషి యొక్క వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను ప్రాణాన్ని హరించరాదు” (21వ అధికరణం భారత రాజ్యాంగం).

“జీవితమంటే పూర్తి జీవితం అన్నమాట, అన్ని అంశాలతో కూడి ఉన్నదన్నమాట”. బ్రిటన్ లోని అత్యున్నత న్యాయస్థానం “జీవితం అంటే రెండుకాళ్ళు ఉన్న”దని నిర్ణయించింది.

విశ్వ మానవ హక్కుల ప్రకటనలోని ‘ప్రతివ్యక్తి’ భారత రాజ్యాంగంలోని ‘మనిషి’ అనే పదాల పరిధిలోనికి బాలిక వస్తుందని వేరే చెప్పనక్కరలేదు.

బాలికను చిత్రహింసపాలు చేయరాదు. అలాగే ఆమెను అమానుషంగా చిత్రించరాదు. అవమానకరమైన శిక్షకు లోనుచేయరాదు. శ్రామికవర్గాం కుటుంబాలలో బాలికలను చావబిడక కొడతారు. కూరంగా హింసిస్తారు. మధ్యతరగతి కుటుంబాలలో శిక్ష పేరుతో పిన్నవయస్కులోని బాలికలను స్నానాం గదులలో బంధిస్తారు. ఇంతకన్నా దుర్మార్గం ఇంకొకటి ఉండదు.

అలవాటుగా బిడుకవృత్తిని లేపట్టినవారూ, తద్వారా జీవనోపాధిని సంపాదించుకునేవారూ, బాలికలను దొంగిలించి వారిని వికలాంగులనుచేసి బిడుక వృత్తిలో ప్రవేశపెట్టడం జరుగుతున్నది. అలాంటి కేంద్రాలు కంకర్తా నగరంలో పనిచేస్తున్నాయి అని ఒకసారి పత్రికలలో వచ్చింది. ఇది బాలికల యేక ఘోర అపచారం.

6. వివక్ష : ఈ విషయంగా విశ్వ మానవ హక్కుల ప్రకటన ఏమంటుందో చూద్దాం. “శాసనం దృష్టితో అందరూ సమానం. వివక్ష లేకుండా అందరికీ శాసనం వల్ల సమానమైన రక్షణ ఇవ్వాలి. వివక్షనుండి అందరికీ రక్షణ కావాలి. అంతేకాదు వివక్షను ప్రోత్సహించటం తగదు” (7వ అధికరణం).

“మతం, జాతి, కులము, లింగభేదం, జన్మస్థానం లేక వీటిలో ఏ ఒక్కదాని పైన ఆధారపడి ఏ పౌరునియెడ రాజ్యం వివక్ష చూపరాదు” (భారత రాజ్యాంగము (15) (1). అయితే (15)(3) అధికరణం ప్రకారం స్త్రీలకు బాలబాలికకు అనుకూలంగా ప్రత్యేక సదుపాయాలను రాజ్యము కల్పించవచ్చును.

ఈ సందర్భంగా విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన తీసిపోలేదు. “బాల్యంయెడ, మాతృత్వంయెడ ప్రత్యేకశ్రద్ధ చూపవలెను. సహాయం చేయవలెను. వివాహబంధంలో కాని, బంధం వెలుపలకాని జన్మించిన బాలబాలికలందరికీ సమానమైన రక్షణ ఇవ్వవలెను. 25 (2) అధికరణం.

భారత రాజ్యాంగము ఇలా అంటున్నది “బాలబాలికలను, యువతీయువకులను ఇతరులు దోచుకోకుండా, దుర్మార్గంగా వాడుకోకుండా రక్షించవలెను. అలాగేవారు భౌతికంగా, నైతికంగా, నిరాదరణకు పాత్రులు కాకుండా కాపాడబడాలి” (31వ అధికరణం భారత రాజ్యాంగం).

ఇంత ఆదంబరంగా, ఆర్పాటంగా చేసిన ప్రకటనల సారాంశం ఏమిటి?

1) బాలిక యెడ వివక్ష పనికిరాదు.

2) బాలికను దోపిడినుండి నిరాదరణ నుండి రక్షించవలెను.

సమాజంలో స్త్రీల యెడ వివక్ష ప్రబలంగా ఉన్నదని సామాజిక శాస్త్రజ్ఞులందరికీ తెలుసు. బాలికల విషయంలో పరిస్థితి భిన్నంగా లేదు. ఆహారము, వస్త్రవసతి, వేతనాలు, పని పరిస్థితులు వారియెడ ప్రవర్తన వీటి విషయంగా కుటుంబంలో, పొలాలలో, కర్మాగారాలలో, సమాజంలో బాలిక వివక్షకు గురిఅవుతున్నది.

మౌలిక హక్కులు - ఆదేశిక సూత్రాలు :

పైన ఉదహరించిన బాలికల హక్కులు మానవ హక్కుల క్రిందికి వస్తాయని మన అందరికీ తెలుసు. వాటిని రాజ్యాంగంలోని మౌలిక హక్కుల జాబితాలోకి తెస్తేతప్ప వాటిని న్యాయస్థానాల్లో అమలు పరచలేదు. రాజ్యం అనుసరించవలసిన

ఆదేశిక సూత్రాలను ప్రభుత్వాలు విధిగా అమలుపరచనక్కరలేదు. ఐతే ప్రభుత్వాలు ఎలాంటి నీతిని అనుసరించాలో ఆ సూత్రాలు తెలియజేస్తాయి. రాజ్యం ఒక విధానాన్ని రూపొందించేటప్పుడు అవి ప్రాధాన్యత వహిస్తాయి. ఆదేశిక సూత్రాలను అమలు పరచకపోతే ప్రభుత్వాన్ని తప్పుపట్టలేము. అలాగ అన్నంత మాత్రాన ఆ సూత్ర భిన్నమైన నీతిని, విధానాన్ని, ప్రభుత్వాలు అనుసరించవచ్చునని అర్థం చెప్పకోరాదు.

బాలికల హక్కుల ప్రకటన - ఫలితం :

బాలికల హక్కులను రూపొందించినంత మాత్రాన ప్రకటించినంత మాత్రాన ఒరిగేదేమిటి? ఇది కేవలం లాంఛనం మాత్రమేనా? లేక దీనివలన ఉపయోగం ఏమయినా ఉన్నదా? ఈ పద్ధతివల్ల నిస్సందేహంగా చాలా లాభాలు ఉన్నాయి.

1) బాలికయెడ ప్రజలయొక్క విమృశ్యతగర్భాన్ని వారికి గుర్తుచేయటం.

2) నిద్రాణమైన ప్రజానీకాన్ని మేల్కొల్పి బాలికల రక్షణకు అవసరమైన సమర్థవంతమైన చర్యలు ప్రజలు తీసుకొనేలాగా వారికి పూనిక కలిగించుట, బాలికల హక్కులకు శాసనపరమైన ఆమోదాన్ని పొందుట, వాటిని అమలు పరచుట.

3) అజ్ఞానాంధకారంలో మునిగివున్న తల్లివండ్లులు యాజమానులు ప్రభుత్వ ద్యోగులు రాజ్యానీతిని రూపొందించువారు వీరి అందరిని ఈ సందర్భమైన ప్రబోధానికి తోను చేయటం.

బాలికల హక్కులను, శ్రేయస్సును పెంపొందించే ఒక్క చర్యనయినా మనం పట్టగలిగితే మనం బాలికల సం॥ విఫలం కానట్టే ఎంచుకోవలెను.

బాలికలకి ఎక్కువ పనికి తక్కువ వేతనం కాదుకదా కనీసం సమాన వేతనం కూడా లభించటం లేదు. పరిశ్రమల్లో, షాపుల్లో, హోటళ్ళలో, ఇల్లు కట్టడానికి, మెకానికల్ షాపుల్లో, చిన్న చిన్న పరిశ్రమల్లో మరెన్నింటిలోనో బాలలు పని చేస్తున్నారు. ఇంటివద్ద బీడీలు, తదితర సామాగ్రి తయారు చేసే బాల కార్మికులు చట్టం పరిధిలోకి రాకున్నారు. 1971-81 దశాబ్దంలో 14 సంవత్సరాల వయస్సుగల బాలురు పనిలో పాల్గొనే రేటు 3.5 శాతం తగ్గగా, పనిలో పాల్గొనే బాలికల రేటు

2.8 శాతం పెరిగింది. 1981 లెక్కల ప్రకారం 14 సంవత్సరాల వయస్సుగల బాల కార్మికులు 26 కోట్ల 30 లక్షల మంది. ఇందులో 13 కోట్ల 50 లక్షల మంది బాలికలు. అగ్గిపెట్టెల పరిశ్రమలో పనిచేసే 14 సంవత్సరాలలోపు వున్న బాలలలో 90 శాతం బాలికలే. ఇటువంటి పనులలో నైపుణ్యం ఏ మాత్రం పెరగక, ఒక రకమైన స్థబ్ధత, యాంత్రిక జీవనం అలవడుతుంది. ఇంట్లో పనిపిల్లగా గాని, వ్యవసాయ పనుల్లోగాని, చిన్న పిల్లల్ని చూసుకోవటం ద్వారాగాని కుటుంబ ఆదాయానికి చిన్నపిల్ల శ్రమ ప్రధానమైన దోహదాన్ని ఇస్తోంది. ఇది ఆమె బాల్యాన్నేగాక, నిష్కృపటత్వాన్ని కూడా దొంగిలిస్తోంది. ప్రతిగా ఆమెకు ఆజ్ఞానాన్ని, బలహీనతలను ప్రసాదిస్తోంది.

సగటు వివాహ వయస్సు 18 ఏళ్ళు. జనాభా లెక్కలు తేల్చి చెప్పాయి. 15-19 ఏళ్ళ మధ్య అమ్మాయిల మరణాలు 20 శాతం వున్న సంఖ్య ఇంకా హెచ్చు స్థాయికి పెరుగుతోంది అంటే ఇవి యుక్తవయస్సు చాటని తల్లల మరణాలేనని మనకు తెలుసు. బాల్య వివాహాలు బాలికల మీద ఇంటి బాధ్యతను, పిల్లల బాధ్యతను పెంచుతున్నాయి. గ్రామీణ బాలిక ఇంటిచాకిరి, ఉపాధికోసం బైటిచాకిరి చేయక తప్పడంలేదు. బాలురు 15 శాతం పనిచేస్తుంటే బాలికలు 55 శాతం పనిచేస్తున్నారనేది లెక్కలద్వారా తేల్చారు.

వ్యభిచారంలో వున్న స్త్రీలలో 20 శాతం బాలికలేనని, ఒక్క బొంబాయిలోనే 20 వేలమంది బాలికలు వున్నారని అంచనాలోచించాయి. కుటుంబంలోపల బాలికలపై జరిగే అత్యాచారాలు, లైంగిక దోపిడి వర్ణనాతీతం. దేవదాసీల పేరుతో, జోగిని వ్యవస్థ ద్వారా వారు వ్యభిచారంలోకి నెట్టబడుతున్నారు. వ్యభిచారిణుల కూతుళ్ళు కులవృత్తిగా అదేపనికి దిగజారి పోతున్నారు. తల్లిదండ్రులు చేసిన అప్పులకు కూతుళ్ళను అమ్మకునే దిస్తే తివల్ల బాలికలు గతిలేక వృత్తిలోకి దిగి తమ జీవితాలను సర్వనాశనం చేసుకుంటున్నారు.

బాలబాలికల హక్కులను గురించి ప్రకటించి ఇప్పటికి 30 సంవత్సరాలు చాటిపోయింది. పిల్లల హక్కులు అంటే ఇందుతో బాలబాలికలకు కూడా హక్కులు కలిసే వుంటాయి. ఈ హక్కులు పౌర, సాంఘిక, వైజ్ఞానిక సంబంధమైనవిగా విభ

జించడం. పిల్లల పోరహక్కులంటే స్వంత పేరు, జాతీయత కలిగివుండే హక్కు. తిండి పెట్టకపోవడం, దెబ్బలు కొట్టడం నుండి రక్షణ, తల్లిదండ్రులతో కలిసివుండే స్వేచ్ఛ మొదలైనవి వున్నాయి. ఆర్థిక హక్కుల్లో సాంఘిక భద్రత, సరియైన ఆభివృద్ధికి అవసరమైన జీవనస్థాయి హక్కు, పనిలో శ్రమ, దోపిడి నుండి రక్షణ వున్నాయి. అలాగే సాంఘిక హక్కుల్లో అత్యున్నత ఆరోగ్యస్థాయిని చేరుకునే హక్కు, వైద్యసేవలు పొందుట, వికలాంగులకు ప్రత్యేక శ్రద్ధ, ఎత్తుకొనిపోకుండా, లైంగికంగా, సాంఘిక దురస్థాయాలకు లోనుకాకుండా రక్షణ, దత్తతల క్రమబద్ధత వున్నాయి, సాంస్కృతిక హక్కులలో విద్య నేర్పే హక్కు, సరియగు సమాచార సేకరణకు అవకాశాలు, విశ్రాంతి, వినోదాలకు అవకాశాలు, కళలు, సాంస్కృతిక గంగాల్లో పాల్గొనే హక్కు వున్నాయి.

ముఖ్యంగా ప్రాథమిక హక్కులుగా పిల్లలకు బ్రతికే హక్కు, రక్షణ హక్కు, అభివృద్ధికి గల హక్కులను గ్యారంటీగా ఇవ్వాలివుంటుంది, వాళ్ళను కొన్ని మర్యాదలనుండి కాపాడాలి. ముఖ్యంగా తమకు సంబంధించిన విషయాల్లో వారి ఆభిప్రాయాలను వెలిబుచ్చే అవకాశం తప్పక కలిగించాలి. బాలికలకు పాలిచ్చే కాల పరిమితి తక్కువ. బాలికలకు వైద్యసౌకర్యం కలిగించడంలో నిర్లిప్తత, 9 ఏళ్ళ బాలికలు చిన్నపిల్లలను సాకాలి. ఆ వయస్సు బాలురు బడికి వెళతారు. బాలికలపట్ల చూపుతున్న వివక్షతవల్ల పనివయస్సులోనే స్త్రీ పురుష వివక్షతకు పునాదులు వేయబడుతున్నాయి. అంతేకాదు బాలికగా వున్నప్పుడే ఆమె హక్కులను నిరాదరణ చేస్తే మహిళగా మారినా ఆమె ఏ హక్కు పొందలేదు. ఈనాటి బాలికే రేపటి మహిళగా మారుతుందికదా! విజ్ఞాన రహితమైన బాలికల హక్కులను ధర్మసం చేయటం మహామోరం. అందువల్ల మహిళలకు విద్యా విజ్ఞానాలతోపాటు వారి హక్కులు కూడా మృగ్యమయిపోతాయి. కనుక మానవ హక్కులతోపాటు మహిళల హక్కులు, బాలికల హక్కులు రక్షించటం మన ప్రథమ కర్తవ్యం.

విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటనలో, భారత రాజ్యాంగంలో స్త్రీలకు స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలను, సమానత్వాన్ని ప్రసాదించడం గమనించాం. ఆర్థిక హక్కులు, సాంస్కృతిక హక్కులు కొన్ని సామాజిక హక్కులు అమలుచేయడానికి వీలులేకుండా భారత రాజ్యాంగంలో, ఆదేశక సూత్రాలలో మాత్రమే ఉంటుందనిపడినందున మహిళలకు ఐక్యరాజ్యసమితి గుర్తించిన మానవ హక్కులు అందుబాటులో లేకపోయినాయి.

మహిళల యొక్క వివక్ష విలయతాండవం చేస్తున్నది. విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన కేవలం ఆదర్శాల పుట్టుగా మిగిలిపోయింది. అయితే ఆందులో నిర్దేశింపబడిన హక్కులకు, ప్రయోజనాలకు రూపకల్పన చేసేనిమిత్తం పౌరహక్కులు, రాజకీయ హక్కులు వీటి విషయంగా ఒక అంతర్జాతీయ ఒప్పందాన్ని, సాంస్కృతిక, ఆర్థిక అంశాలపై మరొక అంతర్జాతీయ ఒప్పందాన్ని ఐక్యరాజ్యసమితి తయారుచేసింది. ఇవి 1978లో అమలులోకి వచ్చినా, వీటిని అమలుపరచేస్తామని భారతదేశం ఇంతవరకు తన సమ్మతిని తెలియజేయలేదు. ఆ కారణంగా స్త్రీల హక్కులకు భంగం కలుగుతున్నదని, మహిళల యొక్క వివక్ష సాగుతున్నదని భారత మహిళలుగానీ, ఆసక్తిగల ఇతరదేశ ప్రభుత్వాలూగానీ ఐక్యరాజ్యసమితికి ఫిర్యాదులు చేయడానికి ఆవకాశంలేదు. మనదేశ ప్రభుత్వం మహిళల స్థితిగతులను గురించి, వారి హక్కుల పరిరక్షణ గురించి ఐక్యరాజ్యసమితికి నివేదనలు పంపనసరం లేదు. అంటే భారతదేశంలోని పౌరులను అందులో ముఖ్యంగా మహిళలను ప్రభుత్వాలు అన్యాయం చేస్తున్నా, దేశంలో పురుషులు స్త్రీల హక్కులను కాలరాస్తున్నా ఐక్యరాజ్యసమితి, ఇతర దేశాలు, ప్రపంచ ప్రజలు పట్టించుకోవడానికి వీలులేదు. భారత మహిళల పరిస్థితులు దయనీయంగా వున్నాయని తేలుతున్నది. స్త్రీలను మానవులుగా పరిగణించడం లేదని గుర్తించవలసి వున్నది. ఒకవేళ కొన్ని సమాజాలలో స్త్రీ పురుషులు సమానులని అంగీకరించినా వారిని ద్వితీయశ్రేణి మానవులుగా పరిగణించడం సర్వసాధారణమైంది. మహిళలు మానవ హక్కులకు సంపూర్ణంగా నోచుకోలేని పరిస్థితి ఇది; వ్యాయసూత్రాలకు, మానవ ధర్మాలకూ ఇది వ్యతిరేకం. దీన్ని సహించరాదు; సహించడం భావ్యంకాదు. 15 సంవత్సరాల నుండి స్త్రీలలో ఉద్యతంగా ఉద్యమించిన జాగృతి చైతన్యాల ఫలితంగా మహిళాలోకపు స్థితి, పరిస్థితి మారగలదని ఆశించడం పేరాస కాదు.

చివరగా విశ్వమానవ హక్కుల ప్రస్తావనతో ఈ గ్రంథాన్ని ముగియటం నా ముఖ్య కర్తవ్యం, అది స్త్రీ కాని, పురుషుడు కాని అన్యాయకారం చెయ్యటానికి వీలు కానిది. నైతిక విలువలతో మిళితమైనవి, మనిషిగా పుట్టినందుకు మానవత్వంతో తొణికిసలాడేవి అసలయిన మానవ హక్కులు. ఇవి వ్యక్తి గౌరవాన్ని, హోదాను నిలుపుతాయి. ఈ హక్కుల ప్రాతిపదికల జాతీయ, అంతర్జాతీయ స్థాయిలో చట్టాలను, సిద్ధాంతాలను తయారుచేస్తే దేశ దేశాల మధ్య, వ్యక్తికి, వ్యక్తికి మధ్య శాంతి లభిస్తుంది, సదవగాహన పెంపొందుతుంది. ఏదయినా అశలు ప్రజలు చైతన్యవంతు

లయితేనే ఈ మానవ హక్కులను రక్షించుకోవటానికి, అనుభవించటానికి అర్హులవుతారు. కనుక ప్రజలే సూత్రధారులు, పాత్రధారులూ కావాలి.

ఈనాడు సంస్కృతికంగా, నాగరికంగా, మతపరంగా, తాత్వికంగా మానవులంతా ఒకటే అని, మానవ హక్కులు అనుభవించే హక్కు ప్రతి వ్యక్తికీ వుందని వక్కాణిస్తున్నారు. కాని ఆ భావం అందరికీ అనుభవైక వేద్యం కావటంలేదు. అందువల్లే ఈ హక్కులను గూర్చి ఇంతగా ప్రచారం చెయ్యాలి వస్తోంది. ఇవి సహజమైన హక్కులు గనుక సహజ సూత్రాలని కూడా గుర్తింపుపొంది 18వ శతాబ్దంలో చట్టబద్ధం చేశారు. అంటే ఈ సహజ సూత్రాలకు ఒక మౌలిక స్థానం ఏర్పడి ప్రభుత్వాలకు ప్రజలకు మధ్య ఒక ఒప్పందం ఏర్పడింది. లేకపోతే రాజ్యాలు విచ్ఛలవిడిగా స్వైరవిహారం చేసేవి. వ్యక్తులు చిన్నాభిన్నంగా వ్యవహరించేవారు. ముఖ్యంగా ద్వితీయ ప్రపంచ సంగ్రామానంతరం ఈ హక్కుల ఆవశ్యకతను గుర్తించి తమ తమ రాజ్యాంగాలలో పొందుపరచటమేకాక అంతర్జాతీయ మానవహక్కుల ప్రకటనను కూడా అనేక రాజ్యాంగాలు ఆమోదించాయి. అందువల్లే (మధ్యవర్తిత్వాన్ని ఆహ్వానిస్తే తప్ప) ఒకదేశపు అంతరంగిక వ్యవహారాల్లో మరో దేశం జోక్యం చేసుకోదు. మానవహక్కుల పరిరక్షణ నానాజాతి సమితి తన విధులలో చేర్చుకోవాలి అని విధి నిర్దేశాల్లో ప్రముఖంగా కృషి చేస్తూండడంవల్లనే ప్రపంచశాంతి నిలబడగల్గుతోంది. అంతేకాదు 1945లో "హక్కుల కమిషన్" ఏర్పాటుచేసి అంతర్జాతీయ మానవ హక్కులను తయారుచేసే బాధ్యతను అప్పజెప్పింది. ఇందులో రాజకీయ, పౌర సంబంధమైన ముఖ్యక్షేత్రాల్లో జీవించే హక్కు, స్వేచ్ఛగా బ్రతికే హక్కు, భద్రతకు హక్కు, భావప్రకటనకు హక్కు, మతాభిమానంవంటి హక్కులు వున్నాయి. అంతేకాదు బానిసత్వం, చిత్రహింసల విముక్తికి కూడా హక్కు వుంది. ఈ కమిషన్ లో జాతి, వర్గ, వివక్షతలను తొలగించే కమిటీని కూడా ఏర్పరచడం ముదావహం. వివిధ రంగాలలో మానవ హక్కుల ఉల్లంఘన అంశాలను చేపట్టటానికి, రక్షించటానికి 'యునెస్కో' కూడా కృషి చేస్తోంది.

ముఖ్యంగా స్త్రీలకు ఈనాడు ఎన్నిరకాల హక్కులు వున్నాయో. వాటి స్వరూప స్వభావాలు ఏమిటో తెలియజేయాలి. ఆ తరువాత వాటిని అనుభవించగల దైర్యాన్ని కలుగజేయాలి. అలాంటి రాజ్యం, సమాజం, కుటుంబం వున్ననాడే ఈ అస్తవ్యస్తాలు

వుండవు. చెప్పచేతల్లో పెట్టుకోవాలనే వాంఛ ఉన్నప్పుడే జీవి తలెత్తక తప్పదు. దార్జిన్ అన్నట్లు 'అణచబడ్డ ప్రతి జీవి వత్తిడికి తట్టుకోలేక ప్రతిఘటిస్తుంది'. అంటే సమాజాన్ని సవ్యంగా నడిపించే విలువలు మాత్రమే నిలుస్తాయి. మిగతావి అంతరిస్తాయి. ఏదైనా స్త్రీని బంధించే పాతకాలపు విలువలు, నాటి ఆదర్శాలు విడనాడి మనం ఆధునికులం కావాలి. దానికి ముఖ్యంగా స్త్రీలలో జాగృతి, చైతన్యం, ఆత్మవిశ్వాసం కలగాలి.

అసలు హక్కులు యాచించేవి కావు, ఒకరిచ్చేవి అంతకన్నా కావు. హక్కు అనేది జన్మతః వచ్చేది; యాచించేది ధర్మం. హక్కుల్ని అనుభవించగల శక్తి, సామర్థ్యాలు స్త్రీలలో రావాలంటే వారి దృక్పథంలో మార్పు రావాలి. 'చట్టాలకు కట్టాలు పోతయ్యా?' అన్నట్లు చట్టాల ద్వారా, ఆర్థికసృష్టి ద్వారా స్త్రీలలో మార్పు లేవటం దురూహ్యం. చట్టం అనేది కేవలం ఒక పనిముట్టు. అది కొంత రక్షణ నిస్తుంది; మరొకరి భయాన్ని కలిగిస్తుంది అంటే, కానీ మనలో దాస్యవిముక్తి రానంతకాలం, మనలో ఆత్మవిశ్వాసం లేనంతకాలం, మనలో శాస్త్రీయ దృక్పథం పుంజుకోనంతకాలం మనల్ని రక్షించేవారూ వుండరు. మనం సమానత్వాన్ని సాధించనూలేము. స్వేచ్ఛావాయువుల్ని పీల్చనూ లేము. మన హక్కులను మనం అసలే అనుభవించలేము. కనుక స్త్రీలు సామాజిక కార్యకర్తల విషయంలో ప్రేక్షకులుగా వుండరాదు. స్వేచ్ఛగా, చైతన్యంకల వ్యక్తులుగా, ఆర్థిక, రాజకీయ రంగాలలోకి చురుకుగా దూకాలి. తమ బానిసత్వ సంకెళ్ళను తెంచుకోవాలంటే పాత ఆచారాలను, కట్టుబాట్లను అధిగమించాలి. దానికి మున్ముందుగా వారి భావాలలో, దృక్పథంలో మార్పు రావాలి. అలాడే స్త్రీ తనకున్న హక్కుల్ని అనుభవించగలుగుతుంది. తద్వారా కుటుంబానికి, సమాజానికి, దేశానికి నిజమైన శాంతి, అభ్యుదయం కలుగుతాయి. అసలు మానవ హక్కులు ఏ ఒక్క వ్యక్తికి, దేశానికి, ప్రభుత్వానికి తమ అంతరంగిక ఆంశం కానేకాదు. దానికి ఎల్లలు లేవు. దేశ, కాల, హద్దుల పరిధిని అధిగమించి విశ్వమానవులందరికీ సర్వకాలాల్లో అచరణయోగ్యమై అమలుపరచగలవే విశ్వ మానవ హక్కులు. హక్కులను చట్టాలలో పొందుపరచినా, ప్రభుత్వాలు హామీ ఇచ్చినా ప్రజల్లో చైతన్యం లేకపోతే ప్రయోజనం హున్యమవుతుంది. కనుక స్త్రీ పురుషులెల్లరూ వీటిని తెలుసుకోవటం, గౌరవించటం, ఆచరించటం, ప్రచారం చెయ్యటం తమ కర్తవ్యంగా భావించటానికే ఈ హక్కుల పత్రాన్ని వెలువరించటం జరిగింది.

శ్రీల సమస్యలు : హక్కులు - బాధ్యతలు

“పురుషులకు లేని ప్రత్యేక చిక్కులు స్త్రీలకు ఉన్నాయా?” అని ఒక మిత్రుని ప్రశ్న. అసలు శ్రీలకు ప్రత్యేక సమస్యలు వున్నాయా? వుంటే అవి పురుషులకు సంబంధించినవి కావా? శ్రీ బాగుపడితే పురుషుడూ, పురుషుడు బాగుపడితే శ్రీ బాగా వున్నట్లే కదా? ఇద్దరి సమస్యలకూ అవినాభావ సంబంధం లేదా? ఇద్దరి సమస్యలూ ఒకటి కావా? వనితలు ఎదుర్కొంటున్న చిక్కులనే పురుషులు మరో రూపంలో ఎదుర్కొనటం లేదా? పురుషులంతా సుఖ సంతోషాలతో జీవిస్తున్నారా? ప్రత్యేకంగా శ్రీలను గురించి ఎదుకింత “హంగామా” అని విమర్శించడం జరుగుతోంది. కనుక చర్చనీయాంశమయింది.

ప్రకృతి స్వభావాన్ని బట్టి శ్రీ పురుషులకు శారీరక, మానసిక పరిణామాలు ఎలా విభిన్నాలో వారి సమస్యలు సైతం వేరే. బాలురకు, యువకులకు, వృద్ధులకు వేరు వేరు సమస్యలెలా వుంటాయో శ్రీ పురుషులకు కూడా వేరు వేరుగా సమస్యలు వున్నా శ్రీలకు మాత్రం ప్రత్యేక సమస్యలు వున్నాయనేది నగ్న సత్యం. అంతస్తులలోను, గౌరవాదరాళిలోను, శ్రీ పురుషు లిద్దరికీ భేదం లేదన్న వాదన లాంఛన ప్రాయంగానే నిలిచి పోయింది శ్రీ పుట్టిన నాటి నుండి పరాధీనయే. పురుషుల దండన, పుత్ర దండన అనేవి ఆమె ఆజ్ఞాంతం అనుభవిస్తూనే వుంది. అలాంటివి అనేకం ఆచరణలో వున్నాయి. మన ఆచారాన్ని బట్టి శ్రీ అత్తింటికి వస్తుంది, కాని పురుషుడు అత్తింట్లో నివాసముండడు కదా! బాల వితంతువయినా ఆమె మళ్ళీ పెళ్ళాడితే ఆ వివాహాన్ని సంఘం గర్హిస్తుంది. వ్యభిచారం జరిగితే అది చెడింది అంటూ తప్పండా శ్రీనిగానే నిరూపిస్తారు. అలాగే ఒక కన్య తల్లి అయితే ఇక ఆ తల్లి చావాలి లేదా సంఘ బహిష్కృత అయినా కావాలి. భార్యా భర్తల ఆశయాలు వేరుగా వున్నప్పుడు భర్త లక్ష్యాలుమాత్రం నెరవేరటం సహజం. ఆమె కోర్కెలు, లక్ష్యాలు, ఆదర్శాలు పరిగణనలోకి అది ఆకాశ కుసుమంలాంటిది. ఏ కన్యకో విధవ రాతికో జరుగుతుంది లేదా భర్తను పరిత్యజించాల్సిన పరిస్థితి రావచ్చు. ఆమె ఆరు సంవత్సరముల నుండి జీవితాంతం రోజంతా ఆమె ఎంత చాకిరీ చేసినా పోషింపబడేది ఆడ మనిషే అవుతోంది. విద్యకాని, ఉద్యోగంకాని అఖరికి బిడ్డలెందర్ని కనాలన్నా

అన్నీ భర్త ఆజ్ఞలపై ఆధారపడి వుంటాయి. ఇలా ఎన్నో మరెన్నో అవకాశాన్ని గడిసే అంశాలు వున్నాయి.

ఏదయినా శ్రీలకు ప్రత్యేక సమస్యలు లేవని, వారి సమస్యలు మానవాళి సమస్యలలో భాగమని, వారి సమస్యల పరిష్కారానికి ప్రత్యేక కృషి అనవసరమని, వారి కోరికలు సాధించడానికి ప్రత్యేకంగా సంఘాల నిర్మాణం సాగించవలసిన ఆగత్యం లేదని కొందరు వాదిస్తుంటారు. ఇలా వాదించే వారిలో అనేక రకాలవారు ఉన్నారు. శ్రీల శ్రేయస్సును కాంక్షిస్తూనే నిజాయితీగా నిర్మలమైన మనస్సుతో ఆలోచించేవారు మొదటిరకం. అలాకాక శ్రీలు చైతన్యవంతులయితే వారు తమ హక్కులను తాము గుర్తిస్తే, తమ కోరికలను తాము వెలువరిస్తే శ్రీలచేత పూర్వం చేయించుకున్నట్లే దాస్యం చేయించుకోలేమని భయపడి స్వార్థబుద్ధితో శ్రీలకు ప్రత్యేక సమస్యలు లేవనేవారు రెండవ రకం. ఈ తరగతి వారి కుతంత్రాలను మంచి వెలికి తీయాలి. తమకు వ్యక్తిత్వం ఉందనే విషయం గమనించక, తమ హక్కులేవో తమకు తెలియక, తమ అభ్యుదయానికి కావలసిన సాధన సంతిని గుర్తించలేక సతమత మవుతూ అజ్ఞానాంధకారంలో మునిగి ఉండే శ్రీలు మూడవ రకం. ఇందులో మొదటిరకం వాని సహృదయంతో అర్థం చేసుకొని వారి వాదనలోని పసను పసిగట్టడానికి ప్రయత్నించాలి. మూడవ రకానికి చెందిన శ్రీలను సానుభూతితో చూస్తూ వారికి విషయాలు తెలియజేయడానికి శ్రద్ధ వహించాలి. ఇక స్వార్థ చింతనతో, కుయ్యకులతో, కుంటిసాకులతో, కుతర్కాలతో వాదనకు దిగి శ్రీలను అన్యాయం చేయాలనే దుర్మార్గ ప్రవృత్తిగల పురుషులను ఎండ కట్టాలి. వారికి బ్రెయిన్ వాష్ చెయ్యాలి.

ఇక అసలు సమస్యను పరిశీలిద్దాము. మానవాళిలో శ్రీలూ, పురుషులూ ఉన్నారు. ఇరువురు ఒకరితో మరొకరు సన్నిహిత సంబంధం కలవారు. శ్రీలేని కుటుంబం, పురుషుడులేని కుటుంబమనజాలదు. శ్రీ పురుషుం కలయిక లేకపోతే మానవ జాతిలో సృష్టి ఆగిపోతుంది. కనుక వారిరువురూ ఒకరిపై మరొకరు ఆధార పడిన వారు అని మనం ముందుగా గుర్తించాలి. ఇరువురి సహకారంతో కుటుంబం, సమాజం నడుస్తున్నాయికదా! పైగా ఇరువురూ మానవ వ్యక్తులే. అంటే శ్రీ ఒక వ్యక్తి అన్నమాట. అలాగే పురుషుడు. ప్రతి వ్యక్తికీ కొన్ని లక్షణాలు ఉంటాయి.

ప్రతిజీవి బ్రతకాలని ఆశిస్తుంది. అందుకోసం ఆరాట పడుతుంది. చీమలు వానా కాలంలో తిండికోసం ముందుజాగ్రత్త వహిస్తాయి ప్రతి పురుగు, పిట్టా, జంతువు తమ శత్రువుల బారినుండి రక్షించుకోవటానికి అనేక విధాలుగా ప్రయత్నిస్తూ వుండటం మనం చూస్తూనే వుంటాం. కాగా మనిషికి మెదడు ఉంది. ఆలోచన శక్తి ఉంది. ఉద్యోగాలు ఉన్నాయి. ఆవేశ కావేషాలు ఉన్నాయి. పీడిని వెలువరించటానికి భాష ఉంది. ముందుతరాల వారికి తమ భావాలను అందించటానికి అవసరమైన సాధన సంపత్తిని మనుష్యులు సంతరించుకున్నారు. ప్రకృతి శక్తులనుండి బాధలేకుండా చేసుకోవటానికి తమ దేహాలను మలుచుకొనే ఇతర జీవులవలె కాకుండా మానవులు ప్రకృతిని తమకు అనుకూలంగా మలుచుకుంటున్నారు. ఇలా తమ స్వేచ్ఛకోసం వ్యక్తిత్వ వికాసం కోసం మానవులు శ్రమిస్తున్నారు. ఈ ప్రయత్నాన్ని అభ్యుదయంగా భావిస్తున్నాం. ఒకరుగా అభ్యుదయం సాధించుకుంటే వ్యక్తిగత అభ్యుదయం అంటారు. అందరూ కలిసి అభ్యుదయం చెపు పయనం సాగిస్తే సామాజిక అభ్యుదయం అంటారు. సామాజిక అభ్యుదయంలో శ్రీ పురుషుని దిగ్ధరూ భాగస్వామి అనేది నగ్నసత్యం.

కాగా సమాజంలో, కుటుంబంలో శ్రీ పురుషుని హోదాను గురించి అనేక ప్రామాణికాలు చలామణిలో ఉన్నాయి. శారీరక నిర్మాణం విషయంగా కొద్దిపాటి తేడాలు తప్ప తత్వికంగా అంశాలన్నింటిలో శ్రీ పురుషులు ఆలోచనలలో, ఉద్యోగాలలో శక్తిసామర్థ్యాలలో సరిసమానులు అనే అభిప్రాయం మొదటిది. అలాకాక శ్రీ ప్రకృతి వేరు, పురుష స్వభావం వేరు అనే భావం కొంత ప్రచారంలో ఉంది. దీనిని రెడవ వైఖరిగా పేర్కొన వచ్చును. ఈ భావాన్ని మహాత్మాగాంధీ, రస్కిన్ ప్రభుతులు అమోదించి ప్రచారం చేశారు. అంటే దీని ఆర్థం శ్రీ పురుషులు సమానులే కాని వారి శక్తియుక్తులు వేరు వేరని, శ్రీ ప్రకృతి జడ రూపమని, పురుషశక్తి చైతన్య వంతమని, కనుక శ్రీ పురుషుని కన్న తక్కువ అని కొంతమంది ప్రచారం చేస్తున్నారు.

పై చెప్పిన మూడు వైఖరులలో చివరిది ఏమాత్రము అమోదయోగ్యంకాదు. పురుషులు చేస్తున్న పనులన్నింటిని ఇంచుమించుగా శ్రీమతి చేస్తున్నారు. తెలివి తేటలలో దేహదాదర్శంలో, యంత్రాలను వాడే నేర్పరితనంలో, సృజనాశక్తిలో,

కానైపుణ్యంలో దేనిలోనూ-శ్రీలు పురుషులకు తీసిపోవటంలేదు. అలాంటప్పుడు ఈ భావాన్ని అంటిపెట్టుకొని ఉండటంలో దౌర్జన్యంలేదు. ఇక మరో వైఖరిని గురించి ఆలోచిద్దాం. పురుషుడు చేయలేని పని స్త్రీ చేస్తున్నది. గర్భాన్ని ధరించి, తొమ్మిది నెలలు మోసి, ప్రసవించి, తరువాత కన్మపిల్లకు పాలివ్వగల శక్తి కేవలం స్త్రీకే ఉన్నమాట వాస్తవం. అది ఆమె ప్రత్యేక లక్షణం అంటే పురుషుని కన్న ఆమెకుగల అదనపు శక్తి సామర్థ్యం అన్నమాట. దానివల్ల మానివాళి మనుగడకు ఆమె దోహదం చేస్తున్నది. అందుకు ఆమెకు పురుషులు అభినందించాలి. ఆమెకు ప్రత్యేక సౌకర్యాలు కలుగకేయాలి. అంతేగాని ఆ కారణాన, దానిని సాకుగా తీసుకొని ఆమెను నిష్క్రియా పరులాలని-అంటే ఏమీ చేయలేని దానినిగా-చేయరాదు. అది మానవాళికే అపచారిం. అది కృతజ్ఞత లేకపోవడం. ఏరుదాటి తెప్ప తగుల వేసే మనస్తత్వం. ద్రోహం. కుట్రతం. ఈ సాకుతో ఆమెను వంటయింటికి, పడకటింటికి పరిమితం చేసి, ఆమెను దాస్య శృంగారాలలో కట్టిపడవేసి ఆమెను మర బొమ్మగా తయారు చేయటం అన్యాయం. స్త్రీజాతి యిగల అన్యాయమేకాక పురుషులకు కూడ ఆత్మ వివాళకరం. సామాజిక, సాంస్కృతిక, రాజకీయ, ఆర్థిక రంగాలన్నింటి తన సహచరి తనకు దీటుగా ఉండి, తనతో సహకరిస్తూ ఉంటే పురుషుడికే లాభం. ఈ విషయాన్ని దూరదృష్టి గల పురుషులు గ్రహిస్తున్నారు. కేవలం ఈ రోజుతో పట్టు గడుపుకోవాలనే మనస్తత్వం గలవారు గుర్తించలేదు. అలాంటి వారు తామే నష్టపోతున్నారు.

ఈనాటి ప్రజాస్వామిక యుగంలో శ్రీ పురుషులు సమానులని అందరూ అంగీకరిస్తున్నారు. కొందరు లాంఛనప్రాయంగా ఆమోదిస్తుంటే మరికొందరు మనస్ఫూర్తిగా ఆ సూత్రాన్ని విస్మరిస్తున్నారు. గుండెలోనుండి కాక పెదవుల మీతినండి ఆ భావాన్ని వెలువరించేవారి సంఖ్య ఎక్కువగా ఉంటున్నది. వారు కుహన తర్కంతో, తప్పుడు వాదనంతో శ్రీ వ్యక్తిత్వాన్ని గుర్తించడానికి, ఆమె సమాన హోదాను అంగీకరించటానికి వెనుకాడుతున్నారు. వారి వాదనలకు విలువ కట్టడం అనవసరం.

శ్రీ పురుషులు సమానులన్నారు కదా కనుక శ్రీలకు ప్రత్యేకంగా పాయిఖానా లక్కరలేదు, ప్రత్యేకంగా సదుపాయాలు అక్కరలేదనే వాదన ఉన్నారు. ఇటీవల

అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల్లో శ్రీ పురషు సమాన హక్కుల బిల్లును వ్యతిరేకిస్తూ కొందరు పురషులు చేసిన విరంధవాదన ప్రైవిడంగా ఉంది. ఇది అక్కసుతో కూడిన దృక్పథం. శ్రీలు సమానత్వం కోరుతున్నారనే బాధతో, వారిని ఇబ్బంది పెట్టాలని చేసే కుట్ర ప్రయత్నం ఇది.

'ఇకపోతే శ్రీలకు ప్రత్యేక సమస్యలు వున్నాయా?' అనే అంశాన్ని విడమర్చి విశదీకరించవలసి ఉన్నది. వారి సమస్యలు అనేక విధాలుగా వున్నాయి. శారీరక నిర్మాణంలో గం తేడాలనుబట్టి, కుటుంబంలో వారి స్థితిగతులనుబట్టి, సమాజంలో వారి హోదాను బట్టి, రాజకీయాలలో వారి ప్రవేశము, ప్రమేయం, భాగస్వామ్యం మొదలుగాగల అంశాలవల్ల, అర్థికంగా వారు పురషులపై ఆధారపడి వుండవలసిన దుర్గతి వల్ల, సాంస్కృతిక రంగంలో వారికి ఉన్నతస్థాన్ని యివ్వనందువల్ల అనేక సమస్యలు శ్రీలకు ఉత్పన్నమవుతున్నాయి. వాటిని గురించి వివరంగా తెలుసుకోవటం అవసరం.

శారీరక నిర్మాణం విషయం పరికిస్తే పిల్లలను కనడానికి అనువైన పద్ధతిలో శ్రీ శరీర నిర్మాణం ఉన్నది. గర్భిణీగా ఉన్నప్పుడు కొన్ని నెలలు ఆమెకు విశ్రాంతి అవసరం. అలాగే ప్రసవకాలంలో ఆమె బడవు పనులు చేయటానికి వీలులేదు. ప్రసవనానంతరం కొన్ని నెలలు ఆమె బండపనులు చేయటం మంచిదికాదు. అంతేగాక పిల్లలకు కొన్ని నెలలు పాలివ్వవలసి ఉంటుంది. తల్లిపాలు డబ్బా పాలకన్నా మంచి వనే విషయం అందరూ ఒప్పుకుంటున్న విషయమే. అందువల్ల ఈ సందర్భంగా ప్రత్యేక సదుపాయాలు శ్రీకి ఒకగూర్చవలసి యున్నది. గర్భిణీ శ్రీకి పోషకాహారం, ప్రసవానికి తగినన్ని ప్రత్యేక నర్సింగ్ బోమ్స్, పసి సమయంలో పిల్లలకు రక్షణ లాంటి సదుపాయాలు లభించకపోవటం శోచనీయం కాదా?

ఆర్థిక, సాంఘిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక, కుటుంబవివరమైన ప్రత్యేక సమస్యలు శ్రీ పరంగా ఎలావున్నాయో పరిశీలిద్దాం. కుటుంబంలో ఆమె స్థానం వల్ల కలిగిన సమస్యలు కోకొల్లలుగా వున్నాయి సమాజం వేరూడి ఆహారం సంపాదించుకునే రోజుల్లో శ్రీ పురషులు ఇరువురూ పేటకు వెళ్ళేవారు. ఇరువురూ సమానంగా బాధ్యతలు నిర్వహించేవారు. వ్యవసాయక దశలోకి సమాజం రావడంతో పరిస్థితులు మారాయి. పొలం దున్నడం పురషుని వంతు అయింది. విత్తనాలు చల్లడం,

శ్రీల సమస్యలు : హక్కులు-బాధ్యతలు

కలుపు తీయడం, కోతలు కోయడం, నాట్లు వేయడం శ్రీలకు కేటాయించడం జరిగింది. పనివిభజన పేరుతో శ్రీకి ఇంటిపని కూడా అప్పగించబడినది. ఆమె శారీరక ప్రత్యేకత-పిల్లలను కనడం. దాన్ని అసరాగా తీసుకొని ఆమెను ఇంటిపట్టున ఉంచాలనే ప్రయత్నం సాగింది. కాని ఇరువురూ పనిచేస్తే తప్ప పొట్టగడవని దళలో బయట పనికూడా ఆమె చేయక తప్పలేదు. అలా ఆమె ఇంటిపని, బయటపని రెండూ చేయవలసి వచ్చింది. ఇంటిపని శ్రీయే చేయాలనే పద్ధతి సర్వే సర్వత్రా అమలులో ఉంది. ఇంకా శ్రీవై అవసరపుభారాన్ని మోపుతున్నది అనేది సత్యదూరం కాదు.

భారతదేశంతో శ్రీ వివాహమయిన తరువాత అతనికి కాపురానికి వెళ్తుంది. పుట్టిన చోటనుంచి తరలి మెట్టి ఇంటిలో కాపురం చేస్తుంది. సమిష్టి కుటుంబాలలో అత్త పోరున, అడకడ్డ అరళ్ళున ఆమె అనుభవిస్తున్నది. ఈ బాధ పురమలకు లేదు. ఇది శ్రీకి ప్రత్యేక సమస్యలో ముఖ్యమైనది. పిల్లలను పెంచే బాధ్యత శ్రీకి కేటాయించడం జరిగింది. నిజానికి పిల్లలను కనడం వేరు, పిల్లలను పెంచడం వేరు. పిల్లలను శ్రీ మాత్రమే కనగలదు. కాని పిల్లలను తండ్రి కూడా పెంచవచ్చు. అయినా ఈ బాధ్యతను శ్రీకి మాత్రమే అప్పజెప్పడం వల్ల ఆమెకు పని బరువు ఎక్కువ అవుతున్నది. ఈ సమస్య మరి పురుషులది కాదు. కేవలం శ్రీలదే.

వంటపని ఇంటినిలో భాగమయినా వంటపనిని ప్రత్యేకంగా పేర్కొనాలి. వంటపని చేయడానికి పురమం ముందుకురాదు. పెద్ది పెద్ద పెళ్ళివంటలు చేయడం వృత్తిగా ఉన్న పురమకు కూడ ఇంటిలో భార్యనే వండి వార్చమంటాడు. ఉద్యోగిని అయినా లేక పారిశ్రామిక కులాలయినా భర్తతో ఇంచుమించుగా సమానంగా సంపాదిస్తున్నా ఆమెకు వంట ని తప్పదు. ఆడదానికి 'వంట, వంట, వంట' అని మూడు సార్లు రాశాడని ఎగతాళి మాట్లాడతారు పురమలు. ఇది శ్రీకు ఉన్న ప్రత్యేక సమస్య, బాధ కాక మరేమిటి?

ఇంట్లో అందరూ తినేటప్పుడు ముందు మగాళ్ళకు పెట్టి, తర్వాత పిల్లలకు పెట్టి అడగూ బొడగూ ఇంటావిడ తింటుంది. కుటుంబంలో పిల్లలకు ముందు పెట్టడం సహజం, న్యాయం. వారు రెక్కలు రానివారు, ఎదగాల్సినవారు, తల్లి దండ్రుల మీద ఆధారపడేవారు. మరి అలా మగలు ఇద్దరూ పనిచేస్తున్నప్పుడు ఇద్దరికీ

బలమైన తిండి కావాలి కదా? బాగా ఆస్తిలేని కుటుంబాల్లో ఉన్నకాస్త వెనెసగం తినాలి. అలా జరుగుతున్నదా? జరగటం లేదు. కారణం పురుషుడు గొప్ప; స్త్రీ తక్కువ. పురుషుడు యజమాని; స్త్రీ పసికత్తె. కనీసం తిండికి కూడా నోచుకోలేని స్థితిలో ఉన్నది. ముఖ్యంగా శ్రామికవర్గ స్త్రీ. ఈ పరిస్థితి అన్యాయమని అందరికీ తెలుసు. ఇది కేవలం స్త్రీల సమస్య అని గుర్తించడం అవసరం.

సామాజికంగా పురుషులకు లేని సమస్యలు స్త్రీలకు ఇతోధికంగా ఉన్నాయి. సామాజిక రాక్షసి స్త్రీని అడగడమే తరతరాలుగా వేదిస్తున్నది. ఇది చెప్పాలంటే అనంతంగా పంటాయి. వాటిలో కొన్నింటిని పరిశీలిద్దాం—

శీలము, వేర్పాటు : స్త్రీకి శీలమే భూవణము. శీలమంటే సత్కం పరికటం, సహనం ప్రదర్శించడం, దయ, సానుభూతి కలిగిఉండడం కాక లైంగిక నీతిని మాత్రం పేర్కొంటున్నారు. పురుషుడు బహు భార్యాత్వాన్ని అవలంబించవచ్చని హిందూ, ముస్లిమాను మతాలు అతనియెడ పక్షపాతిబుద్ధితో వ్యవహరించాయి. స్త్రీకి సర్వసాధారణంగా ఏదో కొన్ని కొండకాతులలో తప్ప ఏక భర్తృత్వం నియమం కలదు. ఆమె ఒకే భర్తను కలిగిఉండాలి. ఇది ద్వంద్వనీతి. ఈ ఆంగాన్ని అటుం దినా మరో విషయం కొజ్జవచ్చినట్లు కన్పిస్తున్నది. లైంగిక ప్రవర్తనలో కాలుజారిిన స్త్రీని కులం అని, పతిత అని పేర్లు పెట్టి నిందిస్తారు. కాని అదే పనీని పదే పదే చేస్తున్న పురుషుని వీసమెత్తు కూడా విమర్శించరు. దీనివెనుక 'స్త్రీ పురుషుని ఆస్తి' అనే భావం ఇమిడివుంది. ఆమె దేహం అతని సొత్తు. దానిని ఇతరులు తాకరాదు. ఇలా అంక్షలు పెట్టి ఆమె శీలం భంగం అవుతుందేమోననే భయంతో ఆమెకు మునుగులు, మేలి ముసుగులు, పరదాలు, బురఖాలు ఏర్పాటు చేశారు. కాస్త కలిమిఉంటే ఈ ఆచారాలులేని కుటుంబాలవారు కూడా పీడిని ఆమలుపరుస్తారు. పర పురుషులతో స్త్రీ మాట్లాడరాదు. నిన్నమొన్నటి వరకు హిందూ సమాజంలో మధ్యతరగతి స్త్రీలుపు చాటున ఉండి పరాయి మగాడితో మాట్లాడవలసి వచ్చేది. స్త్రీని వేరుగా ఉంచడం, చూడటం అలవాటయింది. సభలలో కూడా స్త్రీలు వేరుగా పురుషులు వేరుగా కూర్చోవలెననే సంప్రదాయం పుట్టింది.

విద్య : అడవి చదువుకొని ఉద్యోగాలు చేయాలా, హాశ్వేలాలా? అనే భావంతో

అమెను చదువుకు దూరం చేయడం జరుగుతున్నది. చదివించినా అది వానాకాంపు చదువు మాత్రమే. అంతటితో సరిపెట్టారు. భర్తకన్న ఎక్కువ చదువు, నైపుణ్యం సంపాదిస్తే అది తప్పు.

సామాజిక వ్యవహారాలలో కల తగవులలో పెత్తనం అంతా పురుషులదే. శ్రీని ఆ పంచాయితీలలోకి రానివ్వరు.

మత కార్యక్రమాలు మంచివని తలంచినా ఏ ఒక్క దేవాలయంలోనో తప్ప అన్ని దేవాలయాలలోను - అన్ని మతాలలోను శ్రీ పూజారిగా ఉండరాదు. కాని అమె భజనకు పనికివస్తుంది. పూజాదులకు వస్తవులు సమకూర్చటానికి పనికివస్తుంది.

భార్యకు దండన : భార్యను దండించే హక్కును మతాలు, సంప్రదాయాలు భర్తకు ప్రసాదించాయి. 'నా భార్యను నేను కొట్టుకుంటాను. నీకేమిటి?' అని త్రాగుబోతు భర్త అడగడం, కలుగజేసికొని వారించువానిన పెద్దమనిషిని భార్య కూడా నిందించడం తరచు చూస్తున్నాం. భార్యలను దండించడం అభ్యున్నతికి పేరుపొందిన పాశ్చాత్య దేశాలలో కూడా చూస్తున్నాం, వింటున్నాం. ఇక మధ్య ప్రాచ్య రాజ్యాల విషయం చెప్పనక్కర్లేదు. ఎంత మంపు త్రాడుతో అమె వీపు చిట్టకొట్టాలో నిర్ణయించాయి దేశాచారాలు ముఖ్యంగా తూర్పుదేశాలలో వీటిని ఒక పద్ధతిలో జరుపుతూ వుంటారు. కొలా ప్రపంచమంతటా భార్యను దండించే హక్కును భర్తలు చలాయిస్తున్నారు. వేల సంవత్సరాలుగా ఇవి శ్రీల ప్రత్యేక సమస్యగాక మరెవ్వరి సమస్య అని ప్రశ్నిస్తే సమాధానం రాదు.

అసమానాలు, అత్యాచారాలు : ఉద్దరు మగవాళ్ళు పోట్లాడుకుంటూ వారి వారి కుటుంబాల ఆడవాళ్ళను చెడ తిట్టారు. సామాన్యంగా తిట్టే తిట్టు 'అంజ కొడకా కూడా శ్రీ పరంగా ఉంటున్నది. అవతలి మగాడిని తిట్టడానికి అతని తల్లిని తిట్టవలసిన ఆగత్యమేమిటి? అతని తల్లి, అక్కచెల్లెళ్ళు, భార్య మొదలయిన శ్రీలు అతని ఆస్తి కనుక అవతలి మనిషి మీద కోపం వస్తే అతని ఆస్తిని చెడకొట్టవలసినదం మాయముగా జరుగుతున్న పని. కనుక అవతలి మగాడు శ్రీలను ఖండబూతులు తిట్టడం, అంతేకాదు అతనిపై పగతీర్చుకోటానికి అతని భార్యను, తల్లిని, అక్క

చెల్లెళ్ళను చెరచటం కూడా ఆ ప్రక్రియలో భాగమే. అదే మనస్తత్వం గోచరిస్తుంది. ప్రాణముండి, మెదడు ఉండి, ఆలోచించగల శక్తి ఉండి తనతో సమానంగా చాకిరి చేసే స్త్రీని పురుషుడు తన సొంతం చేసుకున్నాడు. ఆవు, బ్రె, మేక, కోడి లాంటి పెంపుడు జంతువులు, పశువు లాగా ఆమె అతనికి. ఆపేటై, అతనికి సర్వాధికారాలు వుంటాయి. "నేను మనిషిని" అని నిఘడటానికి స్త్రీ చేసే ప్రయత్నం ఆమెకున్న ప్రత్యేక బాధానివారణ కోసం కాక మరిదేనికి?

భార్య శరీరంపై హక్కు : భార్య శరీరంపై భర్తకు పూర్తి హక్కు ఇచ్చాయి మతం, శాసనం, సంప్రదాయం. ఆమెకు ఇష్టం లేకపోయినా మగనికి మన సైతే ఆమె అతని కోర్కె తీర్చవలసిందే. అతని పొందును కాదనటానికి వీలులేదు. ఆమె అతని చేతిలో కీలుబొమ్మ.

సంతానం కనటం : భర్తకు ఇష్టమయినంతకాలం ఆమె సంతానాన్ని కన వలసిందే. బలహీనురాలినని, రోగిష్టి దానినని తప్పించుకోరాదు, మగపిల్లవాడు పుట్టే వరకు పిల్లలను కనమంటే పదిమంది ఆడపిల్లలు పుట్టిరా మరల పురుడు పోసుకోవటానికి తయారుకావలసిందే. ఒకవేళ పిల్లలకు చేయలేక ఒకరితోనో ఇరువురితోనో పరిపెట్టుకుందామని ఆమె ఆలోచించినా అతడు వ్యతిరేకిస్తే ఆమె మాట సాగదు. ప్రస్తుతపు శాసనం ప్రకారం పిల్లలను అపు చేసుకునే ఆపరేషను చేయించుకోవటానికి ఆమెకు హక్కు ఉన్నా, ఆ హక్కును ఆమె వినియోగించుకుంటే భర్త తగవు పెడతాడు. ఇంట్లో నుంచి వెళ్ళకొట్టాడు. చుట్టూకిన్న సమాజం ఈసడిస్తుంది. చివరకు ఇరుగు పొరుగు అమ్మలక్కలు కూడా ఆడిపోసుకుంటారు. ఆమె జీవితం అల్లకల్లోలం అవుతుంది. ఆమె శరీరంపై ఆమె హక్కును పొందడం సకల్పించిగా శ్రీ సమస్యయే?

స్వంత అర్జన పనికిరాదు : ఇటీవలివరకు మధ్యతరగతి కుటుంబాలలో శ్రీ ఉద్యోగం చేయటం తప్పగా భావించేవారు. ఇప్పటికీ ఉద్యోగాలు చేసే స్త్రీల సంఖ్య బహు తక్కువ. శ్రామికవర్గంలో ఆ పేరీ లేదు. కాగా చదువుకున్న వర్గాలు సమాజాల అచారాలను, సంప్రదాయాలను, భావాలను ఛాలావగకు నిర్దేశిస్తున్నాయి. వాటినే శ్రామిక వర్గాలు కూడా ఆమోదిస్తున్నాయి. కనుక విధి లేక, గత్యంతరం లేక శ్రామికవర్గ పురుషులు తమ భార్యలను కూలికి పోనిస్తున్నారు కాని కాస్త డబ్బు

రాగానే మాన్పిస్తున్నాడు, ఉద్యోగం పురుషులకు ఉండదు. లక్షలమంది శ్రీలు పొలాల్లో నాట్లు వేస్తుంటే, కలుపులు తీస్తుంటే, పైరు కోత కోస్తుంటే వారి కష్టాన్ని వాడుకుంటున్న సమాజం ఎందుకు ఈ దొంగమాటలు చెప్తున్నది? దానికి కారణం ఒకటే- ఆడది కనుక సంపాదనై ఆమె స్వాతంత్ర్యాన్ని కోరుతుందనే భయం. కనుకనే ఆమెని మంచి విషయంగా చెప్పక గతిలేక చేసేదానిగా వర్ణిస్తున్నారు. దాని అంతర్యం ఇది. ఇది శ్రీలు చేసిన కుతంత్రం కాదు కదా! ఈ విధానానికి బలి అవుతున్నది వారేకదా? ఈ పద్ధతి మారాలని ప్రధానంగా శ్రీలే పోరాడాలి, త్యాగాలు చేయాలి.

వివాహం : ఆడది విధిగా పెండ్లిచేసుకోవాలట. ఆమె ఈడేరితే తల్లిదండ్రుల కోరికల మీద కుంపటియట. ఆమె భాగమట ఆమె బరవుట వారు దించుకోవాలిట. ఒక అయ్య చేతిలో పెట్టి వారు తమ బాధ్యతను నిర్వహిస్తారుట.

పెండ్లికి వచ్చిందటానికి పెళ్ళాకటానికి మగడికి కట్నం ఇస్తారు. ఆడపిల్ల తల్లిదండ్రులు మధ్యతరగతి కుటుంబాలలో, కట్నం ఇవ్వలేని వారి పిల్లలకు పెళ్ళికాదు. పెండ్లి కూడా కన్య ఇష్టాయిష్టాలపై ఆధారపడదు. తల్లిదండ్రుల నిర్ణయించిన వదనినే ఆమె తేవట్టాలి. శ్రామిక కుటుంబాలలో ఓలి పద్ధతి ఉంది కొన్ని కులాలలో మారుమనువు ఆచారం కూడా కన్పడుతుంది. కాని పిల్ల మగడి వద్దంటే ఓలిని ఆమె మగనికి తిరిగి ఇవ్వాలి. ఆమెవద్ద ప్రేకం ఉండదు. దానిని అంతకు ముందే ఆమె తల్లిదండ్రులు ఖర్చుపెట్టుకొని ఉంటారు. అది వారి సొత్తు. కనుక ఈ మగని పీడ వదిలించుకోడానికి ఆమె ఎవరో ఒకరిని పెండ్లాడటానికి అంగీకరించి ఆ రెండవ పురుషునిచేత ఓలి మొదటి భర్తకు ఇప్పించాలి. రెండవ మగడు ఆమెను ఆదరించకపోతే ఆమె అవస్థ వర్ణనాతీతం. ఒకసారి ఒక కులంలో ఆమె గతిలేక ఏడుసార్లు మారుమనువు చేసుకోవలసి వచ్చింది ఈ పద్ధతిలో కూడా ఆమె ఒక వస్తువుగా ఎంచబడుతుంది. తల్లిదండ్రులు ఆమెను ప్రేకం తీసుకొని మరి ఒకనికి ఇస్తారన్న మాట.

ఇక కట్నం ఇచ్చే విషయంలో శ్రీ బాధ చెప్పునక్కరలేదు. తల్లిదండ్రులు ఎవరు వరునికి ప్రేకం లేక ఆస్తి ఇచ్చి తమ పిల్లను ఆతని అధీనంలో పెడతారు.

మొత్తంమీద ఆమె తల్లివంద్రుల పెత్తనం నుండి పెరిమిటి అధీనంలోకి పోతుంది. ఆమెకు వ్యక్తిత్వం లేదు; స్వాతంత్ర్యం లేదు.

రాజకీయంగా : నిన్న మొన్నటి వరకు స్త్రీకి ఓటు హక్కు లేదు. ఉన్నా భర్త చెప్పినట్లు వోటు వేయల్సిందే. లేకపోతే ఆమెకు తన్నలు తప్పవు. సాచింపులు పెరుగుతాయి. రాజకీయ పార్టీ లో స్త్రీలను ఉన్నత స్థానాలకు రానీయరు. అలంకార ప్రాయంగా లేక కన్నీళ్ళు తుడుపుగా 30 స్థానాలున్న చోట ఒకరికి మాత్రం సభ్యత్వం దక్కుతుంది. ప్రజా ప్రాతినిధ్య స్థానాలలో సుమారు 300 మంది ఉన్న శాసనసభలో పన్నెండుమంది స్త్రీలుంటారు. 5-5 మంది ఉన్న పార్లమెంటులో స్త్రీలు 18 నుండి పెరిగి పెరిగి ఈనాడు 42 వరకు వచ్చారు. ఇలా 100కి 50 మంది ఉన్న స్త్రీలకు ప్రాతినిధ్యం 100కి అయిదు మాత్రమే.

ఆత్యున్నత స్థానాలలో స్త్రీలను చేరనివ్వరు. సుపీంకోర్టులో ఈనాటికి ఒక్క లేడీజడ్జిని వేశారు. హైకోర్టులో దేశం మొత్తంమీద పన్నెండు లేక పదిహేను మంది కన్నా లేరు. ప్రభుత్వ కార్యదర్శులుగా 100కి నల్లరు కూడా లేరు. ప్రభుత్వ ప్రణాళికలవల్ల సహాయం ఇంచుమించుగా అంతా పురుషులకే చెందుతుంది. ఉదాతంగా ఇచ్చే భూములు, ఇళ్ళు, స్త్రీలకు ఇవ్వటంలేదు ఆస్తులు పురుషుల పేరనే పుడున్నాయి స్త్రీలకు చెందే సహాయం నామమాత్రమే. పంచాయతీలలో, పంచాయితీ సమితుల్లో, జిల్లా పరిషత్లలో స్త్రీల స్థానం అలంకార ప్రాయం. స్త్రీలకు న్యాయం చేకూరుస్తున్నామని చెప్పుకోటానికి ఇచ్చేవి చాలా కొద్ది మాత్రమే. మంత్రివర్గాలలో స్త్రీలకు శిశుసంక్షేమం లాంటి శాఖలు మాత్రమే ఇస్తారు అంటే స్త్రీలు కుటుంబాన్ని చూసుకోవటం, పిల్లలను పెంచటంలో మాత్రమే నేర్పరులు అన్న భావం బలంగా ఉందన్నమాట. వృత్తి విద్యల్లో, ఉద్యోగాలలో ఉన్నత శిక్షణావకాశాలు, ప్రొమోషన్లు మొదలైన వాటిలో స్త్రీలను నిరాదరణ చేస్తున్నారు. ఇలా ఎన్నో ఇంకెన్నో చెప్పాలంటే సవాలక్ష వున్నాయి.

ఆర్థికంగా : కూలిరేట్లలో తేడా వుంది. ఆడ కూలీలకు కూలి తక్కువ. స్త్రీ పురుషులు ఇద్దరూ ఒకేపని చేసినా స్త్రీలకు తక్కువకూలి ఇస్తున్నారు.

కొన్ని పుత్రులకు శ్రీరే తగుదుని చెప్పా ఆ పుత్రులకు కూలి జీతాలు తక్కువ చెల్లిస్తున్నారు. నాట్లు వేయడానికి శ్రీరే తగుదురట. కాని పొలంలో పని చేసే పురుషులకు కూలి ఎక్కువ. ఏ పని కషం దానికున్నది. కాలవ్యవధి సమానం. నాట్లు వేస్తే, ప్రత్తి ఏరితే, కలుపు తీస్తుంటే నడుములు విరిగిపోతాయి. అవి తేలిక పనులు కావు. కాని ఆ పనులంటే చురుకైనవాడం చూపిస్తున్నది సమాజం.

ఇద్దరూ ఒకే పుత్రి చేస్తున్నా క్రొత్త పని నేర్చుకోవటానికి అవకాశాలు ఇవ్వరు. ఉదాహరణకు, కట్టుబడి పనిచేసే శ్రీ పురుషులన్నా, రాళ్ళు అందించే పురుషుడు 2, 3 ఏళ్ళల్లో తాపీపని వాడవుతున్నాడు. ఆ పని అతనికి నేర్చుతున్నారు. తట్టలు మోసే శ్రీ ఆజ్ఞాంతం తట్టలు మోయవలసిందే కుటుంబంలో శ్రీ పురుషులిద్దరూ పనిచేస్తున్నా అమె సంపాదనపై పెత్తనం పురుషునిదే. తండ్రి లేక భర్త అమె ఆదాయాన్ని భుక్తం చేసుకుంటారు అమె తన స్వంత ఖర్చులకు వారిని బిచ్చమెత్తవలసి వస్తున్నది. ఆస్తిని భార్య కూడా సమానంగా సంపాదించినా ఆస్తి సాధారణంగా అమె భర్త పేరనే ఉంటున్నది. శాసనాల ప్రకారం శ్రీకి భర్త ఆస్తిలో తక్కువ వాటా వస్తోంది. ముస్లిం 'లా' ప్రకారం పిల్లలంటే 1/8 లేకపోతే 1/8 మాత్రమే. హిందూ 'లా' ప్రకారం అమె అతని కుమారులతో, కుమార్తెలతో అత్తతో సమానంగా పంచుకుంటుంది అతని స్వార్జితపు ఆస్తిలో. అతని పిత్రార్జితపు ఆస్తిలో పుట్టుకతో హక్కున్నది కుమారులకు. ఇప్పుడు కుమార్తెలకు అలాంటి హక్కు ఇవ్వాలని తెలుగుదేశం ప్రభుత్వం బిల్లు ప్యాసు చేయించింది. అంటే పిత్రార్జితపు ఆస్తిలో కుమార్తెలు, కుమారులు, భర్త పంచుకోగా వచ్చిన భర్త ఆస్తిలో విధవరాలు, కుమారులతో, కుమార్తెలతో, అత్తతో సమానంగా పంచు కుంటుంది. దీనినిబట్టి ఆస్తిని పెంచి పెద్దచేసి జాగ్రత్త చేసిన భార్యకు ఎంత ఆన్యాయం జరుగుతున్నదో గమనించవచ్చు. ప్రభుత్వ ప్రజాళికల విషయంగా శ్రీలను చిన్నచూపు చూడటం జరుగుతున్నది.

సాంస్కృతికంగా : విద్యకు దూరంగా ఉంచబడిన శ్రీ సాహితీ సంస్కృతులకు దూరం అవుతోంది. మనిషిని ఉదాత్తుని చేసే కళలలో, సాహిత్యంలో ఆమెకు ప్రవేశం తక్కువగా లభిస్తున్నది. ఇప్పటికీ నాటకాలలో వేషాలు వేయటానికి వీవా హిత శ్రీలు ముందుకు రావడంలేదు. కవిత్వం, లలితకళలు, సంగీతం మొదలుగా

గల వాటిలో శ్రీలకు సమచిత స్థానం ఒకించడంలేదు. ఇంకొకటి సతమతమయ్యే శ్రీలు సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలలో బహు తక్కువగా పాల్గొంటున్నారే. దానివల్ల శ్రీలూ నష్టపోతున్నారు. సమాజమూ నష్టపోతున్నది. శ్రీల సాంస్కృతిక వెనుకబాటు తనం ప్రధానంగా శ్రీల ప్రత్యేక సమస్యయే అనేది నగ్నసత్యం.

ఇలా ఎన్నో అంశాలను ఉటంకించవచ్చును. పైన పేర్కొనిబడిన అంశాలు సోదాహరణంగా చెప్పబడినవి మాత్రమే. జాబితా సమగ్రము కాదు. సమస్య కూలం కషంగా చర్చించడానికి వీలులేదు కొద్ది సమయంలో. కాకపోతే విషయాన్ని దృఢం చేయించడం ఒకరిగింది. ఇన్ని అంశాలు శ్రీలను బాధిస్తున్న విషయాలుగా విశదీకరించబడినా శ్రీలకు వేరే సమస్యలు లేవని ఎవరైనా ఇంకా వాదించువానుకుంటే మనం చేయగలిగింది లేదు. అది వారి అమాయకత్వమన్నా కావాలి లేక అజ్ఞానమన్నా అయ్యుండాలి. ఈ రెండూ కాకపోతే వారి ఉద్దేశ్యాలు తప్పక సందేహస్పదం అయినట్లుగా ఎంచుకోవాలి.

శ్రీలకు ప్రత్యేక సమస్యలు ఉన్నాయని చెప్పినంత మాత్రాన పురుషులకు ప్రత్యేక సమస్యలు లేవని కాదు. కాగా శ్రీల ప్రత్యేక సమస్యలు బహు సంఖ్యాకం. పురుష ప్రత్యేక సమస్యలను ఖృచ్చాతిఅల్పం. అదీగాక ఇంతవరకు సమాజంపై ప్రత్యేకం సాగిస్తున్న పురుషులు, కనుక పురుషులు తామే సమాజము, సమాజమే కాదుగా వ్యవహరించారు. శ్రీలకు ప్రత్యేక సమస్యలున్నాయని గ్రహించిన ఉదార పురుషులు కొద్దిమంది. వారు శ్రీ జనాభ్యుదయానికి కృషి చేశారు. మహిళా పురోగతికి దోహదం చేశారు. అది కాదనలేని మాట; కాదనరానిమాట.

మహిళా దళాల్లో మూలంగా శ్రీలలో ప్రపంచ వ్యాప్తంగా చైతన్యం వెల్లివిరిసింది. శ్రీల సమస్యలపై దృష్టి సారించడం జరిగింది. శ్రీ శక్తిపై శ్రీలకు విశ్వాసం పెరిగింది. శ్రీలకు ప్రత్యేక సమస్యలు ఉన్నాయని గుర్తించిననాడు మహిళాభ్యుదయానికి శ్రీలు బాటలు వేసుకోగలరు. ఇక్కడ మరో మాట చెప్పాలి. ఒకవేళ శ్రీల సమస్యలు వేరే లేవని భావించినా ప్రత్యేక అధ్యయనం నిమిత్తం వేరు వేరు సమస్యలను ప్రత్యేకంగా పరిశీలించటం అవసరం. ఆ పద్ధతి ఫలప్రదం. శ్రీలకు సంబంధించిన సమస్యలను అన్నింటినీ ఒకచోట ఏర్పిక్కుస్తే అవే శ్రీ సమస్యలు అవుతాయి. శ్రీల సమస్యలను పరిష్కరించుకోటానికి శ్రీలే ముమ్మందుగా ఉద్యమించాలి.

మత ధర్మశాసనాలు: మహిళలు

మల్లాది సుబ్బమ్మ

శ్రీ విమోచన శిక్షణా కేంద్రం

9, ఎం. ఐ. జి. హెచ్. కాలనీ, మెహిదీపట్నం

హైదరాబాద్-500 028

కరపత్రం నెం. 5

ప్రతులు 1000

డిసెంబరు, 1999

రచన : మల్లాది సుబ్బమ్మ

ప్రచురణకర్త

శ్రీ విమోచన శిక్షణా కేంద్రం

మెహిదీపట్నం- హైదరాబాద్

ఫోను : 95429

మహిళోద్యమ కార్యకర్తలకు ఉచితం

వెల రు. రి.00

ప్రతులకు :

శ్రీ విమోచన శిక్షణా కేంద్రం

9, ఎం. ఐ. జి. హెచ్. కాలనీ, మెహిదీపట్నం,

హైదరాబాద్-500 028

ముద్రణ:- నాట్యకళ ప్రెస్ థైరతాబాద్, హైదరాబాద్-4

మత ధర్మశాసనాలు : మహిళలు

పూర్వ చరిత్ర :

మన మహిళల హక్కులన్నీ మన చట్టాల్లోవున్నాయి; ఇంకా మన “పొలిటికల్ సైన్సు” పుస్తకాలల్లో వున్నాయి. ఇక బాధ్యతలు అడక్కండి అవి మన బుర్రలనిండా ఉన్నాయి., అవి మన అనుభవంలో నిత్యం జరుగుతూ వున్నాయి. ఇది విస్మరించరాని పచ్చి నిజం. మతధర్మ శాసనాలను గురించి చర్చించేముందు అసలు హక్కులందే ఏమిటి? అవి ఎన్నిరకాలు వున్నాయి? వాటిలోవున్న లోపాలు ఏమిటి? అవి ఎలా సవరింపబడాలి? లేనిహక్కులకోసం ఎలా ‘డిమాండ్’ చెయ్యాలి? అనే విషయాలన్నీ స్త్రీలకు తెలియాలి అంటే వారిలో దానికి తగిన విద్యావిజ్ఞానాలు వుండాలి. ముందుగా ఎన్నిరకాల హక్కులువున్నాయో తెలియాలి. వాటిని అనుభవించగల ధైర్యస్థయిర్మాలు స్త్రీలలో వుండాలి. ఏ హక్కులైనా అనుభవించకపోతే అవి నిరుపయోగమైపోతాయి. అంటే-నశించిపోతాయి. (Dead Rights). హక్కు అన్నా, చట్టమన్నా అదొక కత్తి లాంటిది. ఆ కత్తి ఆపరేషన్ చేసి మనిషిని బ్రతికిస్తుంది. లేదా అదే కత్తి తుప్పుపట్టి రాలిపోతుంది. కనుక హక్కులు అంత విలువైనవి., బరువైనవి, అవసరమైనవి కూడా ననే అవగాహన మనలో వుండాలి.

భారత రాజ్యాంగంలో సమానత్వం అనేది మౌలిక హక్కుగా వ్రాయబడింది స్త్రీల పరిస్థితిని మెరుగుపర్చటానికి రాజ్యాంగం 14, 15 ఆర్టికల్స్ లో పొందుపరచి సమానత్వ సిద్ధాంతంవల్ల పురుషులతోపాటు స్త్రీలకు హక్కు ఇవ్వబడుతుంది. అయి- స్త్రీలలో తాము తక్కువ అనే భావం అనాదిగా వున్నది. అందువల్ల 1954 లో ప్రవేశ పెట్టబోతున్న హిందూ కోడ్ బిల్లును స్త్రీలే వ్యతిరేకించారు. ఆ బిల్లులో పితౄత్వ ఆస్తిలో వారసత్వం పురుషులకు కూడా వుండరాదనేది, హిందూ విధవల స్వాధీనంలో ఉన్న ఆస్తులకు వారు హక్కుదారులవుతారన్నది మౌలికమైన మార్పు. ఈ బిల్లు చట్టరూపం కాకుండా అనాడు హిందూ స్త్రీలంతా మూకుమ్మడిగా ప్రదర్శనలు జరిపారు. కరపత్ర స్వామిజీ ఆధ్వర్యాన వారు ప్రార్థమెంటుకు మెమోరాండాలు సమర్పించారు. అంబేద్కర్ లాంటి నాయకుల గొంతులను నొక్కిపట్టి ప్రార్థమెంటులో అలజడి రేపారు. బ్యానర్లతో ఊరేగింపులు చేశారు. నెహ్రూతో తాను పోటీచేస్తానని కరపత్రస్వామిజీ బెదిరించాడు. అలా గొప్పమెజారిటీతో అనాడు ఆ బిల్లును ఆడవారే అలా అణగత్రొక్కారు. తాము పురుషులకన్నా తక్కువ అనే భావంవల్లనే వారు తమ హక్కులను కోరడంలేదు. తరువాత 1955, 1956 సంవత్సరాలలో హిందూ కోడ్ బిల్లులో కొంతభాగాన్ని నాలుగు ముక్కలుచేసి నాలుగు శాసనాలుగా చేసింది నెహ్రూ ప్రభుత్వం.

మన చట్టాలు స్త్రీలపట్ల చూపుతున్న వైఖరి గమనిస్తే కొన్ని ప్రశ్నలు ఉదయిస్తాయి. చట్టాలు స్త్రీలకు పూర్తిస్వాయం చేస్తున్నాయా లేదా? చట్టాల వ్యాఖ్యానంలో చట్టదృష్టిలో స్త్రీ పురుష సమానత్వాన్ని అవి నిరూపిస్తున్నాయా అంటే లోపాలు కొన్నివున్నాయి. ధర్మశాస్త్ర నిర్దేశాలు, చట్ట నిర్మాతలు పూర్తిగా పురుషులు కావటం వివక్షకు ఒక కారణమైతే, తమ హక్కులగురించిన పరిజ్ఞానం స్త్రీలలో లోపించటం లేక వాటికొరకై పోరాటాలు జరపకపోవటం మరో కారణమయింది. ఏదైనా మొత్తంమీద మన పూర్వీకులైన శాస్త్రకారుల అసమానత్వ భావాల బలమే మన చట్టాలలో బీజ రూపం తాల్చివున్నాయి. ఆనాడు స్త్రీలపై వారికున్న దృష్టిదోషమే ఈనాటి శాసన కర్తలలో కాని, న్యాయశాస్త్ర నిర్దేశాల్లో కాని, న్యాయవాదుల్లో కాని ఘనీభవించి వున్నాయి. ఏ కొద్దిమందో వ్యతిరేకించినా వారి భావాలను అణచివేయటం సర్వసాధారణమయింది. అందుకు ఉదాహరణలు: 1955 లో హిందూకోడ్ బిల్లును ఎదిరించటం, తిరిగి 1988లో ముస్లిం స్త్రీల మనోవర్తి తీర్పును సనాతన ముస్లింలంతా కలిసి 'సవాల్' చేసి నిరసిస్తూ తీర్పుకు వ్యతిరేకంగా చట్టాన్ని ప్రవేశ పెట్టించటం లాంటివి అవి. ఇంత అయినా చట్టాల్లో కొన్ని మంచివి, శ్రేయస్కరమైనవి వున్నాయి. కాని అవి అనుభవించలేని అసమర్థత మన స్త్రీలలో మెండుగావుంది. కారణం-ప్రాచీనకాలపు ఆచారాలకు, సనాతన సాంప్రదాయాలకూ వారు విలువ ఇవ్వటంవల్ల వున్న హక్కులను వాడుకోలేక పోతున్నారు. ఈనాటి చట్టాలవల్ల ముఖ్యంగా రెండురకాల నష్టాలు వున్నాయి. మొదటిది స్త్రీ పురుష వివక్షను భాష్యంద్వారా న్యాయపరంగా సమర్థించడం, రెండవది మానవ హక్కులను కాలరాయడం. కనుక నిశితదృష్టితో మనచట్టాలను, వాటిలోపాలను పరిశీలించడం మన కర్తవ్యం.

“స్త్రీలు: చట్టాలు” అనే అంశాన్ని గురించి తెలియాలంటే దానికి కొంత పూర్వ రిత్ర తెలియాలి. అంటే శాసన నిర్మాణ కాలానికిముందు దేశపరిస్థితి, శాసనాలనాటి ఆచారాలు, అనుభవాల ఆవగాహనలాంటివి అందులో వున్నాయి. ఇంకా మతధర్మ శాస్త్రాల ఆధారాలు వున్నాయి. ప్రవక్తల నిర్దేశాలువున్నాయి. ఆచారాల ప్రసక్తివుంది. పురుషప్రపంచ భావన వుంది. ఇలా అనేకానేక సంస్కృతుల సమ్మేళనమే మన మత ధర్మశాసనలుగా రూపొందాయి. అందువల్ల మన దేశంలోని మహిళల హక్కులు, స్థితి గతులు వారు అనుసరించే మతంమీద ఆధారపడి వుంటాయని ముందుగా మనం గ్రహించాల్సిన విషయం. ఇక మతధర్మశాసనాల పుట్టుక మార్పులు, చేర్పులు, సవరణల గురించి ప్రస్తావించుకుందాం.

మన దేశంలో అనేక మతాలకు చెందినవారు వున్నారు. అందులో హిందూ, ముస్లిం, క్రైస్తవ, పారశీక మతాలు ముఖ్యమైనవి. మనది తాకికరాజ్యం అని చెప్పుకుంటున్నాం. నేరాలు, సుంకాలు, పన్నులు మొ॥ వాటివిషయంగా సర్వులకు శాసనాలు ఒకటిగానే వున్నాయి. అయితే వివాహం, దత్తత, సంరక్షకత్వం, వారసత్వం, మనోవర్తి, విడాకులు లాంటి అంశాలకు వేరు వేరు మతాలవారికి వేరు వేరు శాసనాలు వున్నాయి. వీటిని మతధర్మశాసనాలు అంటారు. రాజ్యాంగం 44వ అధికరణం ప్రకారం భారతీయులందరికీ వర్తించే ఒకే ఒక వ్యవహార సంహిత. (కామన్ సివిల్ కోడ్) ను ప్రభుత్వం రూపొందించాలని, కృషిచేయాలని రాజ్యాంగం స్పష్టీకరించింది. మన రిపబ్లిక్ రాజ్యస్థాపన జరిగి 30 ఏళ్లు నిండాయి. అయినా ఈ సందర్భంగా ఏ ప్రయత్నమూ జరగలేదు కారణం మైనారిటీ వర్గాల కోర్కెల, హక్కుల పరిరక్షణకు రాము బద్ధకంకణులగా వుంటున్నామని వారిని భ్రమింపజేస్తున్నట్లుగా తోస్తుంది. ఈ పరిస్థితికి దోహదకారణాలు అనేకం వున్నాయి. అల్పసంఖ్యాకులలో తగినంత పలుకుబడిగలిగిన సంస్కర్తలు లేకపోవటం, వారి మతభావాలకు విరుద్ధంగా సవరణలు తెచ్చి వారినే రెచ్చగొట్టరాదనే పాలకుల వైఖరి, అధికార పార్టీలు, ప్రతిపక్ష పార్టీలు అందరూకూడా సంస్కరణలకు పూనుకుంటే అల్పసంఖ్యాకుల ఓట్లు తమకు రావనే భయాంఘోశనలు ఇవన్నీ ఈ శోచనీయ పరిస్థితికి కారణాలు. ఇతర అభ్యుదయ దేశాలలో అలా కాదు. మతాలు వేరైనా పౌరులందరికీ వర్తించే శాసనాలలో తేడా వుండదు.

భారతదేశంలో అనేకమంది పురుషులు తమ భార్యలను గౌరవిస్తామని గొప్పగా చెప్పుకుంటూ వుంటారు., అర్థాంగులుగా పరిగణిస్తామని పొగుడుకుంటూ వుంటారు. ఇదొక ఎత్తుగడ అంటే దూషిస్తారు. ఆఖరికి చట్టాలలో కూడా పురుషులకు వున్నన్ని హక్కులు స్త్రీలకు లేవనేది నిర్వివాదాంశం. కనుక మహిళాభ్యున్నతికి కృషిచేయవలసి కున్న మహిళా కార్యకర్తలకు వివిధచట్టాలలో మన మహిళల స్థానాన్ని, వారి హక్కులను అవగాహన చేసుకోవటం అవశ్యక కర్తవ్యం.

ధర్మశాస్త్ర ప్రతిపాదితమైన హైందవ ధర్మసూత్రాలను బ్రిటిష్ పాలనలో శాసనాలద్వారా కొంత మార్పుచేయడం జరిగింది. దేశం స్వాతంత్ర్యం పొందే రాజ్యాంగం ఏర్పడ్డ పిదప భారీఎత్తున మార్పుడం జరిగింది. అలాంటి మార్పులు ఇది మతాలలో కొద్దిగామాత్రమే జరిగాయి. 1857 లో సిపాయి తిరుగుబాటు జరిగి బ్రిటిష్ ప్రభుత్వ వైఖరిలో మార్పువచ్చి వారు పట్టించుకోలేదు. విక్టోరియా రాజు : ప్రకటనలో భారత ప్రజల మతవిషయాలలో ప్రభుత్వం జోక్యం కలుగజేసుకునే లేదని ప్రకటించింది. తరువాత సంస్కరణోద్యమానికి బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం యొక్క మద్దతు మనకు లభించలేదు. కాని వారు దానిని ఏనాడూ వ్యతిరేకించలేదు. సిపా

తిరుగుబాటుకు పూర్వం అధికసంఖ్యాకులైన హిందువుల విషయంలో కొంతగా కొంత జోక్యంచేసుకున్న ఫలితంగా 1829 లో సతీసహగమన చట్టం 1856 లో విధవా వివాహ శాసనం వచ్చాయి. 19 వ శతాబ్దపు శాసనాల నిర్మాణం బ్రిటిష్ వారి పట్టుదల వల్ల జరిగింది. 'శారదా యాక్షు' (బాల్య వివాహ నిరోధశాసనం) 1929 లో వచ్చింది. ఇది కేంద్ర శాసనసభలో శారదా అనే ఒక సభ్యుని కృషివల్ల జరిగింది. తర్వాత 1946 లో వివిధ శాఖలకు చెందిన వివాహాలు అంటే ఒకే కులం, ఒకే గోత్రం, లేక ప్రవరలో జరిగినా చెల్లుతాయి అనే చట్టం వచ్చింది. అలాగే 1946 లో ఆమోదింపబడిన మనోవర్తిశాసనం అమలుజరిగింది. ఇంకా 1949 లో భిన్నమతాల, కులాల, వర్ణాలకు చెందిన వివాహం చట్టసమ్మతం చేశారు. ఇవన్నీ దేశ స్వాతంత్ర్య సముద్ధాన సమయంలో శాసనరూపం తాల్చాయి. 1947 లోని బొంబాయి విడాకులచట్టం, 1946 లోని బొంబాయి బహుభార్యాత్వ నిషేధ చట్టం, 1949 లోని మద్రాసు బహుభార్యాత్వ నిషేధం విడాకుల చట్టం 1935 భారత ప్రభుత్వ చట్టంలో నిర్దేశింపబడిన రాష్ట్ర స్వపరిపాలనా ఫలితాలు. 1936 లోని పార్శ్వ వివాహ విడాకుల చట్టం ఈ వైఖరికి నిదర్శనం. ముస్లిం స్త్రీకి విడాకుల హక్కును ప్రసాదించే చట్టం 1939 లో జరిగిందే ఈనాటికీ అమల్లోవుంది. 1956, 60, 64, 76, 78 లలో మార్పుచేయబడిన హిందూ వివాహ శాసనం, 1956 లోని హిందూ వారసత్వ శాసనం, 1956 లోని హిందూ దత్తత మనోవర్తిచట్టం, 1956 లోని హిందూ సంరక్షకత్వ శాసనం ఇవన్నీ అభ్యుదయకరమైనవి. ప్రజాభిప్రాయానికి అనుగుణంగా హిందూ శాసనాలను మార్పుటానికి మన ప్రభుత్వం వెనుకాడలేదని మనం గ్రహించవచ్చు. కాని 1872 లో క్రోడీకరింపబడిన క్రైస్తవ వివాహ శాసనంలో 1869 నాటి క్రైస్తవ విడాకుల శాసనాలలో సవరణలు జరుగకపోవడం చాలాశోచనీయం. పార్శ్వవివాహం మరియు విడాకులశాసనం 1936 లో చట్టం రూపంధరించినది. అలాగే నిలిచిపోయాయి. 1939 నాటి ముస్లింల విషయంకూడా జరిగింది. అలాగే ఒకవైపున స్వప్రయోజనపరులు, రెండవవైపున పాలకవర్గాలు ఇద్దరూ కలిసి అల్పసంఖ్యాక వర్గాల వ్యవహార శాసనాలను (Civil-laws) మార్చే విషయంలో కుట్రచేసి జోక్యం కలిగించుకోవడం లేదనేదానికి ప్రేమి ఉదాహరణలు, గీటురాళ్ళు.

ఈనాడు అమలులో ఉన్న శాసనాలలో ముఖ్యమైనవి వివాహానికి, వారసత్వానికి, దత్తతకు, మనోవర్తికి, మైనారిటీ మరియు సంరక్షకత్వానికి సంబంధించినవి. బాల్య వివాహ నిరోధశాసనం, వరకట్న నిషేధశాసనం, శిశుసత్పత్తిలో వచ్చిన మార్పులు ద్వితీయశ్రేణికి చెందినవి. వీటి ఫలితంగా స్త్రీల హోదాలో కొంత మార్పు వచ్చినమాట వాస్తవం.

ఉపోద్ఘాతం: —

భారతదేశంలో భిన్నజాతుల వారున్నారు. భిన్న భాషల వారున్నారు. విభిన్న ఆచారాలు, సంప్రదాయాలు కల ప్రజలున్నారు. ఇవన్నీ ఒక ఎత్తు, భిన్న మతాల వారి ఉనికి మరో ఎత్తు. ముఖ్యంగా నాలుగు మతాలు ఉన్నాయి. హైందవం, ఇస్లాం, క్రైస్తవం, పార్సీ ఇలా నాలుగు ముఖ్యమైన మతాల ప్రజానీకం ఈ ఉప భండంలో నివసిస్తున్నారు. మరల హైందవంలో అనేక శాఖలు. ఆద్యైతులు, ద్వైతులు, విశిష్టా ద్వైతులు, కేవలా ద్వైతులు, శుద్ధా ద్వైతులు ఇలా ఎందరో. పైగా శైవులు, వీర శైవులు, వైష్ణవులు, వీర వైష్ణవులు, శాక్తేయులు, జైనులు, బౌద్ధులు ఇలా మరెన్ని రకాల మతవాదులో! అలాగే క్రైస్తవపులో రోమను కథలికులు, ప్రొటెస్టెంట్లు పెద్ద శాఖలు. ప్రొటెస్టెంట్లలో మెథడిస్టులు, లూథరనులు, బాప్టిస్టులు, విశ్వాసులు ఇలా ఎన్నో ఉపశాఖలు దర్శనమిస్తాయి. ఇస్లాంలో సున్నీలు, షియాలు ప్రధాన శాఖలకు చెందినవారు. పార్సీల సంఖ్య బహు సస్యం. కనుక భారతదేశ పార్సీలలో పెక్కు శాఖలను పరిగణించ వలెదు.

ఇన్నిరకాల విభజనతో భారత ప్రజానీకం ఎలా సమైక్యంగా నిలబడగలదా యని ఎవరికైనా సందేహం కలుగుతుంది. ఆశోకుని కాలం నాటినుండి భారతదేశ సమైక్యతకు నిదర్శనాలు కనిపిస్తున్నా చాలాకాలం కొన్ని శతాబ్దాలు భారతజాతి అనైక్యతతో క్రుంగిపోయింది. బ్రిటిషు ప్రభుత్వ పాలన పరోక్షంగా దేశ ప్రజలలో ఐక్యతకు దోహదం చేసింది. కాగా దేశంలో ఐక్యతా భావం ఆటు పోట్లకు గురి అవుతున్నది.

శ్రీలకు సంబంధించి వేరు వేరు మతాలవారు వేరు వేరు ధర్మశాసనాలు రూపొందించుకున్నారు. ఏ మతం వారి ధర్మశాస్త్రం వారిదే. అలాగ వీర్వరచుకో డమే కాక ఆయా మతాలవారు వాటిని పోషించుకుంటూ వచ్చారు. వాటి సవరణ వ్యతిరేకిస్తూ వచ్చారు. హిందూ మతస్తులు మాత్రం కాలగతి ననుసరించి మారడ జరిగింది. వారిలో సంస్కరణోద్యమాలు విజృంభించాయి. వాటి ఫలితంగానే హైందవంలో అనేక శాసనాలు రావడం జరిగింది.

హైందవం యొక్క విస్తృతి పెద్దది. బౌద్ధులు, జైనులు, ఆర్యసమాజం వారు, బ్రహ్మ సమాజస్తులు, వీరంతా హిందూ మతస్తుల క్రిందనే పరిగణింపబడతారు. హేతువాదులు, నాస్తికులు కూడా కొన్ని పరిస్థితులలో హిందువులే. హిందూ వివాహ

శాసనం వగైరాలలో ఉన్న 'హిందువు' అనే పదానికి ఇలా అర్థంచెప్పారు. ఈ దేశంలో పుట్టి పెరిగి, లేక ఇక్కడ స్థిర నివాసము ఏర్పరచుకున్న వారందరూ శాసనాల దృష్టిలో ఒక పరిస్థితిలో హిందువులే. కేవలం హిందూ మతాన్ని అనుసరించేవారే హిందువులు కానక్కరలేదు. పై చెప్పిన అర్హత-జన్మతః కలగింది లేక స్థిర నివాసం వల్ల ఏర్పడింది ఉండి, ఇస్లాం, యూదా, క్రైస్తవ, పార్సీ మతాలకు చెందని ఏ వ్యక్తి అయినా హిందువే. అంటే ఆ నాలుగు మతాలకు చెందకుండా ఉన్న వారంతా హిందువులే. యూదులసంఖ్య అత్యల్పము. కనుక భారతదేశ పరిస్థితిని గమనించేటప్పుడు వారిని పరిగణించ నవసరము లేదు. అలా ప్రధానంగా నాలుగు మతాలు ఈ దేశంలో కనిపిస్తున్నాయి.

ఈ మతాల ధర్మశాసనాలు శ్రీల జీవితాలను శాసిస్తున్నాయి. కనుక వాటిని గురించి మనం ఆలోచించవలసి వస్తున్నది. శ్రీ జీవితానికి పరమావధి వివాహమూ, సంతానంబట్టి పొందడమూ అని మతాలవారు నిర్దేశించారు. కనుక హాదా, వివాహం, తాంపత్యజీవితం, వైధవ్యం, మనోవర్తి, విడాకులు, పునర్వివాహం, జారత్వం, సంరక్షకత్వం, దత్తత, మైనారిటీ, వారసత్వం, ఇలాంటి విషయాలలో ప్రతి మతమూ కాస్తో కూస్తో కట్టుదిట్టంగానే శాసనాలు చేసింది. అవి ఆయా మతస్తుల హోదాను నిర్ణయిస్తున్నాయి.

మతాలు పుట్టిపెరిగిన ప్రాంతాల, కాలాల స్థితిగతులు-అంటే సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక స్థితిగతులు-వాటి స్వరూప స్వభావాలపై చాలా వరకు ప్రభావం చూపిస్తాయి. పశుపాలన ప్రధాన వృత్తిగా నున్న సమాజం ఒక రకమైన మతపు పుట్టుకకు అవకాశం ఇస్తే, బానిస సమాజంలోనుండి మరో మతం జన్మ పొందుతుంది. భూమియే ప్రధాన ఉత్పత్తి సాధనంగా ఉన్న సమాజంలో మరో స్వభావం గల మతం ఉత్పన్నమవుతుంది. అలాగే వ్యాపారం బాగా చలామణీ అయ్యే సామాజిక వ్యవస్థలో నూతన మత ఆవిర్భావం జరుగుతుంది. కనుక మతాలను సమాజాలను విడదీసి చూడలేము, చూడరాదు. ఆ మతాలు ఆదేశించే నైతిక సూత్రాలను, ప్రవర్తన నియమావళులను, న్యాయ నిబంధనలను పరిశీలించేటప్పుడు ఈ అంశాన్ని గమనంలో ఉంచుకోవాలి. లేకపోతే కాలం మారినా, పరిస్థితులు వేరైనా ఏనాడో ఆ మతం ఆమోదించిన సూత్రాలనే పట్టుకొని వ్రేళ్ళాడగల ప్రమాదం ఉంది. ఈ ప్రపంచంలో ప్రతి వస్తువూ, వ్యక్తి, సమాజమూ, సామాజిక వ్యవస్థా, సంస్థాగత నిర్మాణమూ, అన్నీ మారుతున్నాయి. కాలగతి ప్రభావాన్ని అవి దాటిపోలేవు. మార్పు ప్రకృతి సిద్ధము. మార్పులేని జీవులు స్థాణువులు అవుతారు.

మనిషి ఒంటరిగా బ్రతకలేడు, బ్రతకటంలేదు. సమాజంలో బ్రతుకుతున్నాడు. అతని వంటివారు, ఆమె వంటివారు పదిమంది, వందమంది, వేలమంది కలిస్తే అది సమాజం అవుతుంది. పలువురు ఒక ప్రాంతంలో కలిసి తగాదాలు, కొట్లాటలు, స్పర్ధలు లేకుండా జీవించాలంటే పరస్పర సహనం, గౌరవం అవసరమవుతాయి. వీటిని ప్రజలు అలవరచుకోవాలంటే-వస్తుతః వారిలో సహకారభావం వుంటుంది-వారికి కొంతగా శిక్షణ, ప్రబోధం, మార్గదర్శకత్వం అవసరమవుతాయి. ఆ పనిని కొన్ని సమాజాలలో మతం చేయవూనింది. ఆ సూత్రాల సంపుటికరణమే నీతి శాస్త్రంగా, మత విధిగా అవతరించింది. ఇది మతంయొక్క ప్రయోజనకర పాత్ర.

మతాలు అత్యధికంగా పురుషులచేత స్థాపించబడినాయి. దేవుళ్ళు ఎక్కువగా పురుషులు. ప్రవక్తలు పురుషులు. పూజారులూ వారే. ఇలా పురుష ప్రధాన్యత కల సమాజంలో ఉద్భవించే మత ధర్మ శాసనాలు మగవారి పెత్తనాన్ని రూఢి చేస్తాయని అంటే తప్పులేదు. మతధర్మ శాసనాలను తీక్షణంగా పరిశీలిస్తే ఈ సత్యం గోచరమవుతుంది.

ఏ పురుషుడూ, ఏ స్త్రీ తల్లి గర్భంనుండి బయటకువచ్చేటప్పుడు ఫలాని మతపు మనిషిగా భూమి మీదకురావటంలేదు. కేవలం మనిషిగానే పుట్టుకసాగుతున్నది. మతాన్ని కులాన్ని, ఆవ్యక్తికి సమాజం అంటగడ్తున్నది. సామాజికవ్యవహారం పేరుతో ఆవ్యక్తికి ఒక రకమయిన హోదాను నిర్దేశిస్తున్నది సమాజం. ఆ వరవడిలో పెరిగిన ఆవ్యక్తి ఆ హద్దులను, పరిమితులను దాటిపోలేక నానా యాతనా పడటం తరుచు చూస్తున్నాం. తన మతస్తులంటే వల్లమాలిన అభిమానం, వేరు మతపువారంటే అసహ్యం, ద్వేషం పెంచుకోవటం చూస్తున్నాం. ఇది తర్వాత ఘర్షణలకు దారితీయటం కద్దు. మతకలహాలకు మూలం ఈ వేర్పాటు భావన యేనని గ్రహించాలి. మతధర్మ శాస్త్రాల తీరుతెన్నులను కూలంకషంగా అధ్యయనం చేయటం అవశ్య కర్తవ్యం. స్త్రీల అణచివేతను మతాలు సమర్థించాయని గ్రహిస్తే, ఆ అణచివేతను మతధర్మశాసనలు ఆమోదించాయని మనసులో ఉంచుకుంటే మతధర్మశాసన నియమాలను స్త్రీ విమోచనోద్యమకారులు విచక్షణా యుతంగా తెలిసికోవడం తప్పనిసరి.

అన్నిమతాలూ స్త్రీలను చిన్నచూపు చూచాయని తేలుతుంది. కాగా వాటిలో తరతమ భేదాలుంటాయి. ఉన్నాయి కూడాను కనుక ముఖ్యమైన మతధర్మ శాసనాలను పేర్కొని, పోల్చిచూడటం మనవిధి, కర్తవ్యంనుకూడా, కొన్నిమతాలు స్త్రీనిక్రూరంగా అణచివేస్తే, మరికొన్ని కొంచెం ఆదరణనుపాాయి. అంతేగాని ఏమతమూ పురుషాధిక్య

తాభావాన్ని అధిగమించి పోలేదు. శ్రీ పురుషుని సొత్తు. అంతగా కాదని మూర్ఖుడై ఆమె పురుషుని బానిస, కాదు కూడదని భీష్మిస్తే, అమె పురుషుని కన్నతక్కువ స్థాయికల మనిషి. ద్వితీయశ్రేణి పౌరురాలు, ఇవి మతాల ఆలోచనా రీతులు. కొన్నిమతాలే పరిణామం చెందాయని మరికొన్ని స్థాణువులుగా మారిపోయాయని గ్రహించాము. కొన్ని మతాల సూత్రాలు 3 వేల సంవత్సరాల సామజిక నియమాలయితే, మరికొన్ని 2 వేల సంవత్సరాలనాటివి. మరో మతం కేవలము సుమారు 14 వందల సంవత్సరాల చరిత్ర మాత్రమే కలిగిన్నది.

హైందవంలో శాసనాలు మారుతూవచ్చాయి 1978 దాక. ఇస్లాంలో చివరి ప్రగతి శీల పరివర్తన 1939లో జరిగింది. 1986లో వచ్చినమార్పు తిరోగమనమే కాని పురోగమనం కాదు. క్రైస్తవంలో మార్పు 1869తో ఆగిపోయింది.

ఏదయినా శ్రీల పరిస్థితిని మదింపువేసేముందు ఒక అంశాన్ని విస్మరించరాదు. ఈకాలపు శాసనాలను మాత్రం పరిగణన తోకి తీసుకొని గుణాగుణ పరిశీలన సాగాలి. లేక పోతే చారిత్రక అధ్యయనం సాగిస్తే ఊబిలో దిగిపోతాము. ఈచిన్న కరపత్రంలో దానికి చోటుఉండదు. పైగా అవసరం కూడలేదు. (వివరాలకు మల్లాది సుబ్బమ్మ “హైందవం శ్రీలు” “ఇస్లాం శ్రీలు” “క్రైస్తవం శ్రీలు” చదవండి.)

ఈ నాటి మతధర్మశాసనాలను లెక్కలోకి తీసుకొని మంచి చెడ్డలను నిర్ణయించేటప్పుడు విధిగా ఆయా మతాలు శ్రీల పట్ల ప్రదర్శించిన వైఖరిని, శ్రీలకు ప్రత్యేకంగా ఏర్పాటు చేసిన విధి నిషేధాలను సందర్భోచితంగా ఉంటుంకించక తప్పదు. అలా పేర్కొనడం న్యాయం కూడాను.

శ్రీలకు సంబంధించిన అంశాలని వేరు వేరుగా పేర్కొని వాటి తారతమ్యాలకు బేరీజు కట్టడం తప్పకుండా జరగవలసిన పని. దానిని తరువాత వచ్చే అధ్యాయాలలో నిర్వహించ ప్రయత్నిద్దాం.

2. హోదా

ఒక్కొక్క మతం ఒక ప్రత్యేక పద్ధతిలో శ్రీల హోదాను నిర్ణయించిందని ఘనం మున్ముందుగా చెప్పుకున్నాం. కాగా అమతం లోనే విభిన్న భావాలు చోటుచేసు పన్నట్లు కన్పిస్తుంది. ఏమతమూ కాస్తోకూస్తో మారక తప్పదు! కనుక ఒకానొకప్పుడు ఓరస్సర విరుద్ధమైన భావాలు దర్శన మిస్తాయి. వాటి కాల నిర్ణయం చేసు కొని అన్య యం చేసుకోవటం అవశ్య కర్తవ్యం.

హైందవం

పని పాటలు చేయటంలో చాలాగా, ఆలోచన చెప్పేటప్పుడు మంత్రివలె, ఓర్వీలో భూమినిపోలి, భర్తకు ఆహారం పెట్టేటప్పుడు తల్లితో సమానంగా, శయనంలో రంభకు దీటుగా, పనులను చేస్తూ ఆమె ఉంటే ఆమెను కులధర్మపత్ని అనిగౌరవించారు హైందువులు. ఇదంతా మంచిగానే కన్పిస్తుంది కదూ? పాపం! పురుషుడు తనకు ఉన్నకోరికలను అన్నీ ఇందులో చెప్పాడు. తన స్వవిషయం ఎంతగా ఆలోచించాడు! ఆమె సంగతి అతనికి ఆక్కరలేదు?

హిందూ మతం మాతృత్వాన్ని కొనియాడింది. తల్లిని గౌరవించింది. అంటే సంతాన లబ్ధి కోసమే ఆమె జీవించాలని ఆర్థం సూరిస్తున్నది. అందుకే పిల్లలులేని స్త్రీని 'గొడ్డాలు' అనిపేరు పెట్టి ఆమెను తక్కువచూపు చూసింది.

భర్తయెంత దుర్మార్గుడయినా, శీలరహితుడయినా అతని సేవచేయమని ఆదేశించింది హైందవం. పాతివ్రత్యం దొడ్డ గుణమని ఎలుగెత్తించాటింది. అలాంటి స్త్రీని 'పతివ్రత' అనిపేరు పెట్టి గొప్పగా చిత్రించింది.

శారీరకంగా భార్యాభర్తలు వేరు అయినా మానసికంగా వారు ఇరువురు ఒక వ్యక్తిగాకావడమే హిందూ ధర్మ లక్ష్యమని మన వారు పొగుడు కుంటున్నారు. అంటే స్త్రీని మరొకవ్యక్తిగా చూచి ఆమె యొక్క సహకారాన్ని అర్థించటం కాదు. వైవాహిక జీవితరధానికి రెండు. చక్రాలు. ఒకటి భర్త. రెండవది భార్య. ఒక చక్రం మాత్రమే కదులుతూంది. రెండవది కదలదు. బండి ఆ చక్రాన్ని ఈడ్చుకొని పోతుంది. అంటే భర్త అనేచక్రం ముందుకుపోతూవుంటే భార్యఅనే చక్రం వెంటబడిపోతుంది. భర్త స్వతంత్రంగా ఆలోచించి వ్యవహరిస్తాడు. భార్యఅతన్ని అనుసరించాలి. ఇదీ ఆలోచన!

స్త్రీలకు వ్యక్తివ్యతిరేకత ఉందికాని అది వారి 'స్త్రీత్వం' ముందు తల వంచాలని మరీ యొకమాట. అంటే స్త్రీకి ఆత్మగౌరవం ఉండవచ్చుకాని అది కుటుంబంలో తాదాత్మ్యం కావాలని ఊదోద్ధ. స్త్రీని అస్వతంత్రంగా చిత్రించాడు మనువు. చివరకు ధర్మ నిర్వహణలో కూడా ఆమె పతిని అనుసరించాల్సిందే. స్త్రీని హీనంగా, నీచంగా పేర్కొన్న పుట్టాలు ఎన్నో ఉన్నాయి. వీటిని పురుషులు కనిగా చెప్పిన మాటలని చెప్పి త్రోసిపారేస్తామా? మనువు. స్త్రీలను దయతో చూడమని మరొక చోటచెప్పాడు. పెంపుడు

పశువులను దయగా చూచి పచ్చి గడ్డి వేయకపోతే పాలివ్వదు కదా! అలాగే శ్రీనిమంచిగా చూచి చాకిరీ చేయించుకోవటం యుక్తమని సలహా చెప్పాడు మనువు. అలా చేయకపోతే కుటుంబంలో శాంతిఉండదని ఆయనకు తెలుసు. అందుకని ఆమెకు 'గృహ లక్ష్మి' అనే బిరుదు ఇచ్చి పనిపాటలు చెయించుకోవటం తెలివి కలవారి లక్షణంగా తయారయింది. రుగ్వేద కాలంలో శ్రీలపరిస్థితి కొంతమెరుగుగా వుండేది. తరువాత అది షీణించింది. భౌద్ధంలో కొంతగా కొంత మంచిమార్పు వచ్చింది. తరువాత రెండు వేల సంవత్సరాలనుండి ఆమెహోదా పూర్తిగా దిగజారిపోయింది. మధ్యయుగంలో ఆస్తి హక్కు విషయంలో మాత్రం ప్రగతి, తరిమ్య అంశాలలో హీనంగావుండేది. బ్రిటిషు యుగం సగం పడేవరకు అలాగే ఉంది. తరువాత కొంత శ్రీకి అనుకులంగా మార్పు వచ్చింది. ఇప్పుడు అమలులోఉన్న శాసనాల ప్రకారము - చాలవరకు. శ్రీపురుషునితో సమాన హోదాను అనుభవించగలదు, ఆ హోదా ఆమెకు లభ్యమవుతున్నదా లేదా అనేది మరోవిషయం.

ఇస్లాం

ప్రవక్త మహమ్మదు శ్రీలను రెండవ రకపు మనుష్యులుగా పరిగణించాడు, "పురుషులు శ్రీలకు సంరక్షకులు, అధికారులు" అని సృష్టికరించాడు. ధర్మం ప్రకారం శ్రీపురుషులకు సమానమైన హక్కులున్నా "పురుషులకు శ్రీలపైకొంత ఆధిక్యతకలదు" అని చెప్పాడు. భార్యను పోషించేవాడు భర్తకు అతనిది కుటుంబంలో పైచేయి. శ్రీలు సర్వదా పురుషుల సంరక్షణలో ఉండ వలసిన వారేనని ఖురాన్ ప్రవచనం. ఎంతసేపూ, మౌలికంగా, పురుషులపరంగానే ఆలోచించాడు మహమ్మదు. కాగా ఆనాటి సమాజంలో ఆమె కున్న హోదా కన్న ఎక్కువ హోదాను ప్రతిపాదించిన మాట వాస్తవమే. వివాహం శ్రీపురుషుల 'పవిత్రమైన ఒడంబడిక' అనిచెప్పింది ఇస్లాం. కాని ఏక పక్షంగా భర్తకు ప్రత్యేక హక్కులను ప్రసాదించింది. బ్రిటిషువారి కాలంలో 1939లో శ్రీకి కొన్ని సౌకర్యాలు శాసన పరంగా వచ్చాయి. 1986లో కేంద్ర ప్రభుత్వం సనాతనులకు తల ఒగ్గడంతో తిరోగమనం ప్రారంభమయింది. శాసన పరంగా చూస్తే ఆమెకు సమానత్వం ప్రాప్తించలేదు. ముందు వచ్చే ఆధ్యాయంలో ఈ అంశాన్ని సోదాహరణంగా గమనించవచ్చు.

క్రైస్తవం:-

సృష్టి క్రమంలో జంతువుల తరువాత శ్రీ సృష్టి చేయబడింది. మొదటి శ్రీ

పురుషుడైన ఆదాము ప్రక్కటెముక నుండి పుట్టినది. ఆమె నారి. నరుని నుండి పుట్టి నది. భార్య పురుషుని ఆస్తి. శ్రీ పురుషుని మహిమ అయి వున్నది. శ్రీ పురుషుని కొరకే గాని, పురుషుడు శ్రీ కొరకు సృజింపబడలేదు. దేవుని ఆజ్ఞను కాదని వృక్ష ఫలమును ఆదాము హవ్యలు తింటే శ్రీకి శాపాలు ఇచ్చాడు యెహోవా. 'నీకు గర్భ వేదన కలుగును' అని అన్నాడు. 'నీ భర్త నిన్ను ఏలును' అని శాసించాడు. పాత నిబంధనలో పురుషుని ఆస్తిని, జంతువులను పేర్కొంటూ శ్రీని కూడా జాబితాలో చేర్చి వాటిని ఇతరులు ఆశించరాదని కట్టడి చేసింది పాత నిబంధన. శ్రీని నిరసిస్తూ చెప్పిన మాటలు కోకొల్లలు. తల్లిని 'మహిళా' అని సంబోధించి ఏసు మహిళలను న్యూనత పరిచాడు. పౌలు భావాలు మరీ ఘోరం. శ్రీకి శిరస్సు పురుషుడట! సంఘంలో శ్రీ మాట్లాడటం అవమానమట! సంఘం క్రీస్తునకు లోబడినట్లుగా భార్యలు కూడ ప్రతి విషయంలో తమ పురుషులకు లోబడవలెనట! మత గురువులు శ్రీని అతి హీనంగా పరిగణించారు. శ్రీని ఎంతో దుర్మార్గులగా చిత్రించారు. పాత నిబంధన కాలంలో శ్రీ తండ్రి యొక్క ఆస్తి, భర్తయొక్క ఆస్తి. కొన్నాళ్ళు శ్రీని బానిసగా చూచింది యూదా మతం. తరువాత క్రైస్తవం ఆమెను రెండవ రకపు జీవిగా చేసింది. శ్రీల అణచివేత విషయంగా రూపం మారింది కాని దృక్పథం మారలేదు. పురుషాధి పత్యానికి పట్టం కట్టింది క్రైస్తవం. ఈనాటి శాసనాలు ఆ స్థితిని పెద్దగా మెరుగు పరచలేదు. శ్రీల ప్రగతి 1869లో ఆగిపోయింది. ఏ బ్రిటిషు సమాజాన్ని చూచి క్రైస్తవ శాసనాలు రూపొందాయో ఆ బ్రిటిషు సమాజం మారి తన శాసనాలు మార్పు కున్నా మన దేశంలోని క్రైస్తవ సమాజం మాత్రం మారలేదు. మరే ప్రయత్నాలు చేయటం లేదు.

పార్శ్వమతం:-

పార్శ్వ సమాజంలో శ్రీల యెడ కొంతగా కొంత గౌరవభావం ఉంటున్నది మరీ అల్ప సంఖ్యాకుల మతం కావడం, కేవలం శక్తి సామర్థ్యాల వల్ల చుట్టూవున్న సమాజంలో స్థానం సంపాదించుకోవలసి ఉండడం వల్ల శ్రీ పురుషులు శ్రమించి పని చేయవలసి వచ్చింది. దాంతో వారు విద్యను అభ్యసించారు. శ్రీలు కూడా విద్యావంతులు కావడం తటస్థించింది; ఉద్యోగాలు చేయవలసిన అవసరం కలిగింది. అందు వలన భారతదేశంలోని పార్శ్వలు తమ మతధర్మ శాసనానను తతిమ్మా వారికన్నా మున్ముందుగా సవరించుకున్నారు. ఆధునిక ప్రపంచపు పోకడతో జీవితాలను సమ

న్వయం చేసుకోడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. పురాతన పార్శ్వ మతంలో శ్రీల హోదా ఎలా ఉన్నా ఈనాడు పార్శ్వ సమాజంలో శ్రీల హోదా చాలా వరకు తృప్తికరంగా ఉన్నట్లే ఎంచుకోవచ్చును. అంతవరకు అది ప్రగతి క్రింద మనం పరిగణించవచ్చు.

3. వివాహం

మత ధర్మ శాస్త్రాలలో మతాలవారీగా వివాహాన్ని గురించి చర్చించేటపుడు ఈ దిగువ అంశాలను మనస్సులో ఉంచుకోవలసి ఉంటుంది:-

- (i) బహు భార్యాత్వం   (ii) వివాహ సర్వభావం
- (iii) వివాహ విధానం   (iv) వయః పరిమితి
- (v) వివాహాన్ని రిజిస్టరు చేయటం.

(i) బహు భార్యాత్వం:-

ప్రాచీనం:- బౌద్ధాన్ని రాష్ట్ర శాసనసభ హిందువులలో బహు భార్యాత్వాన్ని నిషేధిస్తూ 1946లో బిల్లును ఆమోదించింది. అలాగే ఆనాటి ఉమ్మడి మద్రాసు రాష్ట్రం నిషేధ శాసనాన్ని 1949లో రూపొందించింది. సౌరాష్ట్ర ప్రభుత్వం 1950లో శాసనం చేయించింది. ఆయా తేదీల వరకు ఆయా ప్రాంతాలలోను, తరువాత 1955 వరకు భారతదేశంలోని తత్తిమ్మా ప్రాంతాలలోను హిందువులు బహు భార్యాత్వాన్ని సాచించవచ్చును. అంటే సిద్ధాంత రీత్యా వారు వేలమంది భార్యలను కలిగి ఉండవచ్చు సన్నమాట. 1955 నుండి ఏక భర్తృత్వ, ఏక పత్నీత్వ వివాహ విధానం అమలులోకి వచ్చింది. భార్య ఉండగా విడాకులు లేక ఏ హిందూ పురుషుడైనా మరొక శ్రీని వివాహ మాడితే అతనిపై భార్య క్రిమినలు కేసుపెట్టి అతనిని జైలుకు పంపవచ్చును.

ఇస్లాం:- ముస్లిం మతానుసారం ముస్లిం పురుషుడు ఏక కాలంలో నలుగురు భార్యలను కలిగి ఉండవచ్చును. మహమ్మదు ప్రవక్త అలాగని శాసించాడు; కాగా అందరిని సమదృష్టితో, సమైక్య భావనతో చూడవలయునని ఆయన ప్రబోధించిన మాట నిజమే. కాని ఏ పురుషునికి అది సాధ్యమవుతుంది. అసాధ్యాలను ఆశించడం అవివేకం కాదా? పైగా పురుషుడు 'తలాక్' అనే పదాన్ని మూడుసార్లు ఒక్క బిగిని ఉచ్చరించి, భార్య ఇష్టాయిష్టాలతో నిమిత్తం లేకుండా, ఆమెను త్యజించవచ్చును. అప్పుడు ఆమె స్థానాన్ని అతడు, మరొక శ్రీని వివాహమాడుట ద్వారా, భర్తీ చేసుకొనవచ్చును. అలా ఒకే సమయంలో నలుగురిని మించిన సంఖ్యలో అతనికి భార్యలుండరాదన్న నియమం

మాన్ని పాటిస్తూనే ముసల్మాను పురుషుడు పెక్కుమంది స్త్రీలను వివాహమాడుతూ విడాకులిస్తూ అనేకమంది స్త్రీలతో సంపర్కం పెట్టుకోవచ్చును. ఇది స్త్రీ పురుష సమానత్వ సిద్ధాంతానికి వ్యతిరేకం. స్త్రీని కేవలం భోగ వస్తువుగా పరిగణించడానికి ఉపకరిస్తుంది. ఇది గర్వనీయం. నిందార్హం. శ్మశింపరాని పద్ధతి. ముస్లింలా ముస్లిం పురుషులకు అక్రమమైన అధికారాలను ఇస్తున్నదనే దానికి ఈ బహుభార్యాత్వ విధానమే నిదర్శనం.

కైన్సవం:-

కైన్సవ శాసనం ప్రకారం ఏక భర్తృత్వం ఏక పత్నీత్వంగానే వివాహం ఉండాలి. విడాకులు తీసుకొనకుండా స్త్రీ కాని, పురుషుడు కాని మరియొక పురుషుని లేక స్త్రీని వివాహమాడరాదు. అలా చేసుకుంటే తరువాతి వివాహం చెల్లదు. పైగా వివాహమాడిన వ్యక్తి శిక్షకు లోబడటం జరుగుతుంది.

పార్శ్వమతం:-

1938 శాసనం ప్రకారం భార్య బ్రతికియుండగా భర్త, పతి జీవించియుండగా పత్ని మరియొకరిని వివాహమాడటం నేరం. ఆ రెండవ పెండ్లి లాప్రకారం చెల్లదు

(ii) వివాహ స్వభావం:-

హైందవం:- హిందూమత దృష్టిలో వివాహం పవిత్ర కార్యం. ధర్మార్థకామ మోక్ష సాధనకోసం స్త్రీపురుషులు వివాహమాడుతారు. దేవ రుణం తీర్చటానికి, పితృ రుణం తీర్చడానికి సంతానం అవసరం. సంతానం కోసం వివాహం తప్పనిసరి. సంతానానికి ప్రాముఖ్యత హెచ్చు. కనుక భార్య గొడ్డాలు అయితే ఆంధ్రప్రాంతంలో పురుషుడు మరియొక స్త్రీని భార్యగా స్వీకరించేవాడు. ఇది 1949 కి పూర్వం నాటి మాట. ఇప్పుడు సంతానం కలుగలేదనే కారణం మీద భార్యను త్యజించి పునర్వివాహం చేసుకోటానికి శాసనం సమ్మతించదు.

ఇస్లాం:-

ముసల్మాను మత ప్రకారం వివాహం కేవలం ఐహికం. ఈ లోకానికి సంబంధించినది. స్త్రీపురుషులు ఆనందంగా జీవించే నిమిత్తం వివాహమాడతారు. ఇక్కడ సుఖ ప్రాప్తికి, ఆనంద లబ్ధికి ప్రాధాన్యత హెచ్చు. సంబంధం ఇరువురి ఇష్టంపై ఆధారపడుతుంది. అది ఒడంబడిక వల్ల ఏర్పడుతుంది. కాగా ఆ ఒడంబడికకు విశేష

ప్రాధాన్యత ఇస్తారు. సంతానానికి సక్రమ స్థాయిని ఇవ్వటం, ఉద్యోగాలను అదుపులో పెట్టు కోవటం వీటికి వివాహ వ్యవస్థ సాధనం. ఇస్లాం బ్రహ్మచర్యాన్ని ప్రోత్సహించదు. వృద్ధులు, సంతానోత్పాదన శక్తి లేనివారు కూడా వివాహమాడవచ్చును. ఈ వివాహంలో లైంగికానందానికి ప్రాముఖ్యత హెచ్చుగా కన్పిస్తుంది.

క్రైస్తవం

జాతర్య నివారణ కోసం వివాహమాడవచ్చని పౌలు చెప్పినాడు. వివాహం ఆనంద ప్రాప్తికోసమని, జీవిత సంపూర్ణత్వం కోసమని చెప్పలేదు. పైగా బ్రహ్మచర్యాన్ని ఉత్తమమైనదిగా పొగిడింది తొలినాటి క్రైస్తవం. సంతానప్రాప్తిమీద, దైవపూజమీద నొక్కుగా కన్పడుతున్నది. శ్రీ పురుషులమధ్య పరస్పర విశ్వాసం, సన్నిహితత్వం, మేధోపరమైన ఉద్యోగ పరమైన సంయోగం, లైంగికానందం వీటికి ప్రాధాన్యత తక్కువగా ఉన్నట్లు కన్పడుచున్నది. క్రైస్తవులు దేవునిపేర, ఏసుపేర ప్రమాణాలు చెయ్యాలి వివాహ సమయంలో. దీనినిబట్టి మత ప్రాధాన్యత బహిర్గత మవుతున్నది.

పార్శ్వ పద్ధతి:-

వివాహం మతగురువుచేత రిజిష్టరు చేయబడుతుంది. తద్వారా మత ప్రాధాన్యత నోటుచేసుకుంటున్నది. 'ఆశీర్వాద్' అనే పేరుగల వివాహ విధానాన్ని మత గురువు పాటిస్తాడు. అంటే దైవభావన, దాస్యభావన ఇందులో ఇమిడి ఉన్నాయన్నమాట. ఇది 1936 పార్శ్వ వివాహం మరియు విడాకుల శాసనం ఏర్పరచిన పద్ధతి.

(iii) వివాహ విధానం:-

హైందవం:- ఒకనాడు హిందువులలోని ద్విజులలో-బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య వర్ణాలలో-కన్యాదానం, పాణిగ్రహణం, సప్తపది విధిగా ఉండాలని పద్ధతి ఉండేది. ద్విజేతరులలో ఎక్కువగా ఆచారంపై నొక్కు ఉండేది. కన్యాదానం అంటే తండ్రి కన్యను వరునికి దత్తం చేస్తాడన్నమాట. మహాత్మా గాంధీ కన్యాదానాన్ని నిరసించాడు. బ్రాహ్మణ్యంలో 'నీవు నామాట వినుము' అని సప్తపదిలో నీవు "బలంకోసం, ఆహారంకోసం, సంతానం కోసం, సఖ్యతకోసం ఇలా ఏడింటికోసం ఏడు అడుగులు నాతో వేయుము' అని వరుడు వధువును కోరతాడు. ఇది పురుష ప్రాధాన్యత కల తంతు. కొన్ని కులాలలో సప్తపది కూడా లేదు.

మాంగల్యధారణ అనార్య సంప్రదాయం. తాళికట్టే పద్ధతి పదకొండవ శతాబ్దిలో స్కాంధ పురాణంలో మనకు దర్శనమిస్తుంది. మెల్లిగా ఈ పద్ధతి తెలుగు వారిలో అన్ని కులాలలోకి ప్రాకింది. తాళి లేనిపెళ్ళి సక్రమం కాదనే దాకా వెళ్ళారు కొందరు పండితులు. అది సరికాదు. 1955 వివాహ శాసనం ఆ పరిస్థితిని మార్చింది. వధూవరులలో ఏ ఒకరి ఆచారం ప్రకారమైనా తంతుప్రకారమైనా వివాహం జరుగవచ్చును. అయితే అలాంటి ఆచారంలో సప్తపది ఉంటే విధిగా ఏడు అడుగులు వేయవలసి ఉంటుంది. ఏడవ అడుగు వేస్తేగాని పెండ్లి అయినట్లు లెక్కకాదు, సప్తపదిని పాటించ దలుచుకోకపోతే ఆ ప్రశ్న ఉదయించదు. హేతవాదులు, అజ్ఞేయ వాదులు (దేవుడు ఉన్నాడో లేడో మనకు తెలియదు అనేవారు) నాస్తికులు శాసనం ప్రకారం హిందువులుగా పరిగణింపబడినా వారు ఈ మత తంతును అనుసరించనక్కర లేదు. వారి ఆచారం ప్రకారం దండల పెళ్ళి చేసుకోవచ్చును. అలాంటి పెళ్ళి చెల్లదని తీర్పులు ఇంకా వుట్టలేదు. కాని, అవసరంవస్తే హేతువాదులు దండల పెళ్ళి తమ ఆచార మని రుజువు చేసుకోవాలి. హిందూ మతస్తులకు ఆ బాధలేదు. ఇది సంపూర్ణమైన వివక్ష. ఇది సమర్థనీయం కాదు.

ఇస్లాం:-

పెద్దల సమావేశంలో 'నాయబ్' (మతగురువు) పెండ్లికూతురు తరపున 'వలీ' ఎవరో నిర్ణయిస్తాడు. అతనిని ఇద్దరు సాక్షులతో పెండ్లికూమార్తె ఇంటిలోకి వెళ్లి ఆమెతో 'ఇన్నిరూపాయల మహరుతో ఫలానా అబ్బాయిని వివాహమాడుటకు నీకు ఇష్టమేనా' అని అడగమని ఆదేశిస్తాడు. 'వలీ' సాక్షులతో ఇంట్లోకి వెళ్లి ఆమెను అడుగుతాడు. సాధారణంగా ఆమె బురఖాలో ఉంటుంది. 'హా' అని ఆమె అన్నా లేక మౌనంగా ఊరుకున్నా ఆమె అంగీకరించినట్లే. సర్వసామాన్యంగా వలీ ఆమె మేనమామయో, లేక పినతండ్రీయో, లేక సోదరుడో అయిఉంటాడు. కనుక ఆమె గొంతును గుర్తుపట్టాడని లేక ఆమెకు ముసుగులో ఉన్నా గుర్తిస్తాడని అంచనా. 'వలీ' సాక్షులతో తిరిగి వచ్చి సరుడు కూర్చోనియున్న సభలో 'నాయబ్'కు 'ఆమె అంగీకరించింది' అని చెప్తాడు. అంత నాయబ్ ఖరాన్ పఠించి రిజిష్టరులో వరునిచేత, వలీచేత దస్కతులు చేయిస్తాడు. తను దస్కతు చేస్తాడు. దాంతో లా ప్రకారం పెండ్లి అయిపోయినట్లే.

క్రైస్తవం:-

క్రైస్తవులలో పెండ్లిని మతగురువు లేక వివాహాల రిజిస్ట్రారు చేయిస్తారు. రిజిష్టరులో దస్కతులు చేయించుకుంటారు వధూవరులచేత. భారతీయ క్రైస్తవులలో

“భగవంతుని సమక్షంలో, ఏనుప్రభు పేర నిన్ను నాభార్యగా/నాభర్తగా శాసనం ప్రకారం స్వీకరిస్తున్నాను” అని ప్రమాణం చేయిస్తాడు మతగురువు. రిజిష్ట్రారు అయితే “నేను ఫలానా తామెను, ఇతనిని భార్యగా, భర్తగా శాసనం ప్రకారం స్వీకరిస్తున్నాను గమనించండి” అని ఎలుగెత్తి చాచేటట్లు చేస్తాడు. వధూవరులలో ఏ ఒక్కరు లేక ఇరువురు క్రైస్తవులయినా క్రైస్తవ వివాహ శాసనం వర్తిస్తుంది. కాగా ఇరువురు భారతీయ క్రైస్తవులు (మతం స్వీకరించిన క్రైస్తవుల సంతానం లేక మతం స్వీకరించిన క్రైస్తవులు) అయితే 1872 భారతీయ క్రైస్తవ వివాహ శాసనపు రీవ భాగం వర్తిస్తుంది.

హార్మీల తంతు:-

‘ఆశీర్వాద్’ అనేమత తంతు జరిగిన తరువాత మతగురువు వివాహాన్ని రిజిస్టరు చేసి వధూవరుల దస్కతులు, సాక్షుల సంతకాలలో ఉన్న ధృవపత్రాన్ని ప్రభుత్వంచేత నియమింపబడిన వివాహం రిజిస్ట్రారుకు పంపుతాడు.

(iv) వివాహ వయఃపరిమితి.

హైదరాబాద్:- ఈనాటి హిందూ వివాహ శాసనం క్రింద వరునికి 21 సంవత్సరాలు నిండాలి, వధువుకు 18 సంవత్సరాలు వయస్సు పూర్తికావాలి. బాల్య వివాహ శాసనం క్రింద కూడా అలాగే (1978 నవరణ తర్వాత) వయః పరిమితి నిర్దేశించబడినది. కాగా చిన్న పిల్లల పెళ్ళి చెల్లదని ప్రకటించలేదు. అయితే వధువుకు 18 సంవత్సరాలు నిండకముందే వివాహమైన పరిస్థితిలో ఆమెకు 15 సంవత్సరములు నిండిన తదుపరి 15 సంవత్సరములు నిండేలోగా, ఆమెకు శోభనం అయినా కాక పోయినా ఆమె నాకి వివాహ బంధం వద్దని ప్రకటించి పెండ్లిరద్దు చేయించుకోవచ్చును. (సెక్షను 13(2)iv హిందూవివాహ శాసనం 1955). బాల్యవివాహం చేయించినవారికి, చేసుకున్న వరునికి, అతని తల్లిదండ్రులకు శిక్షలు ప్రకటించారు కాని పెండ్లి చెల్లదనే ప్రకటన చట్టబద్ధంగా చేయనందున బాల్య వివాహాలు విరివిగా సాగుతున్నాయి. సంస్కరణ పయ్య అయింది చాలా వరకు.

వేదకాలంలో రజస్వలానంతర వివాహాలు జరిగేవి. క్రి.పూ. 4వ శతాబ్దంనుండి అడవిల్లలకు చిన్నతనంలోనే పెండ్లి చేయాలనే వాదన ప్రారంభమయింది. ఎనిమిది ఏండ్లు నిండేలోగా పెండ్లి చేయటానికి తాపత్రయ పడ్డారు. ఆపద్దతులే ఇప్పటికీ కొన్ని కులాల వారిలో సాగుతుండటం శోచనీయం.

ఇస్తాం :-

1978లో సవరింపబడిన బాల్య వివాహ నిషేధ శాసనం ముసల్మానులకు కూడా వర్తిస్తుంది. దాని ప్రకారం 21 సంవత్సరములు నిండని వరుడు, 18సంవత్సరములు నిండని వధువు వివాహమాడరాదు. 1929లో శాసనం పుట్టినపుడు వరునికి 18 సం॥ నిండాలని, వధువుకు 14 సంవత్సరాలు నిండాలని నిర్దేశింపబడింది. ముసల్మానుల ప్రకారం 15 సంవత్సరములు నిండితే అతడు లేక ఆమె మేజరు అయినట్లు లెక్క కాని ఇండియాను మెజారిటీ ఆక్టు ప్రకారం 18సం॥ నిండాలి కాగా వివాహం, మహర్, విడాకులు ఈమూటి విషయంలో 15సం॥ దాటిన స్త్రీ పురుషులు మేజర్ల క్రింద లెక్క. ఇదంతా 1978కి పూర్వం పరిస్థితి. ముసల్మాను స్త్రీకి 15 సంవత్సరాలు నిండక ముందు వివాహమయితే, ఆమెకు 18 సం॥ వయస్సు నిండేలోగా భర్తతో ఆమె దాంపత్య జీవితం గడపని పరిస్థితిలో మాత్రమే ఆమె ఆ వివాహాన్ని కాదని రద్దు చేయించుకోగలదు. కాగా మైనరుగా ఉన్నపుడు జరిగిన వివాహం చెల్లదని ఎక్కడా వ్రాయలేదు.

క్రైస్తవం :-

భారతీయ క్రైస్తవులలో వరునికి 21 సం॥లు వధువుకు 18 సం॥ నిండి ఉండాలి. (సెక్షను 80 భారత క్రైస్తవ వివాహ శాసనం 1872) ఇతర క్రైస్తవుల యితే ఇరువురికి 21 సంవత్సరాలు నిండాలి. లేనియేడల తండ్రి లేక ఇతర సంరక్షకుని అనుమతి కావాలి (సెక్షను 19 మరియు సెక్షను 3లో 'మైనరు' నిర్వచనం.)

పార్శ్వ వివాహం :-

ఇరువురికి 21 సంవత్సరాలకు తక్కువ కాకుండా వయస్సు వుండాలి. 21 సంవత్సరాలకు తగ్గితే తండ్రి లేక సంరక్షకుని అనుమతి కావాలి. అలా అనుమతి లేని వివాహం చెల్లనేరదు. (సెక్షను 3 సి) పార్శ్వ వివాహం మరియు విడాకుల చట్టం 1938) అయితే ఏ పరిస్థితులోనూ వ్యాజ్యంనాటికి వరునికి 18 సంవత్సరములు లేక వధువుకు 14 సం॥ నిండక పోతే ఆ పెండ్లినికాని ఆపెండ్లి వల్ల ఉనికి కలిగిన ఒప్పందాన్ని కాని ఏకీర్ణ అమలు పరచరాదని సెక్షను 33లో (పార్శ్వవివాహం మరియు విడాకుల చట్టం 1938) స్పష్టీకరించబడినది.

వివాహాన్ని రిజిష్టరు చేయటం

ప్రాంధనం :-

హిందూ వివాహ శాసనపు పరిధిలోకి వచ్చే వివాహాలను విధిగా రిజిష్టరు చేసుకోనక్కరలేదు. కాగా ఇష్టమున్న వారు బుద్ధి పూర్వకంగా రిజిష్టరు చేయించుకో

వచ్చును. (సెక్షను 8 హిందూ వివాహ శాసనం 1955) చాలా మంది విదేశాలకు వెళ్ళేవారు, లేకగా రుజువు కావాలని కోరి సాక్షి సాధకాన్ని ఆశించేవారు పెండ్లిని రిజిష్టరు చేసుకొని రిజిస్ట్రారు సర్టిఫికేట్టు పొందుతున్నారు. పెండ్లి పత్రిక, పథావరుల ప్రమాణ పత్రాలు, తండ్రి తల్లి యొక్క ప్రమాణ పత్రం దాఖలుచేసి, ఫీజుచెల్లించి సాక్షులను తీసుకెళ్ళి రిజిష్టరులో దస్కతు చేస్తే ఆ వివాహం రిజిష్టరు అవుతుంది.

ఇస్లాం

'నికా' రిజిష్టరులో పెండ్లి జరిగినట్లు నమోదు అవుతుంది. వరుడు దస్కతు చేస్తాడు. వధువు తరపున 'వలీ' (సాధారణంగా మేనమామ, పినతండ్రి లేక సోదరుడు) సంతకం చేస్తాడు. 'నాయబ్', పెండ్లి చేయించిన మత గురువు, కూడా దస్కతు పెట్టాడు. ఆ రిజిష్టరులో వరుని పేరు చిరునామా, వధువు పేరు చిరునామా. మహార్ మొత్తం, 'హిబా' (వరుడు వధువుకు బహుమతిగా ఇచ్చేది) వ్రాస్తారు. ఆ రిజిష్టరు నాయబ్ వద్ద ఉంటుంది.

క్రైస్తవం

క్రైస్తవ వివాహాన్ని ప్రభుత్వం నుండి లై సెన్సు పొందిన మత గురువుకాని లేక ప్రభుత్వం చేత నియమింపబడిన వివాహ రిజిస్ట్రారుకాని, లేక ఇతర మత గురువు కాని చేయించవచ్చును. లై సెన్సు పొందిన మత గురువు తన వద్దనున్న రిజిష్టరులో వివాహాన్ని నమోదు చేస్తాడు. లై సెన్సు పొందని మత గురువు తన రిజిష్టరులో పెండ్లిని గురించి వ్రాసి పథావరులచేతను, ఇద్దరు సాక్షులచేతను దస్కతు చేయించి తను సంతకం చేయగలడు. తదుపరి తన ధృవ పత్రంతో నెల రోజులలోగా ప్రభుత్వం చేత నియమింపబడిన వివాహాల రిజిస్ట్రారుకు పంపాలెను, (సెక్షను 34)

పార్సీలు

పీరి వివాహం విధిగా మత గురువు యొక్క రిజిష్టరులో నమోదు కావాలి.

4. దాంపత్య జీవితం

హిందవం

హిందూ మతానుసారం భార్య పతివ్రతగా సంచరించాలి. భర్తకు విధేయురాలుగా ఉండాలి భర్త శ్రేయస్సు కోసం తన జీవితాన్ని యావత్తు ధారపోయాలి. అణగి యుండటం, సర్వకు పోవటం, విధి నిర్వహణ ఆమె లక్షణాలు విధిక్రింద వివాహాన్ని నిర్ధారించి, వైవాహిక జీవితంలో పాతివ్రత్యం పేరుతో హిందూ స్త్రీ యొక్క వ్యక్తి

త్యాన్ని చివిమివేసింది. హిందూ సమాజం ఈ పాతివ్రత్య భావన హిందూ స్త్రీల నర నూరు జీవించి పోయింది. అందువలన వారు ఆత్మ స్వరూప సందర్శనం చేసుకోలేని స్థితిలో ఉన్నారు. భార్య విధిగా తల్లి కావలసిందే లేకపోతే ఆమె తన బాధ్యతను నిర్వర్తించలేనట్లే లేక్క సంతానం కోసం అలమటించి చక్కని కాపురాన్ని నాశనం చేసుకునే పురుషులు అనంతంగా ఉన్నారు. ఇక భార్యలను వారు పెట్టే రంపపు కోతకు అవధులు లేవు. భార్య తను మనః ధన ప్రాణాలకు భర్త అధిపతి. ఆమె ఉద్యోగినియై, భర్త నిరుద్యోగి అయితే అతడే కుటుంబానికి పెత్తందారు, అతడే కుటుంబ ధనాన్ని ఆమె సంపాదనను వెచ్చించటానికి అర్హత కల వ్యక్తి. ఆమె బయటి ప్రపంచంలో ఎంత ప్రయోజకురాలయినా ఇంట్లో ఆమె ప్రతిపత్తి చాలా హీనంగా వుంటుంది. సంతానాన్ని ఎంత మందిని కనాలో, ఎప్పుడు సంతానాన్ని పొందాలో, ఎలాంటి సంతానాన్ని (మగపిల్ల వానినా ఆడపిల్లనా?) కనాలో భర్తే నిర్ణయిస్తాడు. ఆమెకు ఆ విషయంగా నిర్ణయంచేసే హక్కులేదు. తనకు శారీరక దౌర్బల్యం ఉన్నా, మానసికంగా మాత కాగలస్థితి లేకున్నా ఆమె శిశువును కనాల్సిందే. గర్భస్రావం చేయించుకునే హక్కు ఆమెకు లేదు. ఆమె శరీరం అతనిది. అతడు బీజ ప్రాప్తి చేసేవాడు. ఆమె జ్ఞేతం. అతనికి ఫలం కావాలి. అతడు యజమాని; ఆమె అతని బానిస. ఈమాటలు వింటూనికి ఎబ్బెట్టుగా ఉంటాయి. 'ఇది నిజమా' అని విస్తుపోతారు చాలామంది స్త్రీలు. ఇవి దరహం మీద చెప్పేమాటలు అందరికీ వర్తించక పోవచ్చును. కాని సమాజం మొత్తాన్ని దర్శిస్తే ఇవి నిజాలని తేలుతుంది. ఇక నిజంగా జరిగిన కథ. భార్య ఒక పట్టణంలో ఉద్యోగం చేస్తున్నది. ఆమె జీతం భర్త జీతంకన్నా పెద్దది. అతడు ఆమెను ఉద్యోగం రాజీనామా చేసి తను ఉద్యోగం చేసే ఊరికి వచ్చి కేవలం గృహిణిగా కాపురం చేయమన్నాడు. ఆమె రానన్నది. కాపురానికి పొమ్మనమని (RESTITUTION of Conjugal Rights) ఉత్తరువులమ్మని కోర్టువారిని అర్థించాడు. పైకోర్టు అతనికి అనుకూలంగా తీర్పునిచ్చింది. మరొక పైకోర్టు ఇలాంటి పరిస్థితులలోనే భర్తకు వ్యతిరేకంగా తీర్పు ఇచ్చింది. కుటుంబ శ్రేయస్సు దృష్ట్యా ఆమె ఉద్యోగం చేయటం అవసరమైతే ఆమె రాజీనామా ఇచ్చి అతని ఇంటిలో అతనితో పాటు శాశ్వతంగా అవిచ్చిన్నంగా కాపురం చేయనవసరం లేదని సుప్రీంకోర్టు మరో కేసులో తీర్పు ఇచ్చింది. న్యాయస్థానాల తీర్పులు ఎలా ఉంటున్నాయో తెలియ జెప్పేందుకు వీటిని ఉటంకించటం జరిగింది. దాంపత్య జీవితంలో భర్తదే పైచేయి అనేది నిర్దిష్టాదాంశం. భార్యలపై అత్యాచారాలు విరివిగా హిందువులలో సాగడం హిందూ సమాజపు సంస్కృతికి చిహ్నం. హిందూ భార్య వ్యక్తిత్వంలేని ఆటబొమ్మగా మనుగడ సాగించడం శోచనీయం. 'లా' ప్రకారం ఆమె ఆస్తిపై ఆమెకే హక్కు. కాని ఆ హక్కును ఆమె అనుభవించడం లేదు; అనుభవించనియరు భర్త, అతని తరపువారు. ఆమె అస్వతంత్రంగా వుంటుంది.

ఇస్తాం:—

మత గ్రంథమైన ఖుర్ఆన్‌లో శ్రీతో గౌరవప్రదంగా సంసారం చెయ్యమని పురుషునికి మహమ్మదు ప్రవక్త చెప్పాడు. ఆమెను కరుణతో చూడకపోతే దాంపత్య జీవితంలో సుఖ ప్రాప్తి ఉండదని మహమ్మదుకు తెలుసు. ఎవడైనా పురుషుడు తన భార్యకు దూరంగా ఉంటానని ప్రమాణం చేసినా అతడు నాలుగు మాసాలలోగా దాంపత్య జీవితం మరల ప్రారంభించవచ్చని చెప్పాడు మహమ్మదు. (సురా ఆల్ బఖర్ 2: 224, 225). తైంగిక జీవితానికి ప్రాముఖ్యతను ఇచ్చాడు. 'జీ' (గారు) అని భార్యను గౌరవంగా పిలుస్తారు ముసల్మానులు. ఉన్నంతలో ఆమెకు అన్న పానాదులకు లోపం లేకుండా చూస్తారు. కాకపోతే ఆమె సంచార స్వాతంత్ర్యంపై ఆంక్షలు పెడతారు. అతడు ఏక కాలంలో నలుగురు శ్రీలను భార్యలుగా చేసుకుని కులక వచ్చును. కాని ఆమెకు ఒకడే భర్త. అంటే అందరూ నలుగురు భార్యలను వివాహమాడుతున్నారని కాదు. ఆ హక్కు పురుషునికి ఉన్నది. ఎప్పుడు సవతి ఇంట్లోకి వస్తుందో అని భార్య వణికిపోతుంది. దాంపత్య జీవితంలో భార్య బాధ్యతలు, విధులు ఇలా ఉన్నాయి. "వివాహం అయినప్పటినుండి భార్య భర్తయెడ విశ్వాసంతో ప్రవర్తించవలయును. ఆమె ఆరోగ్యానికి, సభ్యతకు భంగం లేకుండా ఆమె సహేతుకమైన సమయాల్లో, ప్రదేశాలలో భర్తకు తన తైంగిక సాంగత్యాన్ని అందించవలెను. విడాకులు ఇవ్వబడిన తరువాత తేక భర్త మరణానంతరం ఆమె 'ఇద్దతు' గడువును పాటించవలెను. భర్తయొక్క సహేతుకమయిన ఆజ్ఞలను పాటించవలెను. సహేతుకమయిన కారణం ఉంటే తప్ప భర్త ఎచ్చట కాపురం ఉంటే అచ్చట కాపురముండవలెను. లేక భర్త వెన్నెంటి పోవలెను. భార్యయొక్క సంచార స్వాతంత్ర్యాన్ని, భర్త సహేతుకమైన అదుపులో ఉంచవచ్చును." ముస్లిం భార్యకు హక్కులు లేకపోలేదు. ఆమె తనకు నిర్ణయింపబడిన మహరును చెల్లించమని భర్తను కోరవచ్చును. తన పోషణ బాధ్యతను స్వీకరించమని భర్తను కోరవచ్చును. తనకూ తన భర్తకూ అలాయిదాగా ఒక గది వాడుకకు కావలెనని ఆమె కోరుకోవచ్చును. ప్రతి శుక్రవారం తన తల్లిదండ్రులను చూడవచ్చును, లేక వారు వచ్చి ఆమెను చూచి పోవచ్చును. దగ్గర బంధువులు సంవత్సరానికి ఒకసారి వచ్చి ఆమెను చూడవచ్చు లేక ఆమె వెళ్ళి రావచ్చు. పూర్వపు భర్త వల్లి కలిగిన సంతానం సహేతుకమయిన వ్యవధిలో వస్తూ, పోతూ ఉండవచ్చు. తన సవతులతో సమానంగా అన్ని విషయాలలో ఆమె తన భర్త సాంగత్యాన్ని, భర్త ఆదరాన్ని పొందడానికి అర్హురాలు. పెండ్లినాడు ఆమె మకికొన్ని షరతులను పెండ్లి ఒప్పందంలో చేర్చించుకోవచ్చును. ఇది పరస్పర సమ్మతిమీద జరిగే పని. భర్త గౌరవప్రదమయిన జీవితాన్ని గడపాలనీ, మతం మారరాదనీ,

ఆమె మైనారిటీ దళలో భర్త ఆమె పుట్టించుకోకాపురముండాలని, తప్పు లేకుండా ఆమెను భర్త కొట్టరాదని, తగాదావస్తే ఆమె విడాకులివ్వగల అధికారం తనకుండాలని ఇలాంటివి ఆ షరతులు.

మహిళను వదులుకోమని ఆర్డరులు అడవిడ్డలు క్రొత్త కోడలుపై ఒత్తిడిచేస్తారు. పాపం! ఆమె చేయగలిగింది ఏమీలేదు. ఆమె మహిళను వదులుకున్నట్లు దస్కతు పెట్టుంది. ఆకాస్త రక్షణ ఆమెకు పోతుంది. మహిళ వెంటనే చెల్లించాల్సి వస్తుందని భయపడాల్సిన భర్తకు ఆకాస్త బెదురు పోతుంది. ఆమె రెక్కలు లేని పక్షిలా జీవిస్తుంది. గట్టిగా మాట్లాడితే ఏకపక్షంగా అతడు ఆమెకే తలాక్ ఇస్తాడేమో. తన హక్కుల ప్రసక్తి తెస్తే సవతిని తెస్తాడేమో! ముస్లిం మహిళ ఇలా భీతహరిణీక్షణం అయి మనుగడ సాగిస్తున్న విషయం మనకు తెలియనిది కాదు.

కైన్సవం:-

దాంపత్య జీవితంలో భర్త భార్యను కరుణతో చూస్తాడు. దయతో సంచరిస్తాడు. కాని మౌలికంగా తన పెత్తనాన్ని వదులుకోడు పురుషుడు. కేధలిక్కుల దృష్టిలో పెళ్ళి పిల్లలను కనడానికి, మానవ జీవితాన్ని పవిత్రం చేసుకోవడానికి మాత్రమే ఉద్దేశం బడింది. తరువాత సంస్కారవాదులు వివాహంలో స్నేహసంబంధానికి విలువ ఇచ్చారు. బ్రహ్మచర్యం కన్నా గృహసాశ్రమం గొప్పదని ప్రకటించారు. సమాజ ప్రయోజనాలకోసం వ్యక్తిగత వాంఛలను వదులుకోమని ప్రచారంచేశారు పూర్వీకులు. వివాహ సంబంధాన్ని త్రెంచటానికి వీలు లేదని ఒకనాడు భావించారు. తరువాత ప్రేమకు, ఆనందానికి ప్రాముఖ్యత వచ్చింది. మనసులు కలియనివోట విడాకులు తీసుకోమన్నది ప్రోచేస్తెంటుశాఖ. విడాకులు పొందడానికి కైన్సవ స్త్రీకి అవకాశాలు ఇంచుమించుగా లేనట్లే. కనుక ఆమె కేవలం భర్తమంచితనం మీద ఆధారపడి బ్రతక వలసిందే. భర్త దుర్మార్గుడయితే ఆమె జీవితం విషదభరితంగా వుంటుంది

పార్శ్విలు:

వీరి కుటుంబ జీవితంలో పెద్దగా వదిదుడుకులు ఉన్నట్లు దాఖలాలు కనిపించవు లేదు.

5. వెధవత్వం

ప్రాందవం:- ఒకనాడు హిందూ సమాజంలో విధవలను భర్తల చితులపై సతీసదహనం చేసేవారు. దానికి 'సతీసహగమనము' పెద్ద పేరు పెట్టారు. రాజారామమోహన్ రాయ్ ప్రోద్బలంతో బ్రిటుషు ప్రభుత్వం 1829 సతీసహగమన నిషేధాసనాన్ని చేసి

ఆదురాచారాన్ని మాన్పించింది. 1856లో విధవావివాహ శాసనంబ్వారా ఆమె పునర్వివాహానికి అవకాశం కల్పించింది. విధవలు నికృష్ట జీవితాన్ని గడిపేవారు. ముందన శిరస్సులై జీవించారు. అడ్డాకలితో కృశించారు. పుట్టింట లేక అత్తింట దాసీలుగా మనుగడ సాగించారు. విధవా వివాహానికి అవకాశం ఇస్తూ శాసనం ఉన్నా వితంతువులను పెండ్లాడటానికి చాలామంది ఈ నాటికి ముందుకురారు. కందుకూరి వీరేశలింగంగారితో మొదలయిన వితంతు వివాహ సంస్కరణ సుమారు వంద సంవత్సరాల క్రింద ప్రారంభమయినా పరిపూర్ణత పొందలేదు. వితంతువులను పెండ్లాడటానికి భార్యలను పోగొట్టుకున్నవారు సైతం ఇచ్చగించటం లేదు. ఇది హిందూ సంస్కృతి వారసత్వ ఫలితం.

ఇస్లాం :

భర్త చనిపోయిన తరువాత 'ఇద్దతు' గడువుదాకా ఆగి ముస్లింస్త్రీ పునర్వివాహానికి సిద్ధంకావచ్చును. ఆమెను వివాహమాడటానికి సంకోచంలేదు. ముస్లిం సమాజంలో 'వైధవ్యం' అనే గర్వ్యానీయ దశ ముస్లిం స్త్రీకి లేదు. ఆమెను కురూపిని చేయరు. ఆమె మామూలు మగనాలివలె జీవితం సాగించవచ్చును. అలంకార రహితంగా, జీవచ్ఛవం వలె ఆమె జీవించనవసరం లేదు. ఈ విషయంలో ముసల్మానుల మతం హైందవం కన్న గొప్పది.

క్రైస్తవం :

“భర్తగలస్త్రీ అతడు బ్రతికియున్నంతవరకే ధర్మశాస్త్రం వలన అతనికి బద్ధురాలుగాని, భర్త చనిపోయినయెడల భర్త విషయమైన ధర్మశాస్త్రంనుండి ఆమెవిడుదల పొందును. కాబట్టి భర్త బ్రతికియుండగా వేరొక పురుషుడు చేరినయెడల వ్యభిచారిణి యనబడునుగాని, భర్త చనిపోయినయెడల ఆమె ధర్మశాస్త్రంనుండి విడుదల పొందెను గనుక వేరొక పురుషుని వివాహం చేసుకొనినను వ్యభిచారిణి కాకపోవును.” (రోమా 7:1-4) ఈ సందర్భంగా వితంతు వివాహానికి సమ్మతించిన క్రైస్తవం హిందూమతంకన్న మెరుగు.

హిందూ సమాజం :

భర్త చనిపోయిన స్త్రీ పునర్వివాహం చేసుకోవచ్చును. భర్త జీవించిఉండగా భార్య, భార్య బ్రతికిఉన్నప్పుడు భర్త వివాహం రద్దని ప్రకటించినప్పుడు లేక విడాకులు పొందినప్పుడు తప్ప ఇతరత్రా పునర్వివాహం చేసుకోరాదని సెక్షను 4 (1936 యాక్టు) చెప్తున్నది. అంటే వితంతు వివాహం చట్ట సమ్మతమన్నమాట.

6. విడాకులు

సమాజంలో స్త్రీ స్వేచ్ఛకు నిదర్శనం ఆమె వ్యక్తిత్వ వికాసస్థాయి. అలాగే ఊటుంబంలో స్త్రీవ్యక్తిత్వ వికాసానికి లక్షణం ఏమంటే అవసరమైనపుడు ఆమె విడాకులను పొంద గలగడమే. ఇలా అన్నంతమాత్రాన అందరు స్త్రీలను విడాకులు పొందమని సలహా ఇవ్వటం కాదు. దుర్బర జీవితం నుండి బయట పడటానికి అవకాశం ఉండాలంటున్నాం. అంతవరకే. దానిని సహృదయంతో అర్థంచేసుకోవాలి.

హైందవం.

హిందూ వివాహశాసనం 1955లో వచ్చింది. 1960, 1964, 1976, 1978 సంవత్సరాలలో మార్పుచెందింది. సవరణలకు లోనయింది. చాలవరకు మెరుగయ్యింది. ఇంకా ఒకటి రెండు లోపాలు లేకపోలేదు.

(A) రద్దు: విడాకులు.

ఈదిగువ పరిస్థితుల్లో పెండ్లి రద్దు అయినట్లుగా ఎంచుకోవలెనని పిటిషను పెట్టవచ్చును (సెక్షను 12)

(i) రెస్పాండెంటు నవుంసకత్వం వల్ల దాంపత్యజీవితం ప్రారంభం కానపుడు:

(ii) (a) పెండ్లినాటికి చిత్తచాంచల్యం కలిగి ఉండుట,

(b) పెండ్లికి సమ్మతి ఇవ్వకలిగి ఉన్నా. మానసిక రుగ్మత యొక్క తీవ్రత వలన, వ్యాప్తివలన వివాహమాడటానికి అనర్హుడు మరియు సంతానం పొందటానికి అనర్హుడు అయినప్పుడు;

(c) ఉన్మాదము, మూర్ఛ రోగములకు తరుచుగా లోనవుతున్నపుడు,

(iii) పెండ్లికి పిటిషనరు యొక్క సమ్మతిని మోసవిధంగా కాని, బలవంతంగా గాని పొందినప్పుడు. (మోసం, బలవంతం ఆగిపోయిన తరువాత, సంవత్సరంలోగా పిటిషను పెట్టాలి లేక తరువాత బుద్ధిపూర్వకంగా కాపురం చేసేలోగా)

(iv) పెండ్లినాటికి రెస్పాండెంటు పిటిషనరు ద్వారాగాక ఇతరుల వల్ల గర్భం ధరించినప్పుడు. (పెండ్లినాటికి పిటిషనరుకు ఈ విషయం తెలియదని) శాసనానికి పూర్వం వివాహం జరిగి ఉంటే శాసనం వచ్చిన తరువాతి సం॥లోగా లేక వివాహం శాసనం తర్వాత (తే18/3/55) అయితే పెండ్లి అయిన 3 సం॥ లోగా పిటిషను దాఖలు అయిందని, పిటిషనరు సమ్మతితో తైరిగిక సంవర్స 9 జరగలేదని, కోర్టువారు తృప్తిపడినప్పుడే

ఈ కారణం అమలులోకివస్తుంది, భార్యా భర్తలిరువురిలో ఎవరైనా రెండవవారి నడతకు సంబంధించి ఈ దిగువ కారణాలలో దేనినైనా పేర్కొని పిటిషనుద్వారా వివాహపు రద్దును కోరవచ్చును :-

(i) తన భర్త లేక తన భార్య కాకుండా మరి ఒక వ్యక్తితో బుద్ధిపూర్వకంగా తైంగిక సంపర్కం నెరపుట;

(ii) హింసించుట;

(iii) పిటిషను పెట్టేనాటికి మున్నుండుగా రెండు సంవత్సరాలు పిటిషనుదను వదలి పెట్టుట, (అంటే సహేతుకమయిన కారణం లేకుండాను, పిటిషనరు అభిప్రాయానికి వ్యతిరేకంగాను జరిగితే)

(iv) ఇతర మతంను స్వీకరించి హిందువుగా చలామణి కాకపోవుట,

(v) రెస్పాండెంటు యొక్క మనశ్శాంచల్యం, మానసిక రుగ్మతల తీవ్రత వ్యాప్తి మరి ఎక్కువై రెస్పాండెంటుతో పిటిషనరు కాపురంచేయకుండుట సహేతుకం అయినప్పుడు; సూచన:- మానసికవ్యాధి. మనస్సు వికసించక పోవటం లేక మానసిక వికాసం ఆగి పోవటం, మానసిక చర్యలలో క్రమం లోపించటం, లేక విచిన్నవ్యక్తిత్వం (SCHZOPHRENIA) లాంటి ఏమానసిక బలహీనత అయినా మానసిక రుగ్మత క్రిందికి వస్తుంది.

మానసిక చర్యలలో క్రమంలోపించటం :- అవిచిన్నమైన మానసిక ఆశక్తతవల్ల ఉత్పన్నమయి దాడిచేసే తీవ్రమనస్తత్వమూ, తదనుగుణమైన నడత, బాధ్యతా రాహిత్య ప్రవర్తన.

(VI) వైద్యానికి లొంగని తీవ్రమయిన కుష్టువ్యాధితో రెస్పాండెంటు బాధపడుట;

(VII) ఇతరులకు సంక్రమించే సుఖ వ్యాధులను కలిగియుండుట;

(VIII) ఏదో మతంలోనో, గోసాయిలలోనో లేక మతసంఘంలోనో చేరి ప్రపంచం నుండి సన్యాసం పుచ్చుకొనుట;

(IX) వరుసగా ఏడు సంవత్సరాలు ఎక్కడ ఉన్నదీ తెలియక పోవటం;

(X) కోర్టుద్వారా ఇరువురు విడిగా ఉండటానికి ఉత్తరువులు పొందిన తర్వాత సంవత్సర కాలాన్ని మించి ఇరువురు కలిసి కాపురం చేయనప్పుడు;

(XI) కాపురానికి పొమ్మనమనే ఉత్తరువును కోర్టుద్వారా పొందిన రెస్పాండెంటు ఒక సంవత్సరం పైగా కోర్టు ఉత్తరువును అమలు పరచనప్పుడు; (వదిలి పెట్టుటలో బుద్ధి

పూర్వకంగా పిటిషనరును నిరాచరణ చేయడం కూడా వస్తుంది.

భార్యమాత్రమే విడాకులు కోరతగిన సన్నివేశాలు :

(i) భర్త ఈ శాసనం రాకపూర్వం మరియొక స్త్రీని వివాహమాడితే లేక ఆలా వివాహమాడినస్త్రీ పిటిషనరు పెద్దైనాటికి బ్రతికి ఉన్నట్లయితే (పిటిషనరు వివాహం శాసనానికి పూర్వం జరిగితేనే ఇది వర్తిస్తుంది).

షరా:- పిటిషను పెద్దైనాటికి ఆ రెండవ భార్య జీవించి ఉండాలి.

(ii) పిటిషనరుతో రెస్పాండెంటు వివాహ మయిన దరిమిలా భర్త మానభంగమూ, పురుషసంపర్కమూ లేక వశ సంపర్కమూ దోషములుగా కలిసి ప్రవర్తించినట్లయితే,

(iii) హిందూ దత్తత మరియు మనోవర్తిశాసనము (1956) క్రిందగాని లేక క్రిమినలు ప్రొసీజరు కోడ్ (1973) లేక క్రిమినల్ ప్రొసీజరుకోడ్ (1898) క్రింద పిటిషనరుకు మనోవర్తి ఇవ్వబడిన పక్షంలో ఆ ఉత్తరువు పుట్టిన సంవత్సరం లేక పై కాలంలో పిటిషనరు రెస్పాండెంటు కలిసి కాపురం చేయకుండుట,

(iv) భార్యకు పదిహేను సంవత్సరాలు నిండకమునుపే ఆమె వివాహం రెస్పాండెంటుతో జరిగినపుడు ఆమెకు 18 సం॥ నిండేలోగా (ఆమెకు శోభనం జరిగినా జరుగక పోయినా) ఆమె ఈ వివాహాన్ని తిరస్కరించితే.

షరా:- పార్టీల వివాహం 1976 సవరణ చట్టానికి ముందు జరిగినా లేక తరువాత జరిగినా ఈ క్లాజు వర్తిస్తుంది. (సెక్షను 13)

ఈ దిగువ పరిస్థితులలో ఉభయుల సమ్మతిమీద విడాకులు పొందవచ్చును.

(i) పిటిషను పెద్దైనాటికి సంవత్సరం లేక సంవత్సరం పైగా పార్టీలు విడిగా ఉన్నట్లయితే,

(ii) వారు ఇద్దరూ కలిసి జీవించలేక పోయినట్లయితే

(iii) వివాహం రద్దు చేయించుకోవడానికి ఇద్దరూ పరస్పరం అంగీకరించుట.

ఈ శాసనం ఇంత వెసులుబాటుగా ఉన్నా వివాహ రథం కుంటుపడిందని కొద్దువారు అభిప్రాయ పడితే విడాకులిచ్చే సౌకర్యం దీనిలో లేదు.

ఇస్లాం:

భార్య ఈ దిగువ పరిస్థితుల్లో ఏది సంభవించినా విడాకులు కోరవచ్చును:

(i) నాలుగు సంవత్సరాల కాలం భర్త జాడ తెలియక పోవటం;

- (ii) రెండు సంవత్సరాల కాలం ఆమెను పోషించక పోవటం లేక పోషించే విషయంలో నిర్లక్ష్య వైఖరి ప్రదర్శించటం;
- (iii) భార్యకు 15 సం॥ నిండేలోగా వివాహమయితే ఆమెకు 18 సం॥ నిండేలోగా-భార్యాభర్తలు తైంగిక సాహచర్యం నెరవనిచో—ఆమెవివాహాన్ని తృణీకరిస్తే;
- (iv) భర్తకు ఏడు సంవత్సరాలు కాని అంతకు పైగా కాని శిక్ష పడినచో;
- (v) మూడు సంవత్సరాల కాలము భర్తభార్యతో సంసారం చేయనిచో;
- (vi) పెండ్లినాటికి నపుంసకుడై పిదపను పెండ్లినాటికి నపుంసకుడుగా ఉంటే;
- (vii) రెండు సంవత్సరాల కాలం పిచ్చివాడుగా ఉంటే లేక కుష్టు లేక సుఖవ్యాధి వల్ల బాధపడుతుంటే;
- (viii) ఆమెను క్రూరంగా హింసిస్తుంటే;
- (ix) ముస్లిం శాస్త్ర ప్రకారం వివాహపు రద్దుకు అవకాశం ఇచ్చే ఏ ఇతర కారణమైనా ఉంటే (భార్యపై భర్త వ్యభిచార ఆరోపణ చేసినపుడు, ఖులా, ముఖారత్, తలాఖ్-ఇ-తత్ఖిజ్ ల ఒప్పుదం ప్రకారం ఏర్పాటు ఉన్నపుడు) భార్యను క్రూరంగా హింసించటం అంటే:-
- (I) ఆమెను శారీరకంగా హింసించటం, శారీరక హింస లేక పోయినా భర్త తన దుర్మార్గపు నడత వల్ల ఆమె జీవితాన్ని దుఃఖ భూయిష్టం చేయటం;
- (II) చెడ్డ పేరుగల స్త్రీలతో సహవాసం లేక అవకీర్తి పాలయ్యే జీవితం గడపటం;
- (III) ఆమె ఆస్తిని విక్రయాదులు చేయటం లేక దానిపై ఆమెకున్న 'లా' ప్రకారపు హక్కులను ఆమెను అనుభవించ నీయక పోవటం;
- (IV) ఆమెను అవేసితికర జీవితం గడపమని బలవంతం చేయటానికి ప్రయత్నించటం;
- (V) ఆమె మతాన్ని ఆమె అనుసరించటానికి, ఆచరించటానికి అటంక పరచటం;
- (VI) అతనికి ఒకరి కన్నా ఎక్కువ మంది భార్యలుంటే, ఖుర్ఆన్ ఆదేశాలకు భిన్నంగా, అందరిని సమదృష్టితో చూడ లేక పోవటం; [2వ సెక్షను 1939 సం॥ ఆక్టు] ఈశాసనం ముస్లిం స్త్రీల పరిస్థితిని మెరుగుపర్చింది. కాని పరస్పర సమ్మితిపై విడాకులు అనే అంశం ఇందులో లేదు. అలాగే వివాహ రథం కుంటుపడిందని కోర్టువారికి తోస్తే విడాకులివ్వాలని లేదు. ఆధునిక ప్రపంచంతో సరితూగటం లేదు. ఈశాసనం.

త్రైస్తవం:—

1889లో విడాకుల శాసనం పుట్టింది. ఈ శాసనం ప్రకారం ఇరు పార్టీలలో ఎవరో ఒకరు త్రైస్తవ మతానికి చెంది ఉండాలి. అలాకాక ప్రత్యేక వివాహ శాసనం క్రింద వివాహం కానివారికి మాత్రమే చెల్లుతుంది అని వ్రాయాలి.

(2) ఇందులో శ్రీ పురుష వివక్ష ఉంది. భార్య వ్యభిచరించినదనే కారణాన భర్త విడాకులు కోరవచ్చును. కాని భార్యకు ఇబ్బందులు అధికం. ఆమెకు విడాకులు కావాలంటే ఆమె రెండు కారణాలను సూచించి రుజువుచేయాలి.

(i) భర్త మతం మార్చుకొని మరొక శ్రీని వివాహమాడుట;

(ii) వ్యభిచారమే కాక కూడని దగ్గరి బంధువులతో వ్యభిచారం;

(iii) భర్తకల శ్రీని ద్వితీయ వివాహం + వ్యభిచారం;

(iv) మరియొక శ్రీతో వివాహం + వ్యభిచారం

(v) మానసంగం, ఏకలింగ సంస్కారం లేక జంతువుతో సంస్కారము;

(vi) వ్యభిచారం + భార్యయెడల క్రూరత్వం;

(vii) వ్యభిచారం + సహేతుకమైన కారణం లేకుండా 2 సం॥లు కాని పైన కాని విడనాడుట;

పార్టీల విషయం:—

విడాకుల శాసనం 1936లో పుట్టింది. భార్యా భర్తల మధ్య లైంగిక సంపర్కం సహజమైన కారణాలవల్ల అసాధ్యమయితే పెండ్లిని రద్దు అయినట్లుగా కోర్టు భావించాలి. అయితే పార్టీలలో ఎవరో ఒకరు పీడితను పెట్టాలి. (సెక్షను 30)

ఏడు సంవత్సరముల నుండి ప్రతివాది జాడ తెలియక పోవటం రుజువుయితే వివాహం రద్దు చేస్తుంది కోర్టు. (సెక్షను 31)

ఈ క్రింది పరిస్థితుల్లో ఏది ఉన్నా విడాకులకోసం ఎవరైనా కోరవచ్చును:—

(i) పెండ్లి అయిన సంవత్సరం లోగా ప్రతివాది బుద్ధి పూర్వకంగా పునస్సంధానం చేసుకోక పోవటం.

(ii) పెండ్లినాడు చిత్త చంచల్యానికి లోనయి దావా నాటికి కూడా ప్రతివాది అలాగే ఉండటం; (ఈ దావా 3 సం॥లోగా దాఖలు కావాలి. పెండ్లి అప్పుడు వానికి ఈ విషయం తెలిసి ఉండరాదు.)

(iii) వివాహం నాటికి ప్రతివాది మరెవరి వలననో గర్భం భరించి ఉండటం; (i ఈ విషయం వానికి పెండ్లినాటికి తెలియకుండుట + పెండ్లి అయిన 2సం॥లోగా దావా వేయాలి + ఈ విషయం తెలిసిన తరువాత వాది ప్రతివాదుల మధ్య లైంగిక సంపర్కం లేకుండుట ఉన్నపుడే ఈ కారణం ఉపకరిస్తుంది.)

(iv) వివాహమయిన దతిమిలా ప్రతివాది వ్యభిచారం, లేక మరియొక స్త్రీని వివాహ మాడటం లేక మానభంగం, అసహజమైన నేరం చేస్తే; (ఈ దావా విషయం తెలిసిన 2సం॥లోగా వేయాలి.)

(v) వానికి తీవ్రమయిన ఘాత కలుగజేయడం లేక వానికి సుఖ వ్యాధిని అంటించడం లేక ప్రతివాది పురుషుడయినచో భార్యను వ్యభిచారము చేయమని బలవంతం చేయడం; (దావా 2సం॥లోగా వేయాలి.)

(vi) ప్రతివాదికి 7 సం॥ కాని ఎక్కువగాని శిక్షపడి అనుభవిస్తుంటే (ప్రతివాది 1 సం॥ అనుభవించిన తరువాత దావా వేయాలి)

(vii) పార్టీలు విడిగా ఉండటానికి కోర్టు ఉత్తరువు చేసిన దరిమిలా 3సం॥లు కాని పైకాలం కాని వారు సంసార జీవితం ప్రారంభించక పోవడం;

(viii) కాపురానికి పొమ్మనమని కోర్టు ఉత్తరువు ఇచ్చి 1 సం॥ లేక పైకాలం అయినా కోర్టు ఉత్తరువులను ప్రతివాది పాటించక పోవటం;

(ix) ప్రతివాది వాదిని కనీసం 3సం॥ పోషించక వదలివేయటం;

(x) పార్టీ మతాన్ని వదలిపెట్టటం;

ఇందులో పరస్పర సమ్మతిపై కాని, కోర్టువారికియుక్తమని తోచినప్పుడు కాని వివాకులు ఇచ్చే ప్రసక్తి లేదు.

వివాకులు పొందే తీరు

ప్రాందవం :- సబ్ కోర్టులో పిటిషను ద్వారా పరిహారం పొందవచ్చును.

ఇస్లాం :- దావా వేయాలి. జాప్యం చాల జరుగుతుంది.

క్రైస్తవం :- (1) వివాకుల కోసం జిల్లా జడ్జి కోర్టులో దరఖాస్తు పెట్టుకోవాలి.

(II) జిల్లా కోర్టు ఉత్తరువును ప్రాకోర్టు ధృవపరచాలి.

(III) ప్రాకోర్టులో ఇద్దరు న్యాయమూర్తులు ధర్మాసనంలో కూర్చొని తీర్పు చెప్పాలి.

(ముగ్గురు జడ్జిలున్న కోర్టులో ముగ్గురు జడ్జిలు) ధృవీకరించాలి. (సెక్షను 17)

ఇది ఆలస్యానికి కారణ భూతం అవుతుంది.

(IV) కాపురమునకు రమ్మనే ఉత్తరువును పొంది, ఆ ఉత్తరువును ఆమోదించి లోబడని వ్యక్తిపై అన్నిటి జప్తుచేయుట ద్వారా అమలు జరుపుటకు హక్కున్నది. ఈబలవంతం ఆధునిక న్యాయ సూత్రాలకు వ్యతిరేకం.

(V) భార్యతో వ్యభిచరించిన వాని నుండి భర్త నష్ట పరిహారం పొందవచ్చు. భార్య నేహం భర్తది అనే ఆటవిక సూత్ర ఫలితమిది. ఇలా ఎన్నో జతర లోపాలు ఉన్నాయి ఈ శాసనంలో.

పార్టీ సంఘం

పరిహారానికి దావా వెయ్యాలి. ఇది పూర్తిగా పరిష్కారం అవ్వాలంటే 16 సం॥ పడుతుంది. ఈలోగా పార్టీలు ఇద్దరు ముదుసలులు అవుతారు.

7. పునర్వివాహం

భర్త చనిపోయినా లేక విడాకులు పొందిన భార్య తిరిగి వివాహం చేసుకోవచ్చును. ఈ పరిస్థితిని అన్ని మత ధర్మశాసనాలు ఆమోదిస్తున్నాయి ఇప్పుడు.

8. మనోవర్తి

హైందవం :- మనోవర్తి విషయం క్రమబద్ధంచేస్తూ 1956 లో శాసనం వచ్చింది.

శ్రీకి మనోవర్తి రెండుసందర్భాలలో ఇవ్వడం సంభవిస్తుంది. ఒకటి భర్త విడాకులు ఇవ్వకుండా ఆమెను వదలివేస్తే, రెండవది ఆమె భర్తనుంచి విడాకులు పొందనప్పుడు. ఈ రెంటిని మనం విడిగా పరిగణించడం మంచిది.

[A] భర్తకు దూరంగా ఉండవలసిన భార్య

హైందవం :- హైందవ భార్యకు ఈ దిగువ పేర్కొన్న పరిస్థితులలో మనోవర్తి ఉంటుంది :-

(i) సహేతుకమైన కారణం లేకుండా, ఆమె నమ్మతి లేకుండా లేక ఆమె ఆ వ్యతిరేకంగా భర్త ఆమెను వదలివేసినా లేక బుద్ధిపూర్వకంగా ఆమెను నిరాదరణ.

(ii) తనభర్తతో కాపురంచేయటం ప్రమాదకరమని కాని లేక నష్టదాయకమని భావం కలిగేటట్లు ఆమె ఎడ క్రూరంగా ప్రవర్తిస్తే;

(iii) తీవ్రమయిన కుష్టవ్యాధితో అతడు బాధ పడుతుంటే;

(iv) అతనికి మరోభార్య జీవించి ఉండే,

(v) ఆమె కాపురమున్న ఇంటిలోనే భర్త తన ఉంపుడు కత్తెను తెచ్చి పెట్టే లేక తన ఉంపుడుకత్తెతో మరోచోట ఆలవాటుగా కాపురం ఉంటుండే,

(vi) అతడు మతాంతరీకరణకు లోనయి హిందువుగా ఉండకపోతే;

(viii) ఆమె వేరుగా ఉండటానికి దోహదం చేసే మరే ఇతర కారణమైనా ఉండే;

భార్య భర్తనుండి మనోవర్తి కోరవచ్చును. కాని ఆమె శీల రహితురాలయినా, వేరొక మతాన్ని స్వీకరించినా ఆమెకు ఆమె భర్త మనవర్తిని చెల్లించ నవసరం లేదు. (సెక్షను 18-హిందూ దత్తత మరియు మనవర్తి శాసనం 1956)

సమాజంలో పార్టీల హోదా, అంతస్తును గమనించి, మనోవర్తి కోరే భార్య అవసరాలను గుర్తించి, ఆమె భర్త నుండి వేరుగా ఉంటుండే అలా చేయటం సమర్థ నీయమా అనే అంశాన్ని పరిగణలోకి తీసుకొని, అమెకున్న ఆస్తిపై రాబడి ఆమె సంపాదన లెక్క కట్టుకుని పురుషుని వద్దనుండి భరణము రాబట్టుకోగలవారి సంఖ్యను సరిచూచుకొని ఆమెకు చెల్లించవలసిన మనోవర్తిని కోర్టు నిర్ణయిస్తుంది. (సెక్షను 23) కాల పరిస్థితులు మారితే కోర్టువారు తమ ఉత్తరువును మార్పుచేయగలరు. (సెక్షను 25) ఇదిగాక క్రిమినలు ప్రొసీజరు కోడ్ (1973) సెక్షను 125 క్రింద భార్య మనోవర్తి పొందవచ్చును: కాని ఆ మొత్తం-భర్తకు ఎంత ఆస్తి, సంపాదన ఉన్నా-నెలకు 500 రూపాయలకు మించదు.

ఇస్లాం:

ముస్లిం భార్యకు మూడురకాలుగా మనోవర్తి వస్తుంది. (i) ఇస్లాం ధర్మశాస్త్ర ప్రకారం;

(ii) స్త్రీలు కాని వారి సంరక్షకులు కాని వివాహ కాలమందు వారిభర్తలతో చేసుకున్న ఒడంబడిక ప్రకారం;

(iii) క్రిమినల్ కోర్టులో ఆమెమనోవర్తిని పొందవచ్చు. భార్యవ్యక్తురాలై దాంపత్య జీవితానికి అర్హురాలు కాగల వయస్సును చేరుకుంటే, సహేతుకమైన కారణాలకు తప్ప ఆమెభర్త లైంగిక సంపర్కానికి అందుబాటులో ఉండే, సహేతుకమైన కారణాలు ఉండేతప్ప ఆమె భర్తతో కాపురం చేస్తూండే ఆమెకు వేరే ఆస్తులు ఉన్నా ఆమెను భర్త మతవిధిగా పోషించాలి. కాకపోతే సర్వసామాన్యంగా వేరుగా ఉండే చెల్లించ వలసిన మనవర్తిని గురించి ముందుగా ఏర్పాటు చేసుకోవటం జరగదు. అంత ముందుమాపు ఆమెకు ఉండదు. ఇకపోతే క్రిమినలు ప్రొసీజరుకోడ్ క్రింద ఉన్న హక్కును అన్ని మతాలవారు వాడుకోగలరు. ముస్లిం స్త్రీలకూ ఆ హక్కు ఉన్నది. కాని క్రిమినల్

కోర్టులో వ్యాజ్యం జరుగుతుండగా భర్త ఆమెకు 'తలాక్' ద్వారా విడాకులిస్తే ఆమె హోదా మారుతుంది. ఆమె విడాకులివ్వబడిన స్త్రీ అవుతుంది. అప్పుడే వేరే సూత్రం వర్తిస్తుంది.

కేసీసవులు:- ఆమె వేరుగా ఉండటానికి

కోర్టు ఉత్తరువులను కోరితే అప్పుడు కోర్టువారు ఆమెకు తగిన మనవర్తిని చెల్లించమని భర్తకు ఆదేశం ఇవ్వవచ్చును. (సెక్షన్లు 37, 38-విడాకులచట్టం 1869)దానిని నెలకు ఇంత అని లేక వారానికి ఇంత అని నిర్ధారణ చేయవచ్చును.

పార్టీలు:

భార్యను భర్త సహేతుకమయిన కారణాలు లేకుండా వదిలేస్తే ఆమె భర్తను ఆమెను కాపురానికి తీసుకొన వెళ్ళమని కోర్టువారు ఉత్తరువులు ఇవ్వవచ్చు. అసందర్భంగా ఆమెకు మనవర్తి చెల్లించమని నెలకు ఇంత అని, లేక సంవత్సరానికి ఇంత అని-కోర్టువారు ఉత్తరువు ఇవ్వవచ్చు. (సెక్షన్లు 40). వ్యాజ్యము నిల్వలో ఉన్నప్పుడు కూడా కోర్టువారు మనవర్తి ఇప్పించగలరు. (సెక్షన్లు 39). అతని ఆస్తిని, సంపాదనను, ఆమె ఆస్తిని సంపాదనను, ఆమె నడతను లెక్కలోకి తీసుకొని ఎంత మెత్తము చెల్లించాలో కోర్టు నిర్ణయిస్తుంది.

B. విడాకులివ్వబడిన స్త్రీగా

ప్రాందవం :- ప్రాందవ వివాహ శాసనం 1955 జరిగే వ్యాజ్య గ్రంథం మధ్యలో భార్యకు కోర్టు వారు మనవర్తి ఇప్పించగలరు. (సెక్షన్లు 24) ఈ సెక్షన్లు విడాకులు కోరే వారికి కూడా వర్తిస్తుంది. ఉత్తరువులు జారీ చేసేటప్పుడు కోర్టు వారు శాశ్వత ప్రాతిపదిక మీద విడాకులివ్వబడిన స్త్రీకి మనవర్తి ఇప్పించవచ్చును. ఆమె ఆస్తిని, సంపాదనను లెక్కలోకి తీసుకొని పార్టీల నడతను గమనంలో ఉంచుకొని నెలకు గాని మరో కాల వ్యవధికి గాని చెల్లించ వలసిన మనవర్తిని కోర్టువారు నిర్ణయించ వచ్చును. (సెక్షన్లు 25)

ఇస్లాం

ముస్లింలా ప్రకారం విడాకులు ఇవ్వబడిన స్త్రీకి ఇద్దరు కాలం వరకే మనవర్తిని చెల్లిస్తాడు మాజీ భర్త. ఇద్దరు గడువు పరిస్థితులను బట్టి మారుతూ ఉంటుంది. 'ఇద్దరు' అంటే నిరీక్షణ వ్యవధియని అర్థం. విడాకులివ్వబడిన స్త్రీ గర్భవతి యైతే ఆమె సంతానానికి తండ్రిని నిర్దేశించే నిమిత్తం ఈ గడువు నిర్ణయింపబడింది. మట్టుడిగిన స్త్రీకి ఇద్దరు చాంద్రమానం ప్రకారం మూడు నెలలు. గర్భిణీస్త్రీగా ఉంటే ప్రసవమయ్యే వరకు, గర్భ విచ్ఛిత్తి అయ్యే వరకు 'ఇద్దరు' నడుస్తుంది. రుతువులున్న స్త్రీ అయితే ఇద్దరు గడువు మూడు రుతువులు (తుహూర్లు). విడాకులివ్వబడిన సందర్భంలో

ఇంత మనోవర్తి ఇవ్వాలని ముస్లిం మహిళలు ముందు జాగ్రత్తతో ఏర్పాటును చేసు కోవటం భారతదేశంలో జరగటంలేదు. అందువల్ల వారు నష్ట పోతున్నారు.

ఇక 1956 ముస్లిం స్త్రీల రక్షణ చట్టం సంగతి. ఇది వారిని భక్షించే చట్టం, విడాకులివ్వబడిన స్త్రీకి క్రిమినలు ప్రొసీజరు కోర్టు ఇచ్చే రక్షణను తొలగించింది 1956 చట్టము. 'షాదానో' కేసులో మాజీ భార్యకు క్రిమినల్ ప్రొసీజరు కోడ్ సెక్షను 125 క్రింద సుప్రీం కోర్టు మనోవర్తిని ఇచ్చింది. 'మహర్' అనేది విడాకులకు పరి హారంగా ఇచ్చేది కాదని, వివాహకాల మందు స్త్రీని గౌరవించి ఇవ్వనిర్ణయించుకున్న దని కాగా వివాహానికి ప్రతిఫలంగా ఇచ్చేదని కోర్టు తీర్పు చెప్పింది. విడాకులివ్వబడిన స్త్రీని నిరాశ్రయురాలుగా వదలివేయటం ఇస్లాం ధర్మం కాదని చెప్పింది. ఆమెకు చెల్లించాల్సిన మహరు, ఇద్దరు గడుపు వరకు మనోవర్తి భర్త చెల్లించినంత మాత్రాన భర్త బాధ్యత ఆమె ఎడతీరి పోదని కోర్టు ప్రకటించింది. దీంతో 'సనాతన ముస్లింలు' ఆందోళన లేవతీశారు. 'మామతం విశిష్టం, మాశాసనాలు ప్రత్యేకం., అందరికీ వర్తించే శాసనాలు మాకు వర్తించరాదని సభలూ సమావేశాలు, ఊరేగింపులు జరిపి కేంద్ర ప్రభుత్వంపై ఒత్తిడి తెచ్చారు. దాంతో ప్రభుత్వం భయపడింది. భార్యాభర్తలు పర స్పరం అంగీకరిస్తే తప్ప క్రిమినల్ కోర్టులో విడాకులివ్వబడిన స్త్రీ, లేక విడాకులు పొందిన స్త్రీ మనోవర్తి కోరరాదని ఆశాసనం యొక్క ముఖ్యభావం: ఆమె సంతానం, వారు కాకపోతే ఆమె తల్లి దండ్రులూ, వాచూ కాకపోతే ఆమె ఆస్తి ఆమె తదనం తరం ఎవరికి పోతుందో ఆ బంధువులు ఆమెను పోషించాలి. వారెవరికి శక్తి లేకపోతే రాష్ట్ర వక్స్ బోర్డు (ముసల్మాను ధర్మ సంస్థ) ఆ బాధ్యతను స్వీకరించాలి. అంటే ఏ భర్త అయితే ఆమె వయస్సును, అందాన్ని, సాంగత్యాన్ని చూరగొన్నాడో అతడు గాక అందరూ ఆ విడాకులు పొందిన స్త్రీని పోషించాలి అహ! ఇది ఏమి న్యాయమో!

(C) అవివాహిత కుమార్తె:

హైందవం :

కుమార్తె అవివాహిత అయితే, తననుతాను పోషించుకోలేకపోతే ఆమెకు 18 సం నిండేవరకు—ఆమె తన క్రమసంతానమైనా లేక అక్రమ సంతానమైనా—ఆమెను తండ్రి విధిగా పోషించాలి.

ఇస్లాం:

అవివాహిత కుమార్తెను తండ్రి, అతడు బీదవాడుఅయిన పక్షంలో తల్లి, అదీ గాకపోతే తండ్రి తండ్రి పోషించవలెను. క్రిమినల్ ప్రొసీజరు కోడుక్రింద ఆమె-క్రమసంతానమైనా లేక అక్రమసంతానమైనా మనోవర్తినితండ్రినుండి పొందఅర్హురాలు. ఆమెకు పోషణకు కావలసిన ఆదాయం లేనప్పుడే తండ్రిబాధ్యత ఉదయిస్తుంది.

త్రైస్తవం :

తల్లిగాని, తండ్రిగాని కోర్టుద్వారా విడిపోయే పరిహారాన్నిగాని లేక విడాకులను గాని కోరినప్పుడు కోర్టువారు మైనరు సంతానం (కుమార్తెకు వర్తిస్తుంది) యొక్క స్వాధీనం, పోషణ, విద్య వీటి విషయమై ఏర్పాట్లుచేస్తూ తాత్కాలిక లేక శాశ్వత ఉత్తరువులను జారీచేయవచ్చును. (సెక్షనులు 41-44) ఇదిగాక అదనంగా క్రిమినల్ ప్రొసీజరు కోడు క్రింద పరిహారం పొందవచ్చును.

పార్శ్వలు:

తల్లిదండ్రులు కోర్టుద్వారా విడిపోయే సందర్భంలో, విడాకులు పొందే సమయంలో 18 సంవత్సరాల లోపు వయస్సుగల కుమార్తె యొక్క పోషణ, చదువు వీటిని గురించి ఏర్పాట్లుచేస్తూ కోర్టువారు తాత్కాలిక లేక శాశ్వత ఉత్తరువులను జారీ చేయవచ్చును. (సెక్షనులు 49, 50 పార్శ్వవివాహ మరియు విడాకుల చట్టం 1936). ఇదిగాక అదనంగా క్రిమినల్ ప్రొసీజరుకోడు క్రింద పరిహారం పొందవచ్చును.

తల్లి

హైద్రాబాద్ :

కుమారుడు లేక కుమార్తెపై ఆధారపడి జీవించే వారి జాబితాలో తల్లికూ ఉన్నది. (సెక్షను 21 హిందూ దత్తత మరియు మనవర్తి శాసనం 1956). అ ఆమె చనిపోయినా వారి ఆస్తిని పొందిన వారు ఆమెను తమకు సంక్రమించిన ఆ యొక్క ఆదాయంలో నుండి పోషించాలి. (సెక్షను 22) తల్లి వృద్ధురాలై ఆ రాలయినపుడు మాత్రమే ఇది వర్తిస్తుంది. (సెక్షను 20 హిందూ దత్తత మరియు మన శాసనం 1956)

ఇస్లాం:

కుమారుడు లేక కుమార్తె సంపన్నులయితే బీదవారైన ఆమె తల్లిదండ్రుల పోషించాలి. తల్లిదండ్రులు కాస్తో కూస్తో సంపాదించుకోగలిగినా ఈ వాద్యత తల్లి బీదరాలై - ఆమెకు శరీర దార్శనీక ఉన్నా - కుమారుడు అధికంగా తను పరిస్థితిలో ఉన్నా తల్లిని కుమారుడు పోషించాలి. ఏదోకొంత సంపాదిస్తున్న కుమారుడు బీదవాడైనా ఏమీ సంపాదించలేని తండ్రిని పోషించవలెను. తల్లిదండ్రుల విషయం చెప్పిన ఈ తేడా గమనార్హం.

E వితంతు కుమార్తె, కోడలు:

హైందవం :

తన భర్త ఆస్తినుండి, తనకుమారుడు లేక కుమార్తె నుండి, వారు చనిపోతే వారి ఆస్తినుండి, లేక ఆమె భర్త తండ్రి, అతడు చనిపోతే అతని ఆస్తినుండి ఆమెకు పోషణ జరుగకపోతే వితంతు కుమార్తె ఆమె తండ్రిపై ఆధారపడి వ్యక్తిగా పరిగణింపబడును. సెక్షను [21 (vi)] తండ్రినుండి, అతడు చనిపోతే అతని ఆస్తి (ESTATE) నుండి ఆమె పరిహారం పొందగలదు. (సెక్షను 22)

వితంతు కోడలు కొన్ని పరిస్థితుల్లో భర్త తండ్రినుండి పోషణను కోరవచ్చును. తన ఆస్తినుండి లేక తన ఆదాయం నుండి తనను పోషించుకోలేక పోవాలి. ఒకవేళ తనకు ఆస్తిలేకపోతే తన భర్త 'ఎస్టేట్' (చనిపోయేనాటికి అతనికి ఉన్న ఆస్తి) నుండి లేక తన తల్లిదండ్రులనుండి, లేక తన కుమారుడు లేక కుమార్తెనుండి లేక వారు చనిపోతే వారి 'ఎస్టేట్' నుండి ఆమెకు పరిహారం రాకపోతే ఆమె భర్త తండ్రిపై హక్కును సాధించుకొవచ్చు. మామచేతిలో పీఠార్జితపు ఆస్తి ఉండి దానిలో ఆమె చాలా తీసుకొననప్పుడు, ఆ ఆస్తిలో నుండి అతనికి ఆమెను పోషించటానికి తగిన ఆదాయం రానప్పుడు మాత్రమే మామకు ఆ బాధ్యత ఉంటుంది. పైగా ఆమె పునర్వివాహం చేసుకోగానే ఆ బాధ్యత నశిస్తుంది. (సెక్షను 19 హిందూ దత్తత మరియు మనవర్తి శాసనం 1956.)

ఇస్లాం:

కుమార్తెను కోడలును ఏ పురుషుడు వివాహం చేసుకోరాదు. వారి ఆస్తినుండి అతనికి ఏ మేరకు చాలా వారు చనిపోయిన తదుపరి) వస్తుందో ఆ మేరకు అతనికి వారి పోషణ బాధ్యత ఉన్నది. అందుచేతనే విడాకులు పొందిన ముస్లిం స్త్రీ తన బంధువుల నుండి మనవర్తిని పొందనగునని ముస్లిం స్త్రీల (విడాకుల సందర్భంగా) హక్కుల పరిరక్షణ శాసనం 1986లో ఏర్పాటు చేశారు.

9. దత్తత

హైందవం:

పూర్వం దత్తత హిందువులలో మత స్వభావం కలిగియుండేది. వంశోద్ధారణ కొరకు కుమారుని దత్తచేసుకునేవారు. వేళ్ళు మాత్రమే కుమార్తెను దత్తచేసుకునేవారు. 1956లో హిందూ దత్తత మరియు మనవర్తి శాసనం వచ్చింది. దాంతో మౌలికమ

యిన మార్పులు వచ్చాయి. దత్తుకు మతపతనమైన భావనతీసివేసి దానిని లౌకికం చేశారు. కుమార్తెనుగాని కుమారుని గాని దత్తు చేసుకోవచ్చును. భార్య అనుమతి లేకుండా భర్త దత్తు చేసుకోవటానికి వీలు లేదు. అపివాహిత, వివాహం రద్దు అయినస్త్రీ, విధవతాలు, సన్యాసి అయిన వానిభార్య, మతాతండునిభార్య, మతి స్త్రీమితం చేసివాని భార్య కుమారుని గాని కుమార్తెను గాని దత్తు చేసుకోవచ్చును. తల్లి అనుమతి లేకుండా ఏ తండ్రి తన సంతానాన్ని ఇతరులకు దత్తు ఇయ్యరాదు. తండ్రి మరణించి నపుడు, సన్యాసి యైన పుడు, మతాంతరుడయినపుడు లేక మతి స్త్రీమితం లేని వాడని కొద్దువారు నిర్ధారణ చేసి నపుడు తల్లి తన సంతానాన్ని దత్తు ఇవ్వవచ్చును. దత్తు ఇవ్వబడేది వ్యక్తి హిందువయి ఉండాలి, 15 సం॥ వయస్సుపూర్తి కాని వాడుగా ఉండాలి. అపివాహితడై ఉండాలి. అచారం భిన్నంగా ఉంటే ఈ నియమాలకు సడలింపు ఉంది. కుమారుడు, మనుమడు (కుమారుని ద్వారా), మునిమనుమడు (అలాంటి మనుమని ద్వారా) కలిగిన వారు దత్తు చేసుకోరాదు. కుమార్తెను దత్తు చేసుకోదలచిన వారికి హిందూకుమార్తె కాని, కుమారుని కుమార్తె గాని ఉండరాదు. పురుషుడు స్త్రీని దత్తు చేసుకోదలిస్తే దత్తురాలి వయస్సు కన్న దత్తు తండ్రి వయస్సు 21 సం॥ పైగా ఉండాలి. అలాగే స్త్రీ పురుషుని దత్తు చేసుకోదలిస్తే దత్తు తల్లి వయస్సు దత్తుని వయస్సు కన్న 21 సం॥ పైగా ఉండవలెను. వివాహిత స్త్రీ భర్త సమ్మతితో తనకు దత్తు చేసుకోవటానికి శాసనంలో వెసులుబాటు లేదు. వివాహితులలో దత్తు చేసుకునే అధికారం పురుషునిదే. అంటే వారిలో పురుషుని ఆధిక్యతను ఉంచినట్లే కన్పడుతుంది. దంపతులలో ఏ ఒకరైనా మరొకరి సమ్మతితో దత్తుచేసుకోవడానికి వీలు ఉండాలని స్త్రీల హోదా కమిటీ 1974లో సూచించింది.

ఇస్లాం:

ఆరేబియా దేశంలో మహమ్మదుకు పూర్వం దత్తు ఉండేది. మహమ్మదు జయిద్ ను దత్తు చేసుకున్నాడనే కథ ప్రచారంలో ఉంది. దత్తు కుమారుడు ఔరస పుత్రుడు (జపనం నుండి పుట్టిన వాడు) కావేరడని మహమ్మదు చెప్పాడు. ఏదైనా తను పెంచిన జయిదే భార్యను (విడాకుల తదుపరి) మహమ్మదు వివాహమాడాడు. అది గేబ్రియల్ అనుజ్ఞతోనే జరిగిందట. ఏదైనా ఆచారంగా ముస్లిం సమాజంలో దత్తు లేదు ఈనాడు. కాకపోతే పెంచుకుంటున్నారు. ప్రేమాభిమానాలతో ఆస్తులిస్తున్నారు. అంతే. హిందువులలో ఉన్నట్లు ముస్లింలలో దత్తత పద్ధతి లేదు.

1972లో దత్తత బిల్లు రాజ్యసభలో ప్రవేశపెట్టబడింది. దాంతో సనాతన చాందస ముస్లింలు విజృంభించి వ్యతిరేకించారు. ముస్లిం బాలబాలికలను ఇతర మతాల వారు దత్తు తీసుకుని వారి వారి మతాల పద్ధతిలో పెంచుతారని, అది తమకు తీరని అపచారమని ప్రచారం చేశారు. బీదలుగా, అనాధలుగా ముస్లిం బాలబాలికలు ఆకలి బాధకు తాళజాలక చనిపోయినా పరవా లేదుకాని ఇతర మతాల వారు ఆ బాలబాలిక

అను పెంచుకోరాదు.. అసలు అభ్యంతరం అది కాదు. అన్ని మతాల వారికి వర్తించే దత్తత బిల్లు ఆమోదింపబడితే మెల్ల మెల్లగా మతపరమైన మత ధర్మశాస్త్రాల ప్రాబల్యం నశిస్తుందని ముస్లింలకు విపరీతమైన భయం. ఈ సందర్భంగా ముస్లిం దేశాల తీరును పరిశీలించటం అవసరం. ట్యూనీషియాలో దత్తు చెల్లుతుంది. అంటే ఆధునిక ప్రపంచంలో భాగస్వామ్యం పొందుతున్నదన్నమాట. మరి భారత ముస్లింల స్థితియో! ఎక్కడ వేసిన గొంగళి అక్కడే ఉన్నది. ఇది శోచనీయ పరిస్థితి.

తైస్రవం మరియు పార్శ్వమతం: దత్తతలేదు

పెంచుకొని సంరక్షకుల శాసనం క్రింద కోర్టుద్వారా ఉత్తరువులు తెచ్చుకోవాలి.

10. సంరక్షకత్వం

1875లో భారత మెజారిటీ శాసనం ఆమోదింపబడింది. దాని ప్రకారము మామూలుగా 18సం॥ నిండిన వ్యక్తికి మైనారిటీ వెళ్ళిందని అంటాము. కోర్టువారు సంరక్షకుని నియమిస్తే అతని మైనారిటీ 21సం॥లు నిండేవరకు ఉంటుంది. ఈ శాసనం దత్తత, వివాహము, విడాకులు అనే మూడు విషయాలలో వర్తించదు. సంరక్షకులు నాలుగు రకాల వారు:- (1) సహజ సంరక్షకులు (2) వీలునామా ద్వారా నియమింపబడినవారు. (3) కోర్టు ద్వారా ఏర్పాటు చేయబడిన వారు (4) ఇతరుల నియమకం లేకపోయినా పరిస్థితుల వల్ల అనుభవంలో సంరక్షకులు (DEFACTO). 1890లో సంరక్షకుల సంరక్షితుల శాసనం ఏర్పడింది. దీని ప్రకారం మైనర్లకు కొన్ని పరిస్థితుల్లో సంరక్షకులను నియమించటానికి వెసులుబాటు సృష్టించబడింది. అలాంటి అధికారం న్యాయస్థానానికి సంక్రమించింది. కాగా అవిభక్త హిందూ కుటుంబంలోని బాలునిని వ్యక్తిగా పరిగణించి సంరక్షకుని నియమించవచ్చును. అంటే వ్యక్తి వేరు అతని ఆస్తి వేరు అని లెక్క. ఆస్తికాక తతిమ్మా విషయాలన్నీ అతని వ్యక్తిగత విషయాల క్రింద పరిగణించాలి. అతని శారీరక, మానసిక ఆరోగ్యం, విద్య, వైద్యం మొదలగునవి వ్యక్తి సంబంధమైన సంరక్షకుని పరిధిలోనికి వస్తాయి.

తల్లి తండ్రి సహజ సంరక్షకులు. ప్రప్రథమంగా తండ్రి అలాంటి సంరక్షకుడు. తండ్రి జీవించి ఉండనిచో తల్లి సహజ సంరక్షకురాలు. వీరిరువురూ లేకపోతే న్యాయస్థానం ఒక మనిషిని సంరక్షకునిగా నియమిస్తుంది. అవిభక్త హిందూ కుటుంబంలోని అయిక్త వయస్కుడైన (మైనరు) పురుషునికి ఆస్తి సంబంధంగా కాక ఇతరత్రాతన వీలునామా ద్వారా తండ్రి సంరక్షకుని నియమించవచ్చును.

మైనరు బాలకు యిక్త వయస్కుడైన భర్త సంరక్షకుడు. అతడే ఆమెకు రెండు రకాల సంరక్షకుడు. కాగా దక్షిణాది సాదాపిల్ల ఈడేరు వరకు ఆమె తల్లి తండ్రుల ఇంట ఉండే ఆచారం ఉన్నది. అయినా 'లా' ప్రకారం భర్తయే సంరక్షకుడు.

అంటే ఆస్తికి వ్యక్తికి రెండింటికీ అతడే సంరక్షకుడని భావం. మైనరు భార్యకు మైనరు భర్తయే సంరక్షకుడు. అంటే ఆస్తి సంబంధం కాక ఇతరత్రా అని అర్థం చెప్పకోవాలి. తల్లి పునర్వివాహం చేసుకుంటే తన సంతానానికి సహజ సంరక్షకురాలిగా ఉండే హక్కును ఆమె కోల్పోతుంది. ఒక వ్యక్తి కులం పోగొట్టుకుంటే సంరక్షకత్వం అర్హత పోతుంది. కుల సంబంధమైన అనర్హతల శాసనం (1850) వల్ల ఈ ప్రమాదం తప్పిపోయింది.

తండ్రి మతం మార్చుకున్నా తన సంతానానికి సంరక్షకుడిగా ఉండే హక్కును కోల్పోడు. తల్లి విషయంలో అలా కాదు. ఆమె సంరక్షకురాలిగా ఉండే హక్కు కోల్పోతుంది. “తండ్రి మతాన్నే పిల్లలు అనుసరిస్తారని-భారతదేశంలో-అనుకోవాలి. అలాగే తండ్రియొక్క వ్యవహార సంబంధమైన హోదా కూడా పిల్లలకు సంక్రమిస్తుంది. “ఇది పీఠీషీ కౌన్సిలు తీర్పు.

భారతీయ ‘కంట్రాక్టు’ శాసనం ప్రకారం మైనర్లు చేసే ఒప్పందాలు చెల్లవు. కాగా వారి ముఖ్య ఆవసరాలను ఎవడైనా సమకూరిస్తే వాటి వెలను అతనికి అయిత్తవయస్కుల ఆస్తి నుండి చెల్లింపజేస్తుంది న్యాయస్థానం. సంరక్షకుడు సంరక్షకుని ఆస్తిని సక్రమంగా నిర్వహించి కాపాడాల్సిన బాధ్యత ఉంది. దుర్వినియోగం చేస్తే మైనరుకు కలిగే కష్ట నష్టములకు సంరక్షక హోదాలో ఉన్న వ్యక్తియే బాధ్యుడు. న్యాయస్థానం సంరక్షకుని నియమించేటప్పుడు కేవలం మైనరు శ్రేయస్సును మాత్రమే దృష్టిలో ఉంచుకుంటుంది. సహజ సంరక్షకుడు మైనరు వ్యక్తికి, ఆస్తికి రెండింటికీ సంరక్షకునిగా వ్యవహరించవచ్చును. 1956 లో హిందూ మైనారిటీ మరియు సంరక్షకత్వ శాసనం అమలులోకి వచ్చింది.

1956 శాసనం ప్రకారం:- మైనరు బాలునికి, బాలికకు తండ్రి సహజ సంరక్షకుడు. మైనరు 5 సం॥ నిండేవరకు సర్వ సామాన్యంగా తల్లివద్ద ఉండవచ్చును. అక్రమ సంతానం అయితే తల్లియే సహజ సంరక్షకురాలు. ఆమె లేకపోతే తండ్రి సహజ సంరక్షకుడు. వివాహిత అయిన మైనరు స్త్రీకి భర్తయే సంరక్షకుడు. అతడు లేకపోతే తల్లియే సంరక్షకురాలవుతుంది. సహజ సంరక్షకునికి బిడ్డమీద, బిడ్డ ఆస్తిమీద అదుపు ఉంటుంది. హిందూ తండ్రి తన వీలునామా ద్వారా మరియుకరిని తన బిడ్డకు సంరక్షకునిగా నియమించవచ్చును. ఆ వీలునామా లోని నియామకం అతడు భార్య కన్నా ముందు చనిపోతే వర్తించదు. భర్త సంరక్షకుడిగా ఉండడానికి వీలులేని పరిస్థితుల్లో సహజ సంరక్షకురాలైన భార్య లేక వితంతువు తన వీలునామా ద్వారా మరియుక వ్యక్తినితన బిడ్డకు సంరక్షకునిగా నియమించవచ్చును. ఇదిగొప్పవిశేషమట! వీలునామా ద్వారా నియమితుడైన వ్యక్తి ఆవిభక్త హిందూ కుటుంబంలోని మైనరు ఆస్తివిషయమై నిర్వహణహక్కు ఏర్పడదు. తండ్రి, తల్లి వీలునామాద్వారా నియమింపబడే సంరక్ష

కుడు లేకపోతే కోర్టువారు సంరక్షకుని నియమిస్తారు. కోర్టువారు సంరక్షకుని నియమించడంలో మైనరు శ్రేయస్సునే ఆశ్రయించి విషయంగా పరిగణించాలి. మైనరు అంటే 18 సం॥ వయస్సు పూర్తిచేయని వ్యక్తి అని శాసనం నిర్వచనం చేసింది. తల్లిని సంరక్షకురాలిగా చివ్వితీయ స్థానం. 5 సం॥లోపు వయస్సు ఉన్న బిడ్డను సర్వసామాన్యంగా ఆమె తనవద్ద ఉంచుకోవచ్చును. మరి బిడ్డను సాకాలికదా! అందుకు మాత్రం తల్లి అవసరమవుతుంది. ఈ అంశాలు శాసనంలోని లోపాలని 'స్టేట్స్' కమిటీ (1974) పేర్కొన్నది.

ఇస్లాం:

పిల్లల సంరక్షకత్వం రెండు రకాలు. ఒకటి పిల్లల స్వాధీనానికి సంబంధించినది దీనిని 'హిజ్నత్' అంటారు. రెండవది పిల్లల అస్తులకు సంబంధించినది.

పిల్లల పెంపకం విషయం [హిజ్నత్]

(I) [i] బాలుడు 7 సం॥ వయస్సు నిండే వరకు, బాలిక వ్యక్తురాలు అయ్యే వరకు (వివాహిత అయినా కాకపోయినా) తల్లి, ఇతర బంధువుల ఆధీనంలో ఉండాలి. ఈదిగువ వరుస క్రమం ప్రకారం పోషణ బాధ్యతను స్వీకరించే వారు ఉంటారు. (i) తల్లి (ii) తల్లి తల్లి (iii) తండ్రి తల్లి (IV) సోదరి (V) సోదరి కుమార్తె (VI) పితల్లులు, పెత్తల్లులు (VII) మేనత్తలు (VIII) తల్లిదండ్రుల మేనత్తలు.

వీరు లేక పోతే (i) తండ్రి (ii) తండ్రి తండ్రి (iii) సోదరుడు (IV) తండ్రి కుమారుడు (సవతి సోదరుడు) (V) సోదరుని కుమారుడు (VI) సవతి సోదరుని కుమారుడు (VII) పెద తండ్రి, పినతండ్రి (VIII) తండ్రి సవతి సోదరుని కుమారుడు (IX) తండ్రి సోదరుని కుమారుడు తరువాత ఇతర బంధువులు, (2) బాలుడు 7 సం॥ దాటిన వాడయినప్పుడు, బాలిక వ్యక్తురాలయిన తదుపరి అవివాహిత కుమార్తె పోషణ హక్కును తండ్రి పైన చెప్పిన తండ్రి తాలూకు బంధువులు వినియోగిస్తారు.

(3) ఈదేనిన బాలిక వివాహిత అయితే భర్త మాత్రమే ఆమెకు సంరక్షకుడు.

(4) అక్రమ సంతానం విషయంలో 7 సం॥ వరకు తల్లి, 7 సం॥ దాటిన బాలు

బాలికలకు మైనరు కోరికను అనుసరించి తల్లి దండ్రులలో ఎవరో ఒకరు.

II పైన పేర్కొనిన సంరక్షకులు ఎవరూ లేకపోతే కోర్టుచేత నియమింపబడిన వారు ఆ పెంపకపు బాధ్యతను స్వీకరిస్తారు.

షియా 'లా'

1 రెండేండ్లలోపు వయస్సు కల బాలుడు, 7 సం॥ లోపు బాలిక తల్లి ఆధీనంలో ఉండాలి. ఆమె లేకపోతే తండ్రి అతడూ లేకపోతే తండ్రి తండ్రి.

2 రెండు సం॥ వయస్సు దాటిన బాలునికి, ఏడు సం॥ వయస్సు కల బాలికలకు పెంపకపు బాధ్యత హక్కు తండ్రివి. అతడు లేకపోతే తండ్రి తండ్రివి. తరువాత కోర్టువారు నియమించే సంరక్షకునిది.

పైన పేర్కొనబడిన స్త్రీలు కొన్ని సందర్భాలలో పిల్లలను తమ ఆధీనంలో ఉంచుకునే హక్కును కోల్పోతారు.

(I) తల్లి విడాకులు పొందిన తరువాత రెండో పెళ్ళి చేసుకుంటే, (అప్పుడు పిల్లలు తండ్రి ఆధీనంలోకి పోతారు).

(II) పిల్లకు దగ్గర బంధువు కానివానిని అంటే పిల్లను వివాహమాడరాని వర్గంలో లేనివానిని వివాహమాడితే,

(IV) పిల్లవాని తండ్రియొక్క నివాసగృహానికి దూరంగా తన భర్తతో కాపురముంటే,

(V) ఆమె అవినీతికర జీవితం సాగిస్తుంటే, అంటే వ్యభిచారిణి అయితే

(VI) ఆమె పిల్ల, పిల్లవాడిని గురించి తగు శ్రద్ధ, జాగ్రత్త తీసుకోకపోతే.

మైనరు బాలిక ఈడేరకపోయినా లేక దాంపత్య జీవితం సాగించటానికి అనువైన వయస్సు పొందక పోయినా భర్త సంరక్షకుడుగా ఉండటానికి అంటే ఆమెను ఆధీనంలో ఉంచుకోటానికి అనర్హుడు. అప్పుడు ఆమె తల్లి ఆధీనంలో ఉండాలి. అలాగే బాలికను ఆధీనంలో ఉంచుకోటానికి అర్హుడైన పురుషుడు ఆమెకు దగ్గర బంధువుకాక పోతే అంటే వివాహ నిషేధపు వర్గంలోని వాడు కాకపోతే అతడు ఆ హక్కును కోల్పోతాడు.

పిల్లల ఆస్తి విషయమై సంరక్షక కర్తలు

వీరు మూడురకాలుగా ఉంటారు: - (i) లా ప్రకారం సంరక్షకులు (ii) కోర్టుచే నియమింప బడినవారు (iii) వాస్తవానికి గార్డియనులు.

(i) లా ప్రకారం సంరక్షకులు రెండురకాలవారు

(a) సహజ సంరక్షకులు

(b) వీలునామా ద్వారా నియమింప బడినవారు.

ఈ క్రింది వరసక్రమంలో వారు బాలబాలికల ఆస్తికి సంరక్షకులు: -

(ఎ) తండ్రి [బి] తండ్రి వీలునామాలో సంరక్షకునిగా పేర్కొనబడిన వ్యక్తి [సి] తండ్రి తండ్రి (డి) తండ్రి తండ్రిచేత వీలునామా ద్వారా సంరక్షకునిగా నియమింప బడిన వ్యక్తి

కోర్టువారు మైనరు శ్రేయస్సును దృష్టిలో ఉంచుకొని సంరక్షకుని [గార్డియనును] నియమిస్తారు.

వాస్తవానికి సంరక్షకునిగా ఉన్నవారు కొన్ని ప్రతేక పరిస్థితుల్లో, అంటే మైనరు అవసరాలు తీర్చే నిమిత్తం, మైనరు యొక్క చరాస్తిని తాకట్టు పెట్టవచ్చు లేక అమ్మవచ్చు. కోర్టువారిచే నియమితుడైన సంరక్షకుడు కోర్టు అనుమతి లేనిదే మైనరు ఆస్తిని అన్యాయముగా 'లా' ప్రకారం గార్డియనుగా ఉన్న వ్యక్తి కొన్ని ప్రత్యేక పరిస్థితుల్లో మాత్రమే మైనరు స్థిరాస్తి విషయమై కోర్టు అనుమతి లేకుండా వ్యవహరించగలడు.

స్త్రీలు తమ సంతానాల్ని కొంతకాలమే ఆధీనంలో ఉంచుకోగలరని, తమపిల్లల ఆస్తికి ఏ పరిస్థితుల్లోను సంరక్షకులుగా ఉండటానికి (కోర్టు నియమిస్తే తప్ప) వీలు లేదని తేలుతుంది. ఇది ఇస్లాంలో తల్లికి ఇచ్చిన స్థానం, బంగ్లాదేశ్ లో, పాకిస్తాన్ లో ముస్లిం వనితలు ప్రతిపక్ష పార్టీలకు నాయకులుగా ఉంటున్న ఈ కాలంలో, ముస్లిం స్త్రీలు ఉద్యోగాలు చేసి సంపాదిస్తున్న ఈ రోజుల్లో, పదవీ బాధ్యతలు నిర్వహిస్తున్న ఈ యుగంతో వారు తమ పిల్లలకు హక్కుగా సంరక్షకులుగా ఉండటానికి వీలు లేదనడం హాస్యాస్పదం.

క్రైస్తవులు : పార్శీలు :- వీరికి గార్డియన్ వార్డుయార్డు వర్తిస్తుంది.

11. ఆస్తిహక్కు: వారసత్వం

ఆస్తిహక్కు:

స్త్రీకి ప్రథమంగా ఆస్తి హక్కును కల్పించిన ఘనత హిందూ సమాజానికి దక్కింది 19, 20 శతాబ్దాలవరకు క్రైస్తవ వివాహత స్త్రీయొక్క ఆస్తిపై పురుషునికే హక్కు ఉండేదని, ఆమె సంపాదనను కొన్ని ఐరోపా దేశాలలో భర్తలు వసూలుచేసుకునే వారని మనంగ్రహిస్తేదీని గొప్పతనం స్పష్టపడుతుంది. ఈనాడు స్త్రీ తన స్వంత హక్కుగా ఆస్తినికలిగి ఉండటానికి అన్ని మత ధర్మ శాసనాలు అంగీకరిస్తున్నాయి.

వారసత్వం:

స్త్రీకి బహువిధాలుగా వారసత్వరీత్యా ఆస్తిరావచ్చును. తల్లి, తండ్రి, భర్త, కుమారుడు, కుమార్తె, సోదరుడు కొన్ని పరిస్థితుల్లో మామ (భర్త తండ్రి) వీరివద్దనుండి ఆమె వారసత్వరీత్యా ఆస్తిని పొందవచ్చును. హిందూ ధర్మ శాస్త్రరీత్యా ఆమెకు వచ్చు వాటాల సంగతి ఎలా ఉన్నా ఇప్పుడు 1956 నాటి హిందూ వారసత్వ శాసనం ప్రకారం మాత్రమే స్త్రీయొక్క వారసత్వ హక్కులు నిర్దేశింపబడుతున్నాయి.

ఈ శాసనం చేసిన మౌలికమయిన మార్పులు: -

(i) కొన్ని సందర్భాలలో కుమార్తెలను కుమారులను సమంగా చూచింది (వెడ్యూలు 1వ వర్గం) ఒక పురుషుడు చనిపోతే అతని స్వాధీనతపు ఆస్తి విషయంగాను, మితాక్షర

కోపార్సనరీలో ఆతనివాటా ఆస్తివిషయంగాను వారసత్వ విషయంగా కుమారులు, కుమార్తెలు, తల్లి భార్య సమంగా పంచుకుంటారు.

(ii) కోపార్సనరీ కుటుంబంలో ఒక సభ్యుడు చనిపోతే 1937 కుపూర్వం ఆతని హక్కులు తతిమ్మా సభ్యులకు చెందేవి. ఆ నిబంధన కొంత మారింది 1937లో ఇప్పుడు ఈ శాసనంవల్ల పూర్తిగా మారింది (సెక్షను 6)

(iii) పురుషుని ఆస్తికి వారసులను నాలుగు వర్గాలుగా చేసి ఒక వర్గం తరువాత మరో వర్గాన్ని వీలునామా వ్రాయకుండా చనిపోయిన ఆతనికి వారసులనుగా చిత్రించింది. (సెక్షను 8)

(iv) స్త్రీ స్వాధీనంలో ఉన్న ఆస్తికి స్త్రీకి సంపూర్ణ హక్కులు ఇచ్చింది. అలాగే స్త్రీకి స్వాధీనానికి హక్కుగల ఆస్తి ఆమెకు వారసత్వంవల్ల సంక్రమించినా, మనోవృత్తిగా వచ్చినా దానియందు ఆమెకు సర్వహక్కులు ఏర్పడతాయి. (సెక్షను 14)

(vi) 1956 పూర్వం స్త్రీయొక్క స్త్రీధనపు ఆస్తి కుమార్తెలకు చెందేది. ఈ శాసనం వలన కుమారులు కుమార్తెలు భర్త సమంగా పొందుతారు సెక్షను (15)

(vi) హిందూ పురుషుని ఆస్తికి స్త్రీలు కూడా వారసులైనపుడు పురుష వారసులు పంచుకునేవరకు కాపురపు ఇంటిని స్త్రీవారసు భాగపంపిణీ కోరరాదు. (సెక్షను 23)

(vii) వారసత్వం మొదలయినవిషయాలలో పునర్వివాహం చేసుకున్న స్త్రీ (ముందుగా చనిపోయిన కుమారుని విధవ. ముందుగా చనిపోయిన కుమారుని ముందుగా చనిపోయిన కుమారుని వితంతువు, సోదరుని వితంతువు) పునర్వివాహంచేసుకొన్నచో ఆమెకు వారసత్వంగా ఆస్తిరాదు (సెక్షను 24)

(viii) ఎవరైనా ఏ వ్యక్తినైనా ఖాసీచేసినా, చేయటానికి సహాయం చేసినా ఆ చనిపోయిన వ్యక్తి ఆస్తికి అలాంటివారు వారసులు కారాదు. (సెక్షన్ 25)

(ix) ఏ వ్యక్తి అయినా మతాంతరదయితే అతని లేక ఆమెయొక్క సంతానం వారి సంతానం వారి హిందూబంధువుల ఆస్తులకు—ఆ సంతానం వారి సంతానం హిందువులయితే తప్ప—వారసత్వరీత్యా యజమానులు కాలేరు. (సెక్షన్ 26)

(xi) ఈ శాసనంలో పేర్కొన్న రీతిగా కాక ఏ వ్యక్తి అయినా వ్యాధిలోపం, అంగవైకల్యం వలన వారసత్వానికి అనర్హుడైతే బాధపడరాదు. (సెక్షన్ 28).

(xii) శాసనంలో పేర్కొనబడిన వారసులు ఎవరూ లేకపోతే ఆస్తి ప్రభుత్వానికి సంక్రమిస్తుంది. (సెక్షన్ 29)

పితృహక్కులకు ఆస్తిలో కుమారులకు జన్మతః హక్కువున్న మితాక్షర పద్ధతిని ఈ శాసనం తీసివేయలేదు. పితృహక్కులకు ఆస్తిలో పురుషుని వాటాను (అతడు అనాడు విభక్తుడుగా చనిపోయినట్లు భావించుకొని) శాసనపు షెడ్యూలులో 1వ వర్గం వారంతా

పంచకుంటారు. కుమారుడు, కుమార్తె, భార్య, తల్లి, ముందుగా చనిపోయిన కుమారుని కుమారుడు, ముందుగా చనిపోయిన కుమార్తె కుమారుడు, ముందుగా చనిపోయిన కుమారుని కుమార్తె, ముందుగా చనిపోయిన కుమార్తె కుమారుడు, ముందుగా చనిపోయిన కుమారుని కుమారుడు, ముందుగా చనిపోయిన కుమారుని ముందుగా చనిపోయిన కుమారుని కుమార్తె, ముందుగా చనిపోయిన కుమారుని ముందుగా చనిపోయిన కుమారుని వితంతువు షెడ్యూలు 1వ వర్గం వారసులు.

వీలునామా వ్రాయకుండా చనిపోయిన హిందూ పురుషుని ఆస్తి శాసనపు షెడ్యూలులోని 1వ వర్గంవారికి చెందుతుంది. వారూ లేకపోతే ఆతని రక్తసంబంధీకులైన జీతరంకు చెందుతుంది (సెక్షన్ 8). 1వ వర్గంలోని వారసులు ఒక్కసారిగా ఆస్తిని తీసుకుంటారు. వారితరువాత 2వ వర్గంలోని 1వ వరుసవారికి వస్తుంది. తర్వాత 3వ వరుస తరువాత 4వ వరుస అదేక్రమం చివరివరకు వర్తిస్తుంది (సెక్షన్ 9) 1వ వర్గంలోని వారసులు ఈ విధంగా పంచుకుంటారు. చనిపోయిన ఆతనికి అనేక మంది భార్యలుంటే వారంతా కలిసి ఒకవాటా తీసుకుంటారు. రూలు (1). తండ్రి చనియేనాటికి ఉన్న కుమారులు, కుమార్తెలు, తల్లి తలా ఒక వాటా తీసుకుంటారు (రూలు 2). ముందుగా చనిపోయిన కుమారుని లేక ముందుగా చనిపోయిన కుమార్తె శాఖలకు సంబంధించిన వారసులు వారంతా కలిసి శాఖకు ఒక వాటా తీసుకుంటారు. (రూలు 3). ముందుగా చనిపోయిన కుమారునికి శాఖకు సంబంధించిన వాటాలో ఆతని వితంతువు ఒక వాటా, కుమారులు, కుమార్తెలు తలా ఒక వాటా పొందుతారు (రూలు 4 [i]). ముందుగా చనిపోయిన కుమార్తెకు శాఖకు సంబంధించిన వాటాలో ఆమె కుమారులు, కుమార్తెలు తలా ఒక వాటా తీసుకుంటారు (రూలు 4 [ii]) సెక్షన్ 10. షెడ్యూలు 2వ వర్గంలోని ఏవరుసలోని వారసులయినా సమానంగా తీసుకుంటారు (సెక్షన్ 11). సపిండులు, రక్తసంబంధీకుల వారసత్వ విధానం 12వ సెక్షన్లో చెప్పబడింది. వీలునామా వ్రాయకుండా చనిపోయిన పురుషునికి అవిభక్త హిందూ కుటుంబంలో ఉన్న హక్కు (వాటా) ఆతని ఆస్తిగా ఎంచబడును. అంటే దానికి, ఆతని స్వార్థితపు ఆస్తికి 8వ సెక్షన్లో చెప్పబడిన వారసత్వ విధానం ఆములు లోకి వస్తుంది.

1985 లో హిందూ వారసత్వానికి ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసన సభ సవరణ తెచ్చింది. అది శాసనమయింది. దానిప్రకారం కుమార్తెలకు కుమారులకువలె పిత్రార్థితపు ఆస్తిలో జన్మతః కుమారులతో సమానంగా హక్కు వచ్చింది. దీనివల్ల వచ్చిన మార్పులు పరిశీలిద్దాము.

ఒక పురుషుడు ముగ్గురు కుమారులు, ముగ్గురు కుమార్తెలు, తల్లి, భార్యలను వదలి చనిపోయినాడనుకుందాము. ఆ కుటుంబానికి పిత్రార్థితపు ఆస్తి ఉందని భావిద్దాము.

(i) కేంద్ర శాసన ప్రకారం:- అతని నాల్గవ వంతు వాటాను (చనిపోయేరోజున పిత్రార్థితపు ఆస్తిలో ముగ్గురు కుమారులకు అతనికి వాటా ఉంది. కనుక ఆనాడు అతడు విభక్తుడై చనిపోయినాడని భావిస్తే) అతని కుమారులు ముగ్గురు కుమార్తెలు ముగ్గురు, తల్లి, భార్య ఎనిమిది మంది పంచుకుంటారు.

$$\text{భార్యకు } \frac{1}{4} \times \frac{1}{8} = \frac{1}{32}$$

$$\text{తల్లికి } \frac{1}{4} \times \frac{1}{8} = \frac{1}{32}$$

$$\text{కుమార్తెకు ఒక్కొక్కరికి } \frac{1}{4} \times \frac{1}{8} = \frac{1}{32}$$

$$\text{ముగ్గురు కుమార్తెలకు } \frac{3}{32}$$

$$\text{ఒక్కొక్క కుమారునికి జన్మతః } \frac{1}{4} \left(\frac{8}{32} \right) + \text{వారసత్వరీత్యా } \left(\frac{1}{4} \times \frac{1}{8} = \frac{1}{32} \right) \\ \frac{8}{32} + \frac{1}{32} = \frac{9}{32} \text{ వస్తుంది.}$$

$$\text{ముగ్గురు కుమారులకు } 3 \times \frac{9}{32} = \frac{27}{32}$$

(ii) ఆంధ్రప్రదేశ్ సవరణ చట్టం క్రింద:-

కుమారునికి గాని లేక కుమార్తెకుగాని

పిత్రార్థితపు ఆస్తిలో $\frac{1}{7}$.

చనిపోయిన వానివాటా (అనుకుందాం) $\frac{1}{7}$

వారసత్వరీత్యా

$$\text{తల్లికి } \frac{1}{8} \times \frac{1}{7} = \frac{1}{56}$$

$$\text{భార్యకు } \frac{1}{8} \times \frac{1}{7} = \frac{1}{56}$$

$$\text{ఒక్కొక్క కుమార్తెకు } \frac{1}{8} \times \frac{1}{7} = \frac{1}{56}$$

$$\text{కుమార్తెకు జన్మతః } \frac{1}{7} = \frac{8}{56}$$

$$\text{కుమార్తె మొత్తం } \frac{1}{56} + \frac{8}{56} = \frac{9}{56}$$

$$\text{ముగ్గురు కుమార్తెలకు } 3 \times \frac{9}{56} = \frac{27}{56}$$

$$\text{కుమారునికి జన్మతః } \frac{1}{7} = \frac{8}{56}$$

$$\text{వారసత్వరీత్యా } \frac{1}{56} \text{ వెరసి } \frac{8}{56} + \frac{1}{56} = \frac{9}{56}$$

$$\text{ముగ్గురు కుమారులకు } 3 \times \frac{9}{56} = \frac{27}{56}$$

అంటే తల్లికి $\frac{1}{56}$ భార్యకు $\frac{1}{56}$ సర్వహక్కులతో వస్తుంది.

(II) ఇదే పురుషుడి స్వాస్థితపు ఆస్తి ఇలా వస్తుంది. పై చెప్పిన విధంగా ముగ్గురు కుమారులు ముగ్గురు కుమార్తెలు తల్లి, భార్య ఉందని తలుద్దాము. కుమార్తెలు కుమారులు, తల్లి, వితంతువు సమానంగా పంచుకుంటారు. తలా $\frac{1}{8}$ వంతు ఆస్తి వస్తుంది. ఆంధ్రప్రదేశ్ సవరణ చట్ట ప్రకారం ఈ వాటాలతో మార్పు ఉండదు.

కుమారునికి జన్మతః ఉండే హక్కు తీసివేయాలని శ్రీల హోదా కమిటీ వారు 1974 లో సూచించారు. కాగా అది జరగకపోగా ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనసభవారు కుమార్తెలకు కూడా జన్మతః హక్కు ఇచ్చారు. దీని ఫలితంగా వితంతువుకు, తల్లికి పిత్రాజ్ఞితపు ఆస్తి ఉన్న పురుషుని ఆస్తిలో వారసత్వపు వాటాలు తగ్గిపోయాయి. పైన చెప్పిన ఉదాహరణ ప్రకారం భార్య వాటా 1/32 నుండి 1/50 కు తగ్గుతుంది తల్లికి అంతే.

iii) హిందూ శ్రీ వీలునామా వ్రాయకుండా చనిపోతే ఆమె ఆస్తి కుమారులకు, కుమార్తెలకు. భర్తకు వస్తుంది. ముందుగా చనిపోయిన కుమారుని సంతతి. ముందుగా చనిపోయిన కుమార్తె సంతతి కూడా వాటాలు పొందుతారు. వీరెవరూ లేకపోయినా భర్త మాత్రమే ఉన్నా ఒక పరిస్థితిలో ఆస్తి భర్తకు రాదు. (సెక్షను 15). ఆ ఆస్తి ఆమెకు అంతకు క్రితం తండ్రి వల్ల వచ్చి ఉంటే తండ్రి వారసులకు వస్తుంది. (సెక్షను 15 (2) ఎ) అలాగే ఆస్తి ఆమె భర్తవల్ల మామ వల్ల వచ్చి ఉంటే పైచెప్పిన సంతతిలేన పుడు భర్తవారసులకు వస్తుంది. (సెక్షను 15 (2) బి). శ్రీధనం సంతానానికి భర్తకు ముందుగా - మామూలుగా - వస్తుంది. వారు లేకపోతే భర్తవారసులకు, ఆ తర్వాత తల్లికి తండ్రికి, వారూ లేక పోతే తండ్రి వారసులకూ వారు లేకపోతే తల్లి వారసులకూ వస్తుంది. (సెక్షను 15 (1)). పైన ఉటంకించబడిన ప్రత్యేక నిబంధనల వల్ల (సెక్షను 15 (2)) 'అందరికీ ఒకేసూత్రం వర్తించాలి' అనేది దెబ్బతిన్నది.

కాపురపు ఇంటిని భాగపంపిణీచేసుకునే విషయంలో శ్రీవారసుల యెడ వివక్ష ఉన్నది. అంతేకాక కాపురపు ఇంటిలో నివాసముండే హక్కు అవివాహిత కుమార్తెకు, వితంతువైన కుమార్తెకు, భర్తనుండి విడివడిన కుమార్తెకు పరిమితం చేసింది.

(2) ఏ హిందూ పురుషుడైనా శ్రీ వారసుల హక్కులను త్రోసి రాజనటానికి వీలునామా వ్రాయవచ్చు. అది మంచి పద్ధతి కాదు. కనుక అలా చేయకుండా హిందూ పురుషుడు తన ఆస్తిలో కొంత మాత్రమే వీలునామా ద్వారా చెంద జేయనగును అని సవరించాలి.

ఈ పై సూచనలను శ్రీల హోదా కమిటీ వారు 1974లో సూచించారు. హిందూ వారసత్వ శాసనంలో ఇలా మార్పులు రావలసి ఉన్నది.

హిందూ శ్రీ వితంతువుగా, తల్లిగా, సోదరిగా, కొన్ని పరిస్థితులలో కోడలుగా వారసత్వరీత్యా ఆస్తిని పొందుతుంది.

ఇస్లాం :-

మహమ్మద శ్రీలకు ఎంతో మేలుచేశాడు. ఆడ పిల్లలను చంపకుండా కట్టిడి చేశాడు. వారికి వారసత్వ విషయంలో వెసుబుబాట్లు కల్పించాడు. ఒక పురుషుడు

చనిపోయాడనుకోండి. అతని ఆస్తి పంపిణీని గురించి అనేక రకాలుగా ధర్మ సూత్రాలను చెప్పాడు. ముఖ్యమైనవి మనకు గమనార్హాలు నిశ్చితమైన భాగాన్ని పొందేవారిని భాగస్థులు (SHARERS) అని పేర్కొన్నాడు. మిగతా వారిని రెండు రకాలుగా విభజించాడు. (i) మిగతాది పుచ్చుకునే వారు (ii) దూరపు బంధువులు

ముస్లింలా సున్నీలకు వేరుగాను షియాలకు వేరుగాను ఉంటున్నది. భారతముస్లింలలో సున్నీలు అత్యధిక సంఖ్యాకులు. షియాల ధర్మశాస్త్రాన్ని ఇచ్చట పూర్తిగా వ్రాయటం లేదు.

నిర్ణీతమయిన వాటాలు పొందే వారిలో కొందరు: - 1 (ఎ) కుమారుడు కాని కుమార్తె కాని ఉన్నా లేక కుమారునికి, కుమారుని కుమారునికి బాల బాలికలున్నా భార్యకు భర్త ఆస్తిలో $1/8$ వంతు వాటా వస్తుంది. అలాంటి వారు లేనప్పుడు భార్యకు $1/4$ వంతు. అనేక మంది భార్యలుంటే పై పరిస్థితులను బట్టి వారందరికీ కలిసి $1/8$ లేక $1/4$ వంతు వస్తుంది.

ఒక స్త్రీ చనిపోయింది అనుకోండి. భర్త వాటా ఎంతో పరిశీలిద్దాం. కుమారుడు గాని కుమార్తె గాని ఉన్నా లేక కుమారుడు మనుమడు వీళ్ళ సంతానం ఉన్నా భర్తకు $1/4$ వంతు వాటా అలా కాక పై చెప్పిన వారు ఎవరూ లేక పోతే భర్తకు $1/2$ వాటా. ఇది సున్నీలకు వర్తించే ధర్మసూత్రం. షియా ధర్మసూత్రం ప్రకారం వాటాలు మారవు. కాగా చనిపోయిన మనిషి సంతానం, వారి సంతానం ఉంటే $1/4$ వాటా వారు లేకపోతే $1/2$ వాటా.

అలాగే చనిపోయిన పురుషుడికి సంతానం, సంతానానికి సంతానం ఉంటే భార్యకు $1/8$ అలాంటి వారు లేకపోతే $1/4$ అనేక మంది భార్యలున్నా అందరికీ కలిపి $1/8$ వాటా లేక $1/4$ వాటాయే భర్త ఆస్తిలో భార్యకు వచ్చే వాటా. భార్య ఆస్తిలో భర్తకు వచ్చేవాటాలో సగం అన్నమాట.

భర్తవాటా = $2 \times$ భార్యవాటా.

(2) కూతుళ్ళు, కుమారులు :-

[i] కుమారుడు లేనప్పుడు ఒక కూతురు ఉంటే ఆమెకు $1/2$ వాటా కూతుళ్ళు ఉంటే అందరికీ కలిపి $2/3$ వంతు.

[ii] కుమారుడు లేక కుమారులు ఉంటే వారితో కలిసి ఖచ్చితమైన వాటాలు తీసివేసి మిగతా ఆస్తిని పంచు కుంటారు కుమార్తెలు. ఈ సూత్రం హనాఫీ, షియా శాఖలకు రెంటికీ వర్తిస్తుంది.

ఒక కుమార్తెలు, కుమారులు ఎలా పంచుకుంటారో చూద్దాం.

ఒక ముసల్మాను పురుషుడు చనిపోయాడు అనుకుందాం. అతనికి భార్య, ఒక కుమారుడు, ఒక కుమార్తె ఉన్నారు. అప్పుడు భార్యకు $1/8$ వంతు మిగతాది $1-1/8 = 7/8$. ఇందులో కుమారునికి $2/3 \times 7/8 = 14/24$ కుమార్తెకు $1/3 \times 7/8 = 7/24$ అంటే కుమారునికి కుమార్తెకన్నా రెట్టింపు వాటా.

ఒక కుమారుడు = ఇద్దరు కుమార్తెలు [వాటాల విషయంగా] అంటే ఒక పురుషుడు = ఇద్దరు స్త్రీలు.

చనిపోయిన వ్యక్తికి సంతానం, కుమారునికి సంతానం లేకపోతే తల్లికి $1/8$ వంతు (కొన్ని పరిస్థితులకు లోబడి) చనిపోయిన వ్యక్తికి సంతానం, కుమారునికి సంతానం లేకపోతే తండ్రి వాటా దారుల వాటాపోను మిగతా దానికి ఇతరులతో పంచుకునే హక్కు పొందుతాడు. ఉదాహరణకు ఒక వ్యక్తి చనిపోయాడని భావిద్దాం. అతనికి భార్య, తల్లి తండ్రి ఉన్నారు అంటే సంతానం లేదు.

భార్యకు $1/4$ మిగతాది $1-1/4 = 3/4$.

తల్లికి $1/3 \times 3/4 = 1/4$

తండ్రికి మిగతాది అంటే $1-1/4-1/4 = 1/2$. అంటే తల్లికన్న తండ్రికి ఎక్కువ వస్తుంది.

అలాకాక తల్లి తండ్రి మాత్రమే ఉన్నప్పుడు, భార్యలు, సంతానం లేనప్పుడు తల్లికి $1/3$ వంతు, మిగతాది $1-1/3 = 2/3$ తండ్రికి ఇలా సర్వేసర్వత్రా 1 పురుషుడు = ఇద్దరు స్త్రీలతో సమానం అనే సూత్రం (ఒక్క తల్లితండ్రి విషయాలలో తప్ప) సర్వత్రా వర్తిస్తుంది.

ఇదే సూత్రం అన్నదమ్ములకు, అక్క-చెల్లెళ్ళకూ వర్తిస్తుంది. ఇది ఎంతవరకు సబబో అందరూ ఆలోచించాలి.

క్రైస్తవం:-

భారత క్రైస్తవులకు భారతీయ వారసత్వం శాసనం (1925) వర్తిస్తుంది. 6వ భాగం 2వ అధ్యాయం అమలులోకి వస్తుంది. క్రైస్తవుడు వీలునామా వ్రాయకుండా చనిపోతే అతని భార్యకు అతని ఆస్తిలో (ESTATE) వాటా వస్తుంది. అయితే పెండ్లికి ముందు చెల్లుబాడి అయ్యే వాటా రాదనే కంట్రాక్టు చేసుకొనియ్యటమే ఆమెకు అతని 'ఎస్టేట్'లో వాటా రాదు. (సెక్షను 32). ఒక పురుషుడు చనిపోయే నాటికి అతనికి భార్య సంతానం ఉంటే భార్యకు $1/3$ వంతు వాటా వస్తుంది. మిగతా

మూడింట రెండువంతుల ఆస్తి సంతానానికి (కుమార్తెలకు, కుమారులకు) చెందుతుంది [సెక్షను 33 (a)]. అతనికి సంతానం లేక భార్య, దగ్గరి బంధువులు మాత్రం ఉంటే మరియు నిబంధన అమలులోకి రానప్పుడు ఆమెకు సగం ఆస్తి వస్తుంది. మిగతా సగం సమీప బంధువులకు పోతుంది. [సెక్షను 33 (b)] చనిపోయిన సమీప బంధువులు లేకపోతే మొత్తం ఆస్తి ఆమెకు చెందుతుంది. [సెక్షను 33 (సి)]. ఈ పైరెండు నిబంధనలు చనిపోయిన అతడు మొత్తం ఆస్తికి వీనునామా వ్రాయకుండా చనిపోతేనే వర్తిస్తుంది. చనిపోయిన అతనికి భార్య లేకపోతే అతని ఎస్టేట్ అతని సంతానానికి పోతుంది. సంతానం కూడా లేకపోతే దగ్గరబంధువులకు సంక్రమిస్తుంది (సెక్షను 34). పురుషుని ఎస్టేట్ లో అతని భార్యకు ఎటువంటి హక్కులున్నాయో అలాంటి హక్కులే అతని భార్య ఎస్టేట్ లో భర్తకు ఉన్నాయి (సెక్షను 35).

చనిపోయిన అతనికి భార్య, ఒక కుమార్తె లేక కుమారుడు మాత్రమే ఉంటే భార్య వాటా పోను మిగతా ఆస్తి ఆ ఒక్క సంతానానికి సంక్రమిస్తుంది. ఎక్కువ మంది సంతానం ఉంటే వారందరూ భార్య వాటా పోను మిగతా దానిని సమానంగా పంచుకుంటారు. అయితే ఈ పై రెండు నిబంధనలు అతనికి ముందుగా చనిపోయిన కుమారుడు లేక కుమార్తె ద్వారా మనుమలు మనుమరాండ్రు లేనపుడే పని చేస్తాయి. (సెక్షను 37). అలాగే అతడు భార్యను, సంతానం లేకుండా మనుమలను మనుమరాండ్రు వదలి చనిపోతే-అంతకుముందు చనిపోయిన మనుమనికి మనుమరాలికి సంతానం లేకపోతే-భార్య వాటా పోను మిగతా ఆస్తిని బ్రతికివున్న ఆ ఒక్క మనుమడు లేక మనుమరాలు తీసుకుంటారు. ఆలాకాక ఎక్కువ మంది మనుమలు, మనుమరాండ్రు ఉంటే వారందరూ సమానంగా తీసుకుంటారు (సెక్షను 38). అదే విధంగా ముని మనుమలను, ముని మనుమరాండ్రు లేక వారి సంతానం ఉంటే పై చెప్పిన విధంగా (భార్య వాటా పోను, ఆమె బ్రతికి ఉంటే) అతని ఆస్తిని ముని మనుమలు, మనుమరాండ్రు సమానంగా పంచుకుంటారు (సెక్షను 39). చనిపోయిన అతనికి ఉదాహరణకు ఇద్దరు సంతానం ముందుగా చనిపోయి ఒక కుమారుడు లేక ఒక కుమార్తె కలిగి ఉంటే బ్రతికియున్న కుమారుడు లేక కుమార్తెకు $\frac{1}{3}$ (భార్య వాటా పోను), చనిపోయిన సంతానపు సంతానానికి వారి తండ్రి లేక తల్లి వాటా ఒక్కొక్క శాఖకు $\frac{1}{3}$ వస్తుంది. (సెక్షను 40). అలాగే మనుమలు మనుమరాండ్రు లేక ముని మనుమలు ముని మనుమరాండ్రు విషయంలో కూడా జరుగుతుంది. చనిపోయిన వ్యక్తికి భార్య/భర్త లేక సంతానం లేకపోతే అతని/ఆమె ఆస్తి తండ్రి బ్రతికి యుంటే అతనికి సంక్రమిస్తుంది. [తల్లికి కాదు సుమారు] [సెక్షను 41]. చనిపోయిన వ్యక్తికి తండ్రి లేకపోయి, భార్య, సంతానం కేవలం తల్లి, సోదరుడు/సోదరులు సోదరి/సోదరీలు మాత్రం ఉంటే-ముందుగా చనిపోయిన సోదరునికి సోదరికి సంతానం లేకపోతే- ఆస్తి తల్లికి బ్రతికి ఉన్న సోదరి సోదరులకు వస్తుంది. [సెక్షను 42]

ముందుగా చనిపోయిన సోదరి, సోదరుని సంతానానికి వారి తల్లి/తండ్రి యొక్క వాటా [వారు బ్రతికి యున్నట్లే ఎంచి] వస్తుంది సెక్షను 44]. తల్లి మాత్రం బ్రతికి ఉండి సోదరి సోదరులు లేకపోయి వారి సంతానం మాత్రం ఉంటే ఆమె చనిపోయిన సోదరి సోదరుల శాఖలతో సమానంగా ఆస్తిని తీసుకుంటుంది [సెక్షను 45]. చనిపోయిన అతనికి తండ్రి లేక తల్లిమాత్రం బ్రతికిఉండి, సోదరిసోదరులు లేకపోతే. లేక ముందుగా చనిపోయిన సోదరిసోదరుల సంతానం లేకపోతే. ఆస్తి తల్లికి పూర్తిగా చెందుతుంది. [సెక్షను 46]. చనిపోయిన అతనికి తల్లి తండ్రి [భార్య ఉంటే భార్య వాటా పోను] లేక కేవలం సోదరిసోదరులు లేక ముందుగా చనిపోయిన సోదరిసోదరుల సంతానం ఉంటే అప్పుడు బ్రతికి ఉన్న సోదరిసోదరులు, చనిపోయిన సోదరి సోదరులు వారి సంతానం వారి శాఖలను బట్టి [వారి తల్లిదండ్రులు బ్రతికి ఉన్నట్లే ఎంచుకుని] అంతా కలిసి మొత్తం సోదరిసోదరులు సమానంగా ఆ ఆస్తిని తీసుకుంటారు [సెక్షను 48].

పై సూత్రాలను బట్టి తేలిన అంశాలు:-

(i) భార్యనుచిన్నచూపు చూడటం. చనిపోయిన అతని సోదరి సోదరులకు కూడా వాటాపెట్టి ఆమెవాటా సగానికి పరిమితం చేయటం, చనిపోయిన అతనికి సంతానం ఉన్నప్పుడు ఆమెకు $\frac{1}{3}$ వంతు మాత్రం ఇవ్వటం అన్యాయం.

(ii) సంతానం లేకుండా చనిపోయిన అతనికి తండ్రి బ్రతికి ఉంటే తల్లికి ఏమీ ఆస్తిరాదు. తల్లిని అన్యాయం చేయటం గమనించవలసి యున్నది.

(iii) కాగా కుమారులు కుమార్తెలమధ్య, మనుమలు మనుమరాండ్రమధ్య, సోదరి సోదరులమధ్య వివక్ష లేదు.

ఇదంతా భార్యలకు విలువ ఇవ్వని పురుష ప్రాధాన్యత కల సమాజంయొక్క అవశేషం.

1925లో ఆమోదింపబడిన ఈ శాసనం ఇంతవరకు సవరణ కాలేదు మూలికంగా. ద్రవ్యోల్బణం వచ్చి రూపాయ విలువ 1925 లెక్కల ప్రకారం 2పైసలకు తగ్గి పోయిన ఈ రోజుల్లో 5000 రూపాయల నిబంధన ఇంకా ఉంచటం అవిచేకం. [సెక్షను 33ఎ].

పార్శ్వమతం:

వీలునామా వ్రాయకుండా చనిపోయిన పార్శ్వవ్యక్తి ఆస్తికి సంబంధించిన నిబంధనలు 1925 భారత వారసత్వపు శాసనం 5వ విభాగంలోని 3వ అధ్యాయంలో పేర్కొనబడినాయి. మున్ముందుగా కొన్ని సామాన్య సూత్రాలను పేర్కొనాలి. (i) చనిపోయిన అతని జీవిత కాలంలో జన్మించిన వారికి, అప్పటికి తల్లి గర్భంలో ఉన్న వారికి తేడాలేదు. (ii) చనిపోయిన వ్యక్తి యొక్క సంతానం, సంతానపు సంతానం

వగైరాలతో ఎవరైనా భార్యను, భర్తను లేక సంతానాన్ని వదలకుండా చనిపోయిన వ్యక్తి మరణకాలానికి ముందుగా చనిపోతే వారిని ఆస్తి పంపకంలో లెక్కలోకి తీసుకోరు. (iii) చనిపోయిన వ్యక్తియొక్క బంధువులలో ఏ వితంతువు అయిన చనిపోయిన వ్యక్తి జీవిత కాలంలో పునర్వివాహం చేసుకుంటే ఆమెను పరిగణించరు; ఆమెకు ఆస్తి ఏమాత్రం రాదు. (సెక్షన్ 50)

పార్శ్వ పురుషుడు చనిపోయేనాటికి అతని తల్లి లేక తండ్రి లేక ఇరువురు, సంతానం, భార్య బ్రతికి ఉంటే తండ్రికి కుమారుని వాటాలో సగం, తల్లికి కుమార్తె వాటాలో సగం వస్తుంది [సెక్షన్ 51 (2)] ఈ సూత్రానికి లోబడి ఆస్తిని ఇలా పంచుతారు. భార్యను, పిల్లలను వదలిపోతే కుమారునికి, వితంతువుకు ఒక్కొక్కరికి కుమార్తె కన్నా 2 రెట్లు వాటా ఇవ్వాలి. [సెక్షన్ 51 (i)(a)]. సంతానం మాత్రం ఉండి వితంతువు లేకపోతే కుమారునివాటా కుమార్తె వాటకు రెండింతలు [సెక్షన్ 51 (i)(b)]. అంటే తల్లి ఇద్దరు కుమార్తెలతో సమానం. కుమారుడు ఇద్దరు కుమార్తెలతో సమానం. రెండవ సూత్రం అన్యాయం, అక్రమం. పూర్తిగా పురుషాధిపత్య చిహ్నం. కేవలం వివక్షతో కూడియున్నది.

పార్శ్వ స్త్రీ వీలునామా వ్రాయకుండా చనిపోతే భర్త సంతానం ఉంటే ఆస్తి ఈ దిగువ విధంగా సంక్రమిస్తుంది. భర్త, సంతానం ఉంటే భర్త కుమారులు కుమార్తెలు సమానంగా పంచుకుంటారు. అలా కాక భర్త లేకపోయి కేవలం సంతానం ఉంటే సంతానం సమానంగా తలా ఒకవాటా తీసుకుంటారు. (సెక్షన్ 52). ముందుగా చనిపోయిన కుమారునిద్వారా లేక కుమార్తెద్వారా మనుమలు మునిమనుమలు ఉంటే వీటి చేయాలో 53, 54 సెక్షనులలో చెప్పబడింది.

పార్శ్వవ్యక్తి చనిపోయేనాటికి భార్య, భర్త, సంతానం, సంతానపు సంతానం వగైరా వారి భార్య/భర్త లేకుండా చనిపోతే ఆస్తి శాసనయొక్క 2వ షెడ్యూలులో 2వ భాగంలోని వరుసలనుబట్టి సంక్రమిస్తుంది. ఉదాహరణకు పై పరిస్థితిలో తల్లి తండ్రి మాత్రం ఉన్నారనుకుందాము. ఆస్తివారికి సంక్రమిస్తుంది. కాగా పురుషుని వాటా స్త్రీవాటాకు రెట్టింపు ఉంటుంది కనుక తండ్రికి $\frac{2}{3}$ వంతు, తల్లికి $\frac{1}{3}$ వంతు తల్లిదండ్రులు 2వ విభాగపు మొదటివరుసలో ఉన్నారు. మొదటి వరుసవారి తర్వాత రెండవ వరుసవారు, అలా సాగిపోతుంది 18వరుసలదాకా పార్శ్వవ్యక్తికి పైన చెప్పిన పరిస్థితిలో తండ్రి కూడా లేకపోతే సోదరి సోదరులు [కేవలం తల్లి ద్వారా కాక] చనిపోయిన వ్యక్తికి ముందుగా సోదరి సోదరుల సంతానం [వారి శాఖకు ఒక వాటా చొప్పున] సమానంగా పురుషునికి స్త్రీ వాటాకన్న రెండురెట్లు వాటా అనే సూత్రానికి లోబడి పంచుకుంటారు.

తేలిక అంశాలు: [ఎ] పురుషుని ఆస్తిలో

(i) కుమారుడు = ఇద్దరు కుమార్తెలు.

(ii) తల్లివాటా = కుమార్తె వాటాలో సగం.

(iii) తండ్రివాటా = కుమారుని వాటాలో సగం

= కుమార్తెతో సమానము

(వి) తల్లి ఆస్తిలో కుమారులకు కుమార్తెలకు సమానం

(సి) పార్శ్వ పురుషుడు లేక స్త్రీ ఆస్తిలో సంతానం, భార్య భర్త

లేనపుడు పురుషుని వాటా = స్త్రీ వాటాకు రెట్టింపు.

ఇది పురుష ప్రాధాన్యత కల సమాజపు తీరు, అంతేకాదు తల్లికి తీరని అన్యాయం. భార్య యెడ కొంతగా కొంత చిన్నచూపు.

అన్ని మతాలకు సంబంధించి : (1) ఏ భార్య అయితే భర్త ఆస్తిని, సంపాదనను పదిల పరిచిందో, వృద్ధి పొందడానికి దోహదంచేసిందో, ఏవ్యక్తి లేకపోతే సంతానం కలుగదో ఏవ్యక్తి భర్తకు సర్వవిధాల సహచరిగా, స్నేహితురాలిగా, ప్రేయ్యురాలుగా, భార్యగా సేవచేసిందో ఆవ్యక్తికి సరియైన వాటా ఇవ్వకుండా సంతానానికి ఆస్తి కట్ట పెట్టడం అన్ని మతాల ధర్మశాసనాలుచేసిన ఘోరం. హిందూమతం కుమారులకు (ఆం. ప్ర.లో కుమార్తెలకు కూడా) అన్నతః పిత్రాధికతపు ఆస్తిలో హక్కులిచ్చి, చనిపోయినవాని కొద్దిపాటి వాటాను (ఆయన విభక్తుడుగా చనిపోయాడని న్యాయశాస్త్రపు అంచనా వేసు తిని) మరల తల్లికి, భార్యకూ సంతానానికి సమానంగా పంచింది. ఇస్లాం భార్యకు నిర్ణీతమైన వాటా (1/8 లేక 1/4) ఇచ్చింది. క్రైస్తవం-సంతానం ఉన్నపుడు భార్యకు 1/3 వంతు, సంతానం లేనపుడు 1/2 ఇచ్చింది. పార్శ్వమతశాసనం ప్రకారం-కుమారునితో సమంగా ఇద్దరు కుమార్తెలతో దీటుగా వాటా ఇచ్చింది. అందే భార్యను నిరాకరణచేయటం జరిగిందన్నమాట. సంతానంకన్న ఆమెని తక్కువస్థాయి అన్నమాట. దీనివిషయం విజ్ఞాలు ఆలోచించాలి.

[ii] ఇస్లాం మత ధర్మశాసనం 641 A.D నాటిది. క్రైస్తవ వివాహశాసనం 1872 నాటిది; విడాకుల శాసనం 1589 నాటిది క్రైస్తవులకు పార్శ్వంకూ వర్తించే భారతీయ వారసత్వ శాస్త్రం 1925 నాటిది. ఇంత పురాతనపు శాసనాలతో ఆధునిక సమాజాన్ని ఎలా నియంత్రించు చేయటం? అభ్యుదయ సాధనకు, దేశపురోగతికి, వ్యక్తి వికాసానికి ఇవి నిరోధాలుగా ఉంటున్నాయి. ఇవి మారాలి; మార్చాలి.

12. ముగింపు

మతధర్మ శాసనాలు సర్వసామాన్యంగా న్యాయవ్యతిరేకంగాను, ముఖ్యంగా శ్రీలయెడ వివక్షతోను ఎలా చూపించిన బడినాయో గ్రహించాము. మతాలు పురుష ప్రాధాన్యతకు సమాజాలలో ఉద్భవించాయని, భూస్వామ్య పెట్టుబడిదారీ ఆర్థిక వ్యవస్థలను సమర్థించి పోషిస్తున్నాయని, మతధర్మశాసనాల న్యాయసూత్రాల వెనుకయున్న విలువలు, ఆలోచనలు సమాజాన్ని ముందుకు పోసేయకుండా అవరోధాలు కల్పిస్తున్నాయని, అన్నింటికన్నా ముఖ్యమైనది దేశప్రజలలో చీలికలు, విభజనలు వేర్పాటులు కల్పించి వాటికి శాశ్వతం కలుగ జేసిదేశ అనైక్యతకు దోహదం చేయడమే కాకుండా మానవాళిలో వివక్ష విధానాన్ని ప్రవేశ పెట్టున్నాయని మనం తెలుసుకోవాలి. ఆనాడు దేశ ప్రజలందరికీ హోదా, వివాహం, విడాకులు మనోవర్తి, సంరక్షకత్వం, దత్తత, అస్తి హక్కు, వారసత్వం మొదలగు విషయాలలో దేశ ప్రజలందరికీ వర్తించే ఒకే ఒక వ్యవహార సంహితను రూపొందించటం అవసరమూ, న్యాయమూ కూడాను. ఈ అంశాన్ని రాజ్యాంగ నిర్మాతలు గుర్తించి ఒకే ఒక వ్యవహార సంహితను తయారుచేయడం రాజ్యం యొక్క విధి అని రాజ్యాంగం యొక్క ఆదేశ సూత్రాల అధ్యాయంలో 44వ ఆ ధికరణంలో స్పష్టంగా పేర్కొన్నారు. ఆ ప్రయత్నాన్ని చేయకపోగా అందరికీ వర్తించే క్రిమినలు ప్రొసీజరు కోడ్ లాంటి శాసనాల పరిధి నుండి ఒకమతాన్ని — ఇస్లాంను — తొలగించారు. ఇది తిరోగమన సూచకం. మతతత్వవాదానికి, వేర్పాటువాదానికి పరోక్షంగా బలం చేకూర్చటం. ఏమతానికి చెందని వారికి మాత్రం ఒకే ఒక వ్యవహార సంహిత తయారుచేస్తారట. ఇది రాజ్యాంగ విరుద్ధం. 44వ అధికరణంలో పేర్కొన్న దానికి విరుద్ధం. రాజ్యాంగ సూత్రాలకు, విశ్వ మానవ హక్కుల ప్రజాళికకు భంగపాటు కల్పించటం.

ఒకే ఒక వ్యవహార సంహిత కోసం-అందరు ప్రజలకు వర్తించేలా ప్రచారం చేయటం, ప్రబోధం చేయటం, ప్రజాభిప్రాయాన్ని సృష్టించటం, తయారుచేయటం అవశ్యకరవ్యం. అది విశ్వ మానవ హక్కుల ప్రజాళికకు అనుగుణంగా ఉండాలి. కాని ఏ ఒక్క మత ధర్మ శాసనానికి లేక వాటి సూత్రాలకు పాబల్యం కలుగజేసేదిగా ఉండరాదు. తద్వారానే శ్రీ విమోచన సాధ్యం కాగలదు. ఇదే కేంద్ర ప్రభుత్వం చేపట్టి నియమింపబడిన శ్రీల హోదా కమిటీ (1974) వారి అభిప్రాయం.

అనుబంధం:-

[i] ప్రత్యేక వివాహ శాసనం [1954] దాని క్రింద వివాహం చేసుకునే వారికి వర్తిస్తుంది. ఏ మతానికి చెందిన వారయినా స్త్రీ పురుషులు దీని క్రింద ప్రభుత్వంచేత నియమింపబడిన రిజిస్ట్రారు ఎదుట వివాహమాడ వచ్చును. వారు సంతకాలు చేసిన దరఖాస్తును వివాహ సమయానికి 30 రోజులు తక్కువ కాని వ్యవధితో రిజిస్ట్రారుకు ఇవ్వాలి. వారు అవివాహితులు గానో లేక విడాకులు పొందిన వారు గానో లేక వితంతువు, విధురుడు గానో ఉండాలి. వయస్సు పురుషునికి 21 సం॥ వధువుకు 18 సం॥ నిండాలి. పెండ్లిరోజున శిగ్గురు సాక్షులతో రిజిస్ట్రారు ఆఫీసుకు వెళ్ళి, తమ వయస్సును రుజువు చేసే దస్తావేజులు చూపించి, రిజిస్ట్రారు ఇచ్చే ప్రమాణాలు చేసి, రిజిష్టరులో సంతకాలు చేసి, ముగ్గురు సాక్షులచేత దస్కతులు చేయించి వివాహం పూర్తి చేసుకోవచ్చును. (సెక్షను 13) రిజిస్ట్రారు వారు వివాహ ధృవ పత్రం ఇస్తారు. ఏదో పెండ్లి తంతును జరుపుకొని, ఆలుమగలుగా జీవిస్తున్న స్త్రీ పురుషులు పెండ్లిని రిజిష్టరు చేయమనే దరఖాస్తును సెక్షను 15 క్రింద దాఖలు చేయవచ్చును. పురుషునికి స్త్రీకి ఇరువురికి 21 సం॥ వయస్సు నిండాలి. పెండ్లి తంతు ఇద్దరికీ ఒకదే.

(ii) ప్రత్యేక వివాహ శాసనం క్రింద వివాహం చేసుకున్న వారి విడాకుల హక్కులు, విడిగా ఉండే ఏర్పాటు, కాపురానికి రమ్మనమనే హక్కు, మనోవర్తి ఇవన్నీ ఆ శాసనంలోనే పొందు పరచబడినాయి.

(iii) ప్రత్యేక వివాహ శాసనం క్రింద వివాహం చేసుకున్న పురుషుడు లేక స్త్రీ అభివక్త హిందూ కుటుంబంలో నుండి విడివడటం జరుగుతుంది. వారు పెండ్లి నాడే విభక్తులుగా పరిగణింపబడతారు.

[iv] ప్రత్యేక వివాహ శాసనం క్రింద వివాహ మాడిన వారికి వారసత్వ విధానాలు భారత వారసత్వ చట్టం [1925] లోనే పొందు పరచబడినాయి. 5వ విభాగం 2వ అధ్యాయం వీలునామా వ్రాయకుండా చనిపోయిన అట్టి వారికి వర్తిస్తుంది. తతిమ్మా కొన్ని భాగాలలో వీలునామా వ్రాసిన వారికి వర్తించే నిబంధనలు ఉన్నాయి,

(v) సంరక్షకత్వానికి సంబంధించిన సూత్రాలు 'గార్డియన్స్ అండ్ వార్డుస్ ఆక్టు' [1890] లో వాయబడినాయి.

[vi] దత్తతకు సంబంధించి శాసనం ఇంకా పుట్టలేదు.

ఇలా ఏమతానికి చెందని, చెందినా ప్రత్యేక శాసనాల పరిధిలోకి వచ్చేవారికి వర్తించే శాసనాలను గురించి సమగ్రంగా, సాకల్యంగా అధ్యయనం చేయవలసి ఉంటుంది.